

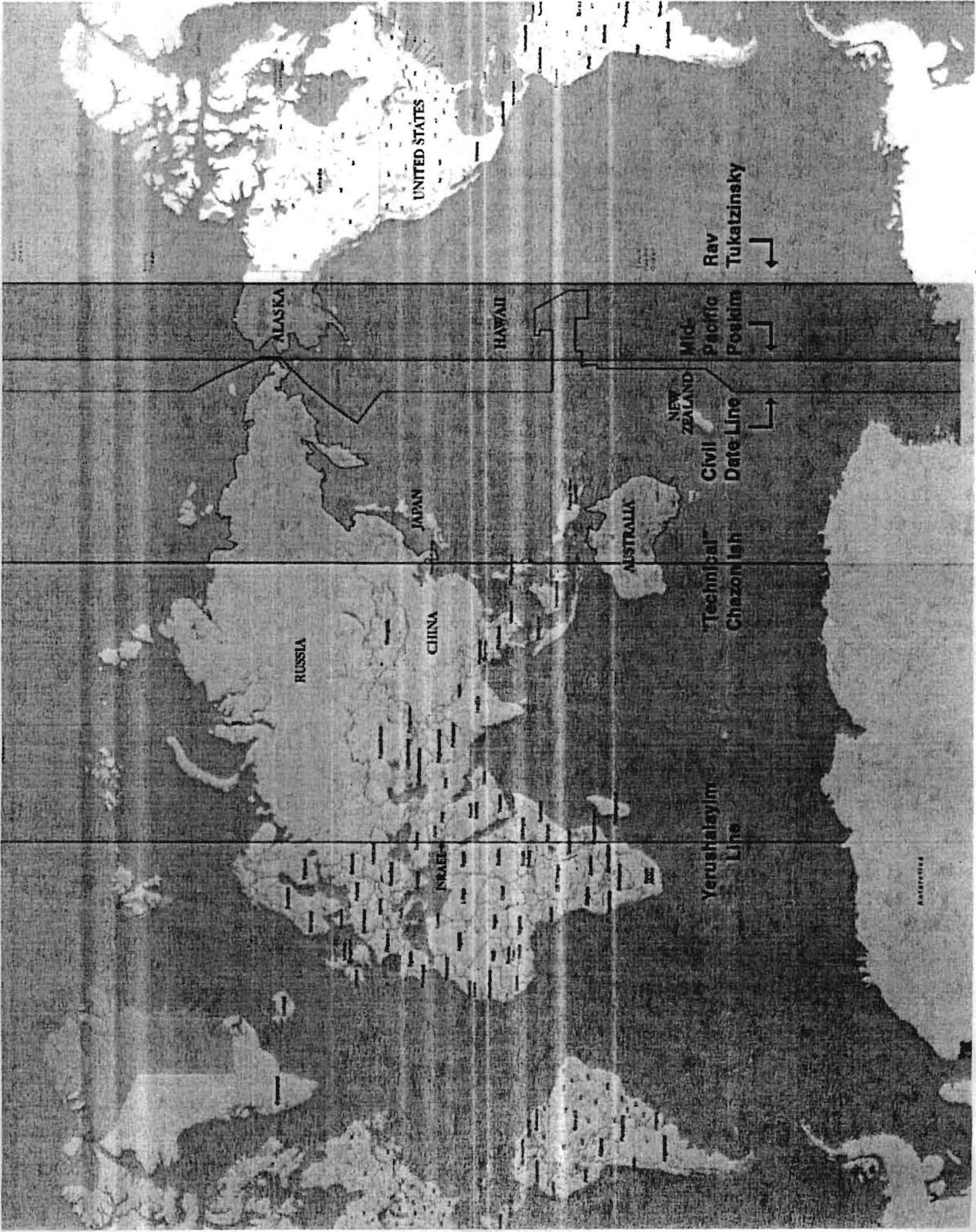
(1)

קו הגאריק (15)

- 1) טלו - בראטון ג' ד' 58
- 2) טלו - דססינא לבו טלו זל אנג' במקור
- 3) טלו - הוואו לענין אפ'ה
- 4) טלו - הוואו לעקביז - בר-מ'צ'ו
- 5) טלו - הוואו לעקביז - שג'ה
- 6) טלו - הוואו לעס'ור הוואו
- 7) טלו - הוואו לעקביז - ה'ה ה'קוואו

East

Star K Website

2

A Traveler's Guide To The International Dateline
Rabbi Dovid Heber, Star-K Kashrus Administrator
Summer 2012

Refer to attached map

[Click here for a handy printable map.](#)

In today's global market, the furthest regions of the Earth are much closer to home than one could ever imagine. For example, citric acid – an integral ingredient in soft drinks, ascorbic acid (vitamin C) – a common nutrient, and amino acids used in numerous food items, are produced in a variety of Star-K certified Chinese plants. Star-K certified glycerine is manufactured in the Philippines and shipped to the United States. Mashgichim are frequently sent to Thailand, Fiji, Vietnam, and Indonesia to oversee production of kosher spices, tuna fish, and canned fruits and vegetables. The Star-K has an office in Shanghai to administer the supervision and inspect facilities.

When assigning a mashgiach from the United States to inspect these factories, besides briefing the mashgiach on ingredients, equipment, and products at the plant, the halachic issues of crossing the International Dateline often must be addressed. This issue is not unique to mashgichim. Tourists and business travelers flying to the Far East and South Pacific regions, as well as Hawaii and Alaska, are confronted with such shailos on a regular basis.

What is the International Dateline? The International Dateline accepted worldwide (hereafter referred to as the Civil Dateline) is an imaginary line zig-zagging around 180° longitude through the Pacific Ocean (see attached map), separating one day from the other. If it is 1:00 p.m. Monday on the eastern side of the Dateline, it is 1:00 p.m. Tuesday on the western side.¹ Therefore, if one travels from the United States to China, a day is "lost". For example, if one crosses at noon Monday, one would turn his watch (with date display) ahead from noon Monday to noon Tuesday as he crosses the line traveling westbound, "skipping" Monday afternoon and night, and Tuesday morning. When one travels from China to the United States, a day is "gained," as one would turn his watch back from noon Tuesday to noon Monday. This person will experience Monday afternoon and night, as well as Tuesday morning, twice.

Halacha addresses two aspects of the Dateline: The location and halachic implications of crossing the Dateline.

I. Location: Various Rishonim, early commentators, and many Acharonim, later commentators, have written extensively on this topic. The three major opinions are as follows:

A. The Chazon Ish² bases his opinion on the Baal Hamaor's explanation of a gemara in Rosh Hashana.³ The Dateline "technically" runs 90 degrees east of Yerushalayim,⁴ where the time is six hours later. This line is at 125.2°E and runs through Australia, the Philippines, China, North Korea and Russia.

However, if this was the Dateline it would cut through land. For example, it would intersect Dongfeng Street in Changchun, China. Families on the eastern strip of Dongfeng Street would recite kiddush while families a block to the west would recite havdala. It may be possible for those who want two days of Shabbos to walk one block eastbound, down Dongfeng Street, after Seuda Shlishis and start Shabbos again. Those who want to skip almost all of Shabbos could take a short stroll westbound, and go from sunset Friday to sunset Saturday. However, halacha does not allow for such a situation. Instead, we consider the eastern land masses tafel (secondary) to the western land masses of these same continents. Therefore, eastern landmasses of Asia and Australia observe the same day for Shabbos as the western sections. This is known as graira.⁵

Therefore, the halachic Dateline of the Chazon Ish avoids going through land by gerrymandering along the Asian coast (see map), then along the 125.2°E longitude line, through the East China Sea, Philippines, and Indonesia. Finally, the line cuts eastward, around most of the northern, eastern and southern coasts of Australia, and then at 125.2°E turns south towards Antarctica. According to the Chazon Ish, Japan, New Zealand, Tasmania, and Fiji are on the same side of the Dateline as the United States. When the Japanese and New Zealand residents say it is

Saturday, halacha says it is Friday. When they say it is Sunday, it is halachically Shabbos. This would also apply to parts of Indonesia and the Philippines.

B. Rav Yechiel Michel Tukatzinsky, zt"l,⁶ bases his ruling on Chazal's Judaic principle that Yerushalayim is "the center of the world." If so, the Earth "starts and ends" (i.e. the Dateline) on the exact opposite side of the Earth, halfway around the globe at 144.8°W. This line runs from the Gulf of Alaska through the Pacific Ocean east of Hawaii, placing the entire state of Hawaii on the "other side of the Dateline" from the United States. Hawaii would then be nineteen hours ahead of Baltimore, rather than five hours behind, as it is on the same side of the Dateline as Asia. The day Hawaiians call Friday is halachically Shabbos, and the day they call Saturday is halachically Sunday.⁷

C. "Mid-Pacific Poskim" - Several Poskim, including the Bnai Tzion,⁸ are of the opinion that the halachic Dateline runs through the middle of the Pacific Ocean and closely resembles the Civil Dateline. According to these opinions, Japan and New Zealand are on the western side of the Dateline (similar to Asia), and residents of these locations observe Shabbos on the local Saturday. Hawaii is on the eastern side of the Dateline (similar to America), and residents observe Shabbos on their local Saturday.

The exact location varies among the Mid-Pacific Poskim. The Bnai Tzion's Dateline slants westward through the Bering Straits (between Alaska and Siberia), touching the Siberian coast, through the Pacific Ocean at approximately 177°E (west of Fiji), then turns east of New Zealand. Other Mid-Pacific Poskim, including Rabbi B. Rabinowitz Thumim,⁹ Atzei Sodeh¹⁰ and Alai Yonah are of the opinion that the line is at 169.7°W - from the eastern tip of Siberia, directly southward through the Pacific Ocean, 10° east of the Civil Dateline.¹¹

What is the Halacha? One should consult with his Rav prior to crossing the Pacific Ocean, especially if he must stay over Shabbos in Japan, New Zealand, or Hawaii. The halachic ruling of HaRav Moshe Heinemann, shlit"l, Rabbinic Administrator of the Star-K, is as follows: One should follow the majority of opinions (as listed in sections A, B and C above) in determining which day is observed as Shabbos, and also observe dinei d'Oraisa shel Shabbos, Shabbos prohibitions of the Torah, on the day of the minority opinion. However, Rabbinic prohibitions, such as shopping and the handling of muktzah, are permissible on the day which the minority opinion considers Shabbos. In addition, performing even a biblically prescribed violation of Shabbos through a shinui, unusual manner, or through the action of a non-Jew, would be permitted on the day which the minority opinion considers Shabbos.

The halachic ramifications of this psak are as follows: In New Zealand and Japan, "Saturday" is Shabbos according to Reb Yechiel Michel Tukatzinsky and the Mid-Pacific Poskim. Therefore, the local Saturday should be fully observed as Shabbos, with tefilos Shabbos and kiddush, etc. However, according to the Chazon Ish, Shabbos is on the local Sunday. Therefore, one should not perform any melacha d'Oraisa on Sunday. Nevertheless, on Sunday, one should daven regular weekday tefillos, donning tefillin during Shacharis.

In Hawaii, "Saturday" is Shabbos according to the Chazon Ish and the Mid-Pacific Poskim. Therefore, the local Saturday is fully observed as Shabbos. The day known locally as "Friday" is Shabbos according to Reb Yechiel Michel Tukatzinsky, and one should not perform melacha d'Oraisa on that day. Cooking for Shabbos should be done on Thursday. On Friday, when preparing for "Shabbos", one may turn on hot water, electricity or fire (e.g. to cook) with a shinui. To light Shabbos candles, using one's elbow or chin (a shinui), turn on two flashlights¹² that use incandescent bulbs¹³ and then recite the brocha.

Determining the majority opinion on the Aleutian Islands or South Pacific Islands, including Fiji, American Samoa, and Samoa,¹⁴ is complicated and details are beyond the scope of this article. Consult a Rav. However, in the following locations, Shabbos is observed on the local Saturday, and a "second day" is not necessary: Australia, China, Russia, and Korea.¹⁵ This is also the case in Hong Kong and Taiwan.

II. Crossing the Dateline: Repeating or skipping a day by crossing the Dateline poses various concerns in many aspects of halacha, including davening, sefira, holidays, and laws of family purity. The guidelines are as follows: Halachos relating specifically to the time of day are not affected by crossing the Dateline. For example, if one

davens Shacharis on Monday morning on a plane flying westbound, and crosses the Dateline "into" Tuesday morning, one does not daven Shacharis again.¹⁶ The person has already fulfilled his obligation and is not required to perform these mitzvos until the sun sets and rises again. Furthermore, if one crosses eastbound and experiences an additional sunrise, one would daven Shacharis again, even if the day is repeated.¹⁷ However, mitzvos that are dependent on the day of the week or month are affected by crossing the Dateline. For example, if one crosses the line westbound from 1:00 p.m. Thursday to 1:00 p.m. Friday, one must begin preparing for Shabbos as it is Erev Shabbos and Shabbos will begin in several hours. If one flies westbound from 1:00 p.m. on Monday, the 16th of Tammuz, and crosses the halachic Dateline to 1:00 p.m. Tuesday on the 17th of Tammuz, one fasts until nightfall.¹⁸

III. Sample Itineraries:

A. Westbound - "Lose a Day" - Qantas Airlines Flight #12

Leave Los Angeles 10:10 p.m. Sunday - Arrive Sydney 6:10 a.m. Tuesday

Except for the end of the flight, this 15 hour flight is through the night. One davens Maariv in Los Angeles. After crossing the Dateline, an additional Maariv is not required, even though it instantaneously becomes the next night.¹⁹ If Sunday night is 32 b'omer, and one counts sefira in Los Angeles, when crossing the Dateline one counts 33 b'omer without a brocha and then again counts 33 b'omer without a brocha upon landing in Sydney on Tuesday morning. On Tuesday night, 34 b'omer, and on the remaining nights of sefira, a brocha is recited.²⁰ On Chanukah, if one lights three Chanukah candles on Sunday night, before leaving Los Angeles, one lights five candles on Tuesday night in Sydney. The fourth night is "skipped". If a hefsek tahara was performed on the previous Shabbos afternoon, Sunday is Day #1 of the shiva n'kiim, Monday is skipped, Tuesday is Day #2, etc. Sunday is Day #7, and one goes to the mikvah on Sunday night.²¹ Shabbos and Yom Tov²² are on the same day on which the Australians keep it.²³

B. Eastbound - "Gain a Day" - United Airlines Flight #896

Leave Hong Kong 11:10 a.m. Tuesday - Arrive Chicago 12:50 p.m. Tuesday

The sun sets several hours into this 13 hour flight. It then rises several hours later. One davens Tuesday's Mincha two hours after take-off, Maariv after nightfall, and Shacharis after sunrise. Although the Dateline has been crossed before sunrise, and it is Tuesday morning again, one davens the Tuesday Shacharis on the plane and Tuesday Mincha in Chicago. One davens all three tefilos twice on Tuesday since these laws are governed by cycles of sunrise and sunset, not days of the week.²⁴ If Tuesday is 33 b'omer, 33 b'omer is counted on Monday night in Hong Kong. After landing in Chicago on Tuesday, 33 b'omer is counted again without a bracha. On Tuesday night, 34 b'omer, and on the remaining nights of sefira, a bracha is recited.²⁵ If Tuesday is the third day of Chanukah, three candles are lit on Monday night in Hong Kong and four candles on Tuesday night in Chicago. Hallel is recited nine times, as one davens Shacharis on Tuesday morning (the third day of Chanukah) twice. In this case, if a woman made a hefsek tahara on Sunday afternoon in Hong Kong, and crossed the Dateline during the Shiva Neki'im, she could go to the mikvah on Motzai Shabbos, as she has experienced seven days and seven nights.²⁶

One should preferably not depart Sydney, Hong Kong or Shanghai going east over the Pacific on Sunday as, according to the Chazon Ish, it is Shabbos shortly after take-off, when the plane begins flying northeast over the Pacific Ocean. B'shaas hadchak (if very necessary), if one flies on Sunday, one should not do any melacha d'Oraisa until nightfall. Similarly, it is preferable that one should not depart from these locations (to fly east toward America) on Friday. B'shaas hadchak, if one departs on Friday,²⁷ one must take off well before sunset (to avoid issues of t'chum Shabbos) and keep Shabbos from sunset until crossing 144.8°W longitude, when it is Friday again according to all opinions, including Reb Yechiel Michel Tucatzinsky.²⁸

In the summer of 1894, the Rav of Melbourne, Rav Avraham Abir Hirschwitz, traveled by ship from Sydney to Auckland, New Zealand, and San Francisco. The details of his trip and psak were published in 1908 in his sefer, Shailos U' Teshuvos Beis Avrohom. Perhaps at the time, those studying this sefer thought this was halacha she'aino nogaya l'maaseh, non-practical, non-relevant law. Little did they realize that one hundred years later, Jews from

5

all over the world would fly this route on a regular basis, and the laws would become more relevant than they could ever imagine.

The author wishes to thank Rabbi S.D. Siegel, author of *Atzei Sodeh*, Rabbi Yisroel Taplin, author of *Sefer Taarich Yisroel*, and Mr. Chaim Brumer for their invaluable assistance in preparing the original article on this topic, published in 1997. Special thanks to R' Eliyahu Hershfeld for his assistance and for providing the map, as found at www.kosherjava.com/2012/03/25/the-halachic-date-line-map/. For a detailed discussion in English on this topic, see "The Dateline in Halacha" by Rabbi Zalman Tropper.

1. In reality, there are locations whose times differ by 25 and even 26 hours. When it is 12:01 a.m. Tuesday on Kiritimati Island, in the easternmost time zone of the world, it is 12:01 a.m. Monday – 24 hours earlier in Honolulu (which is directly north); in Pago Pago, American Samoa it is 11:01 p.m. on Sunday night. In the uninhabited shipping regions just east of the Dateline, and on Howland & Baker Islands, it is 10:01 p.m. on Sunday night – 26 hours behind Kiritimati.

2. In *Kunteres Yud Ches Sha'os*. This is also the opinion of the *Kuzari* (2:19-20) and various other *Rishonim*.

3. *Rosh Hashanah* 20b, which discusses the appearance of the new moon in different regions of the world.

4. The *Kodesh Hakadashim*, on the *Har Habayis*, was located at or near 35° 14' 07" E longitude and 31° 46' 41" N latitude. The *Baal Hamaor's* line would be 90° east of this longitudinal line. See *Sefer Shaarei Zmanim*, *Siman 4* Footnote 2, as to how the exact location of the *Har Habayis* impacts on understanding the time of the *molad* and *Kiddush Levana*.

5. This is based on the *Yesod Olam*, *Rav Yitzchok Yisraeli*, a *talmid* of the *Rosh*. For a full discussion of *graira* and those who disagree with this concept, see *Sefer Taarich Yisroel* 1:4-8, and and 1:14.

6. The author of the *Gesher Hachaim*, in *Sefer Hayomam B'Kadur Ha'aretz*. *Harav Henken*, *zt"l*, has a similar opinion in *Edus L'Yisroel* page 119.

7. According to this opinion, the *Aleutian Islands* of *Alaska* are on the western side of the *dateline*. Whether this opinion holds of *graira* is a *safek* and, in turn, there is a *machlokes haposkim*. If *graira* is said, then all of mainland *Alaska* is the same day as the rest of *America*. According to the opinion that *graira* is not said, the line runs through the city of *Central, AK* and, therefore, most of *Alaska* – including *Anchorage* and *Fairbanks* – are on the western side of the *Dateline*. However, either way, *Juneau* is on the eastern side and the same day of the week as the *Lower 48 states*. For a full discussion, see *Sefer Taarich Yisroel* 1:15. In *Alaska*, there are additional *halachic* concerns above the *Arctic Circle* (where it can be 24 hours day or night). For a full discussion, see *Sefer Shaarei Zemanim Siman 11* and "When Does One Pray When There Is No Day" in *Kashrus Kurrents*, Summer 2007.

8. *Rav Dovid Shapiro* in *Shaalos U'teshuvos Bnai Tzion* 2:10.

9. In *Hapardes Iyar* 5714.

10. *Rabbi Shmuel Dovid Siegel*

11. For a full discussion of additional opinions, including those who hold that one follows the local tradition and other similar opinions, see *Sefer Taarich Yisroel* 1:11-12.

12. One may use one flashlight, if that is all that is available.

13. One may not use a fluorescent or LED light, as they are not considered a *ner* (candle), even though they may be *aish* (fire).

6

14. L'halacha, one keeps 49 hours of Shabbos every weekend, due to this safek. At the end of 2011, Samoa "skipped" the entire Friday, December 30 by turning their clocks ahead 24 hours in order to switch from the eastern side of the dateline to the western side (i.e. the same day as New Zealand). Therefore, any Yid there should have kept Shabbos from sunset on Thursday, until it became dark on Sunday night (49 hours later).

15. The above is true if land is attached to the Asian or Australian continent. Islands may have a different status, depending upon their location.

16. One should, however, recite the Yom for Tuesday.

17. This is similar to the opinion of the Tshuvos Betzel Hachochma (5:103) written by Harav Betzalel Stern. See Sefer Taarich Yisroel 4:2, that this is also the opinion of Harav Y.S. Eliashiv shlita. It should be noted that the Sefer Emek Hateshuva (2:6), written by Harav Yechezkel Roth, disagrees and is of the opinion that one davens based on the date. For example, according to this opinion, if one flies west at night and crosses the dateline, one should daven maariv again. If one flies eastbound over the dateline and repeats a day, one need not daven again, despite the sunset and sunrise. Rabbi Yisroel Taplin suggests a "compromise" between both opinions is to daven Shemoneh Esrei with a "t'nai nedava" (i.e. one says "This Shemona Esrei is a nedava [gift] if I am not obligated", etc.) going in either direction. For a full explanation of this opinion, see Taarich Yisroel (4:15 & 20). This compromise is a "hiddur". L'halacha l'maase, Rav Moshe Heinemann holds that one can follow the opinion of the Betzel Hachochma, as noted above.

18. See Sefer Yisroel V'hazmanim, Siman 79.

19. See Footnote 17.

20. Sefer Yisroel V'hazmanim, Siman 79. He also notes that Shavuos is celebrated on the same day as the locals.

21. See Footnote 26.

22. Including Shavuos.

23. The following westbound flight poses a fascinating shaila. China Airlines Flight #5 in the winter, leaves Los Angeles at 1:55 p.m. on Friday, arriving in Taipei, Taiwan on Motzai Shabbos at 8:35 p.m. On this flight, one departs on Friday afternoon and lands Motzai Shabbos! When the sun goes down, or when one crosses the Dateline, whichever comes first, it is Shabbos at 37,000 feet for several hours, until one crosses the dateline into "Motzai Shabbos" or it gets dark. If a person is not mechalel Shabbos on the plane, since he does not take off or land on Shabbos, there are svaros to be matir this flight. Nonetheless, the consensus of the poskim is to avoid taking this flight and skipping most of Shabbos (see Igros Moshe O.C. 3:96).

24. See Footnote 17.

25. See Footnote 20.

26. This is based on the explanation above, in Section II "Crossing The Dateline". See Tshuvos L'Horos Nosson 11:6:7.

27. Sefer Taarich Yisroel 21:15 quotes several poskim, including Rav Eliashiv shlita, who holds this is permissible in order to be home with one's family for Shabbos.

28. Once one reaches 169o W, one may perform issurei d'rabanen but should refrain from d'Oraisas until reaching 144.8oW or mainland Alaska.

פשיטא לעיך לריכא להאי דיקא דהוי בפירוש
 כתב רש"י ז"ל הטריחוהו חכמים וכו' ועל כן
 הצריכוהו להשכיח בכל שבת ושבת ואי איתא
 דאיירי בשחרה מהשכיחות מאי חדושא איתא
 לאשמעינן עכ"ל. ואם איתא בעצמך מודה שאהא
 עני הרעת איך החלוק על הרא"ש שהוא עשיר
 הדעת בלשון פשיטא וכו' אהא בקי פשוט בלשון
 רש"י. ומה שאהא מקשה מאי למימרא צריכא
 וצריכא דהיא דעכ"ל לא מצי למייהוד ואי הדר
 לא חיישנן ליה קמ"ל דמצי למייהוד דצ"ל לשכור
 ממנו בכל שבת ושבת. וכ"כ מהר"ם ז"ל דעכ"ל
 שהורגל להשכיח רשותו ומהו אינו חפץ אין שייך
 בע"כ שכירות ואפי' המערב הרגיל נוטלים ממנו
 בע"כ כדאמרין לקמן לא אמרין שוכר כמערב
 לענין זה ע"כ וא"כ שפיר אצטריך לא שמעינן
 דאם חזר בו העכו"ם צריך לחזור ולשכור ממנו.
 וכן פירש המרדכי דברי רש"י. עוד יש טעות כמה
 שכתבת נראה כאלו רוצה להקדק בדברי רש"י ע"כ.
 והלא בפירוש כתבו הרא"ש המרדכי כן ואינו רחוק
 שיפורשו ג"כ דברי אי"ז על דרך זה הן לא ידעו
 ליהוי לך שלא נתייך דברי הפוסקים המפורסמים
 אצלנו ונסמך על דברי אי"ז. עוד כתבת ואפי' צ
 דחלקו על הני רבוחות הרא"ש המרדכי ההנהגות
 מ"ם נקטינן מיהא דחשו למיזל בתר תקנתא דרבנן
 וכו' נראה שהעלמת עין משאר הוכחים בעלי סברא
 זו הווי יש יותר מעדה שלמה ואין זה אלא מאוס
 בטוב ובחור בהפכו הנהגה בעלי סברא זו לא חששו
 למיזל בתר תקנתא דרבנן שלא הלכו ז"ל בדבר
 לחתמירי אלא להקל דמרינא דירת עכו"ם כדירת
 בהמה וכן תמצא בכל משפטי שכירות מהעכו"ם
 הקלו. וכ"כ האידנא דישאל דרים במבואות לבדם
 והעכו"ם לבדם. ותו דשפירות דמים לא שהעלית
 האי דיראים ממשפט המלכות. ומעשה מה שהעלית
 רכל הפוסקים שלא הוכיחו לשכור משיר העיר אולי
 לחומרא אינו נכון כלל דלא אמרין משיר העיר אולי
 באיסורי תורה וכיצא בהם אבל בעירוב וכיצא בו
 שאינו אלא תקנתא בעלמא אדרבה סתמו להקל וכו'
 עדיף סתם מחלוקת מפייה ואפילו של יחיד אמרין
 להקל כ"כ בדבר סתם דאמרין סתמו לקולא
 ושוכרים משיר העיר ומיהו אין דעתי לשכור

היא רוצה בו זכות הוא לה וחייך הויכב"א ז"ל

הוא רצונה בו מתגרשת ע"כ. וא"ת שהי מקשו

עלה דהא דמסקין דהמוכה נט לאשתו במקום יבם

דחולצת ולא מתיבמת ונשאלה אח פיה עכשיו ואם

היא רוצה בו זכות הוא לה וחייך הויכב"א ז"ל

הוא רצונה בו מתגרשת ע"כ. וא"ת שהי מקשו

עלה דהא דמסקין דהמוכה נט לאשתו במקום יבם

דחולצת ולא מתיבמת ונשאלה אח פיה עכשיו ואם

היא רוצה בו זכות הוא לה וחייך הויכב"א ז"ל

הוא רצונה בו מתגרשת ע"כ. וא"ת שהי מקשו

עלה דהא דמסקין דהמוכה נט לאשתו במקום יבם

דחולצת ולא מתיבמת ונשאלה אח פיה עכשיו ואם

היא רוצה בו זכות הוא לה וחייך הויכב"א ז"ל

הוא רצונה בו מתגרשת ע"כ. וא"ת שהי מקשו

עלה דהא דמסקין דהמוכה נט לאשתו במקום יבם

דחולצת ולא מתיבמת ונשאלה אח פיה עכשיו ואם

כ"ש רבוחיו דבמלאה דהוי חובה אפי' דלפי ידעה
 ממה ניחא לי אין זכין לה למפרע ע"כ. לא קשיא
 ולא אודבה משם ראיא גמורה לניד דדיינו טעמא
 שטח דמחלה חוב לה לא אמרין זכין לה למפרע
 כל היכא דלא ידעין אם הוא חובה או זכות
 היא אמרה ניחא לי אמרין למפרע זכין לה וכ"כ
 ירדאי זכות הוא לה ומשום חששא שמא לא
 ידעין גממא דחוב הוא לה סדרתי שיזכה לה ע"כ
 ד"ה ע"כ אם ימות בלשון אם מתי ואם לא מתי
 נמצא דזכות הוא לה ממה נפשך אם לא ימות
 היא היא אורסתו ואם ימות שלא תזקק לאחיו
 אינה ידעת מקומו והוא קרא ובארן מרוקס
 קמ"ל היכמה הולכת אחר היבם ותו דאורסה היא
 עדיין אינו חייב במנותיה ולאו חוב הוא לה:
 סימן עו

שאלות ומני אודיעך דעתי בענין השבת כי יש

חילוק גדול בין השוכנים במזרח לשוכנים

במערב ומצא שהיא שאלו שבת הוי לאלי

חול:

תשובה דע כי שאלה זו נבוכה בה רבים הנכדים

אבל אודיעך דעתי בה דע כי השבת

מסורה לכל אחד מירשאל שנאמר כי אות הוא בני

בנינים וכמו שאות הברית הוא לכל א' וא' כן

ושבת נמסר לכל א' וא' וכיון שהשבת נמסר לכל

א' בכל מקום שהוא מנה ששה ימים ובסוף הששה

אשה שבת שהוא זכר למעשה בראשית שנאמר כי

ששת ימים עשה ה' וגו' שאם אין אתה אומר כן

אפילו בארץ ישראל יש חילוק קצת ואפילו תרצה

לומר שעי' התוספת שאנו מוסיפין בכניסתו וביציאתו

מתוקן מ"ם התוספת הזה דאורייתא היא ונמצא

שאין כל בני איי שורין בתוספת זו שהווי יש מולך

פשיטא לעיך לריכא להאי דיקא דהוי בפירוש
 כתב רש"י ז"ל הטריחוהו חכמים וכו' ועל כן
 הצריכוהו להשכיח בכל שבת ושבת ואי איתא
 דאיירי בשחרה מהשכיחות מאי חדושא איתא
 לאשמעינן עכ"ל. ואם איתא בעצמך מודה שאהא
 עני הרעת איך החלוק על הרא"ש שהוא עשיר
 הדעת בלשון פשיטא וכו' אהא בקי פשוט בלשון
 רש"י. ומה שאהא מקשה מאי למימרא צריכא
 וצריכא דהיא דעכ"ל לא מצי למייהוד ואי הדר
 לא חיישנן ליה קמ"ל דמצי למייהוד דצ"ל לשכור
 ממנו בכל שבת ושבת. וכ"כ מהר"ם ז"ל דעכ"ל
 שהורגל להשכיח רשותו ומהו אינו חפץ אין שייך
 בע"כ שכירות ואפי' המערב הרגיל נוטלים ממנו
 בע"כ כדאמרין לקמן לא אמרין שוכר כמערב
 לענין זה ע"כ וא"כ שפיר אצטריך לא שמעינן
 דאם חזר בו העכו"ם צריך לחזור ולשכור ממנו.
 וכן פירש המרדכי דברי רש"י. עוד יש טעות כמה
 שכתבת נראה כאלו רוצה להקדק בדברי רש"י ע"כ.
 והלא בפירוש כתבו הרא"ש המרדכי כן ואינו רחוק
 שיפורשו ג"כ דברי אי"ז על דרך זה הן לא ידעו
 ליהוי לך שלא נתייך דברי הפוסקים המפורסמים
 אצלנו ונסמך על דברי אי"ז. עוד כתבת ואפי' צ
 דחלקו על הני רבוחות הרא"ש המרדכי ההנהגות
 מ"ם נקטינן מיהא דחשו למיזל בתר תקנתא דרבנן
 וכו' נראה שהעלמת עין משאר הוכחים בעלי סברא
 זו הווי יש יותר מעדה שלמה ואין זה אלא מאוס
 בטוב ובחור בהפכו הנהגה בעלי סברא זו לא חששו
 למיזל בתר תקנתא דרבנן שלא הלכו ז"ל בדבר
 לחתמירי אלא להקל דמרינא דירת עכו"ם כדירת
 בהמה וכן תמצא בכל משפטי שכירות מהעכו"ם
 הקלו. וכ"כ האידנא דישאל דרים במבואות לבדם
 והעכו"ם לבדם. ותו דשפירות דמים לא שהעלית
 האי דיראים ממשפט המלכות. ומעשה מה שהעלית
 רכל הפוסקים שלא הוכיחו לשכור משיר העיר אולי
 לחומרא אינו נכון כלל דלא אמרין משיר העיר אולי
 באיסורי תורה וכיצא בהם אבל בעירוב וכיצא בו
 שאינו אלא תקנתא בעלמא אדרבה סתמו להקל וכו'
 עדיף סתם מחלוקת מפייה ואפילו של יחיד אמרין
 להקל כ"כ בדבר סתם דאמרין סתמו לקולא
 ושוכרים משיר העיר ומיהו אין דעתי לשכור

היא רוצה בו זכות הוא לה וחייך הויכב"א ז"ל

הוא רצונה בו מתגרשת ע"כ. וא"ת שהי מקשו

עלה דהא דמסקין דהמוכה נט לאשתו במקום יבם

דחולצת ולא מתיבמת ונשאלה אח פיה עכשיו ואם

היא רוצה בו זכות הוא לה וחייך הויכב"א ז"ל

הוא רצונה בו מתגרשת ע"כ. וא"ת שהי מקשו

עלה דהא דמסקין דהמוכה נט לאשתו במקום יבם

דחולצת ולא מתיבמת ונשאלה אח פיה עכשיו ואם

היא רוצה בו זכות הוא לה וחייך הויכב"א ז"ל

הוא רצונה בו מתגרשת ע"כ. וא"ת שהי מקשו

עלה דהא דמסקין דהמוכה נט לאשתו במקום יבם

דחולצת ולא מתיבמת ונשאלה אח פיה עכשיו ואם

היא רוצה בו זכות הוא לה וחייך הויכב"א ז"ל

הוא רצונה בו מתגרשת ע"כ. וא"ת שהי מקשו

עלה דהא דמסקין דהמוכה נט לאשתו במקום יבם

דחולצת ולא מתיבמת ונשאלה אח פיה עכשיו ואם

תק"א כה"ל ל' כ"ג סג פראנק צ"ב

הר הלכות שבת צבי קלט

סימן קלח

קו התאריך לענין שבת ויה"כ

זה בעשר שנים נתקוררה השאלה ע"י הפליטים שנתישבו בימאן וסין בדבר קו התאריך של שבת ויה"כ, ושאלתי כיצד יתנהגו במקומות ההם.

אני השבתי שעליהם להתנהג כפי שמחזק שם במקומות ההם בלי שינוי מאנשי המקום הנמצאים שם מכבר. והנה בשנים הללו יצאו אנשים ת"ח וביניהם גם רבנים גדולים, שלפי דעתם צריכין הבאים שמה לשנות את יום השבת וכן יהכ"פ. והיטיב אשר עשה בזה ידידי שנכנס בעומק הענין לברר את הרבר כדת של תורה, וקיבץ הרבה מדברי גאוני הדורות שדברו בזה, הראשון בזה הוא בת' הרדב"ז שפסק הלכה למעשה שכל מי שבא ממרחק צריך לשמור את השבת כאנשי המקום שבא לשם וכן הוא שיטת הראב"ד יסוד עולם שחולקים על הכוזרי, וזה מקרוב נדפס בפעם"ק ירושלים ספרו של הגאב"ד מביאליסטוק הגאון ר' שמואל מזהליבר ז"ל שמרעיש עולמות על מי שרוצה לשנות את יום השבת.

ובהיות שדבר זה מסכן את שמירת השבת בישראל, לכן חוב קדוש הוא על גדולי דורנו שיעמדו על המשמר, להיות מגדרי גדר, שלא יבואו ח"ו לפרוץ בקדושת השבת, ובפרט שכל עיקר הסיבה לשנות את השבת, הוא ע"פ קו התאריך שנקבע בעיקרו ע"י אומות העולם, כי אין לזה שום יסוד בש"ס ופוסקים שיש קו תאריך בעולם, זה גופא הוא ראיה ברורה שבאמת אין תאריך קובע ע"פ התורה, וכיצד יחסר בתורתנו דבר כזה שנוגע לקביעות השבת, אלא ע"כ כמו שכותב הרדב"ז, וכך היא מצות השבת, שבכל מקום שהוא יעבדו שש ימים וישבות ביום השביעי, וכלשון התורה בכל מקום שהזכירה על השבת ומינה אין לזוז. ומי שבא לשנות בלי הוכחה מן התורה, יחוש לנפשו שלא יהיה ח"ו בכלל מחטיא את הרבים ובפרט בדבר שהוא מיסדי התורה השומע יתברך בכל טוב.

סימן קלט

קבלה שבת וחשבה לעשות מלאכה מסויימת

ע"ד השאלה בענין קבלת שבת שלפי המנהג שכתב הרמ"א (סימן רסג ס"ק י) אשה המדלקת מקבלת שבת בהדלקה אם לא שתתנה תחלה, ואמילו תנאי בלב פני (זה במקום צורך). והשאלה היא אם בלבה לא היה תנאי מפורש שאינה מקבלת שבת אלא חשבה בשעת הדלקה לעשות איזה מלאכה אח"כ, אם זה חשיב כתנאי שלא קבלה את השבת, או לא, משום דתנאי מפורש בענין שתחשוב שהיא מדליקה שלא לשם קבלת שבת.

הנה כת"ר מסתפק בעיקר משום דאפשר דצריך התנאה מפורשת שתחשוב שהיא מדליקה שלא לשם קבלת שבת. ולדידי יש להוסיף ולדון דאמילו את"ל דחשיב כתנאי, מ"מ הרי לא חשבה רק על איזה מלאכה ידועה בלבד, ונמצא דהוי כמתנה על הקבלה שתהיה לחצאין, שרק בנוגע לאותה מלאכה אינה מקבלת את השבת ולא על שאר מלאכות, וא"כ יש לדון אם אפשר לחלק את הקבלה ולהתנותה שתהיה לחצאין שע"ז מקבלת וע"ז לא מקבלת, ולעומת זאת יש גם סברא לומר דהוי אומדנא דמוכח דאדעתא דהכי לא קבלה שבת ואילו הוי ידעה דנאסר היתה מתנה להדיא שאינה מקבלת שבת עדיין.

אולם בט"ז (סימן רסג ס"ק ג) מבואר דמועיל תנאי בקבלה לחצאין. שכתב שם ח"ל: „משא"כ בזה שקבל עליו שבת קבל עליו כל קדושתו, דא"כ הרי"ל לאתנווי איוו מקבל ואיוו לא מקבל. ומדלא אתני הוי"ל שבת מיד לכל מילי". ומשמע מדבריו שאם כן היה מתנה היה מועיל התנאי לחצאין, שע"ז מקבל וע"ז לא מקבל. ויעויין בספר גליוני הש"ס להגאון ר"י אנגל (יזמא דף פא), שדעתו שאין מועיל קבלה לחצאין, עיי"ש.

ובעיקר השאלה יש לכאורה להביא ראיה מהא שכתב בחידושי הר"ן (שבת כג), שמביא שם פלוגתת הראשונים אי הדלקת הנר הוי קבלה, ובה"ג דס"ל דהוי קבלה אומר, דמה"ס נר חנוכה ונר שבת, של חנוכה קודם, דאי מדליק של שבת ברישא איתסר ליה דחנוכה, משמע להדיא דלא הוי כתנאי ואסור לעשות מלאכה אע"ג דחושב להדליק ולעשות מלאכה, עיי"ש עוד.

וח"כ העיר שמדברי בה"ג יש לחזות, ולומר דס"ל כדעת הכלבו בשם הר"ף, הביאו המחבר בשו"ע שם (סעיף ו) בשם י"א, שאין מועיל תנאי, וע"כ צ"ל כן, שהרי מבואר מדברי בה"ג דאי לאו האי טעמא דאם ידליק של שבת ברישא איתסר ליה דחנוכה הוי"ל להקדים נר שבת ברישא משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, ואם נאמר שלדברי בה"ג מועיל תנאי, הרי נפיל טעמא בבירא, דיכול להקדים שבת ברישא ויתנה שאינו מקבל עליו שבת, וע"כ שבה"ג ס"ל בזה כדעת הכלבו בשם הר"ף.

אבל יש להביא ראיה מהא שכתב הרמ"א (סימן רסג סעיף ה) בשם המרדכי, שמברכים להדליק נר של שבת אחר ההדלקה. ואעפ"י דכל המצוות מברכים עובר לעשייתן, מ"מ בהדלקת הנר אם יברך קודם ההדלקה הוי כקבלת שבת בפירוש ושוב היא אסור בהדלקה. הרי דעת המרדכי דמועיל תנאי, ואם נימא דחושב בשעת ההדלקה לעשות איזה מלאכה הוי כתנאי שלא קבל את השבת, הרי חושב בשעת הברכה להדליק אח"כ, ולהמרדכי לשיטתו מועיל תנאי בזה, וע"כ דבעינן תנאי מפורש שיחשוב שהוא מדליק שלא לשם קבלת שבת. ואין להקשות דא"כ יברך ויתנה בפירוש כדי שתהא הברכה עובר לעשייתה, די"ל דלענין זה יש תקנה אחרת שתשים את היד לפני הנר אחר ההדלקה ואח"כ תברך וכמ"ש הרמ"א ח"ל: וכדי שיהא עובר לעשייתו לא יהנה ממנה עד לאחר הברכה ומשימין היד לפני הנר אחר ההדלקה ומברכין ואח"כ מסלקין היד וזה מקרי עובר לעשייתה וכן המנהג.

עיה) [זכ] יום דמותגם יפמא, ו באורייחא, וסומך לאור יום (בראשית ח'ה) וידו
 מארת (סס ז') את דמאור הדוד (סס ז') ולמשל ב' יום ובלילה
 (סס ז') גנבתי יום ב' בפסוקא (סס ז' לט).

א"כ בהסרת על האגוס [אנלם בחומש] עם פי חמיה לר (וולחא מערב)
 והעקף לאון עפי' הכתי שהולא כרי ארז] ופי כפי יאר שחילו שנה מקומי
 פירושו יום כלל לילה ורז"י לרבר מרגום ארבעים יום וארבעים יום ימיו וכן כי ענין
 ל' על האמון יומם, יומם יפגשו חסך, עמוד הענין יומם ועי' מעיר כלל ארבע לילה.
 אמנם אחד עשר יום, חירגום יומין, אפי' שמשמעותו יום ולא לילה וכן כל דבר שמשמעותו ביום שמשמור
 בהם יום, אפי' שמשמעותו יום ולא לילה, לא הריך לדרגות יומם אפי' שנה הייתה
 בהם הטובה להרות על הענין אלא דמולח הוא שמעתי מיהה עד ועי' לקצן (בראשית ז' יז).

לימודי השם

הטובת ליהודי היא בלזיה יום ישמור הטוב, את יום השבת, למשל אם יגיע לקו יחיד
 מלך מדינה ביום השש, כי ימנה למחרת יום הראשון כמו רב החובל ויחבד את יום
 השבת לגמרי. או אם יגיע לקו יחיד מלך מערב ביום השבת, כי ישמור למחר עור
 הפעם את יום השבת, וכן האלה לענין יום ספרו בדין חזון וזלה וביחסי' למענין
 ולר"ח ומערי', ואלה אחרת כי אפשר למסור על חמיו העמי אשר הביט לטם קו יחיד
 לשני העת 180 מעלת מעריכותו ופירט כי י' חלקים עליהם ורשומים היו
 במקום אחר (עיי' הגיור בסוף הספר) ועי' יריעי' בנייהם לזין ישראל ועוד אחרת
 כי יסנם מקומי שהמשלה מצה חוק לשבת את היום שקבשו לפניו, למשל מדינת
 אלאסקא שהיתה לפניו אחרת רוס' והיו מוכים עם הניזים כמו אלפי רוסיה באמצע
 וארופא רק כאשר מדינה רוסיה חלקה באלאסקא לממשלה ארצות ארצות, נאנה המשלה
 האחרונה חוק ללג את היום האחד העורך כדי שישמור היום למנין שבתים רשומים
 על גבולם, וכן חתוף היום בל"י עלפנייהם, והאלה ארז שנה ישמור יהודים ארצים
 עם האם יטעו שבתם ממדד לפי חוק המשלה? והביא עם שבתו עם יפה לקו מסס
 שטקא וטרו בה עיי'ם, והנה על האלה הראשונה יל פני שבתו עם יפה לקו מסס
 ג'י' הדום ז'ל כענין שאלה ארצות יל ששבת ארצה שזה כלל העולם וי' שהיה
 שהמאורות מצא ברביעי' והיה בהמשלה היום שפוא בערב אחר שקיעתו של יום ג'
 בשעה ראשונה של ענה יום 7 ואל החולה השמש לגלך בהקפה כל כדור הארץ
 ולמשל שאלתי שהיתה המשלה הירוקה מירוקים ממקום ארץ הארץ בשעה ראשונה של
 הילה והגלה במשלה שנה אחת ובחמה עד למעלה שני' ומעלה החמה הילה היה
 עם בשעה אחת מחוזות מנה שהיתה המשלה הילה בירוקים וכן לגלגה על הילה
 וגם ארצות השמש היתה כלל מקום מאוחר בזמן מה כפי הזמן שמשלה החמה לצד
 שמה וכך מאוחר ממעלה יום השני ומעלה גם השבת הראשון החמה כלל מקום בזמן
 אחר והיתה עומה של מדינה ומדינה אשר דבר התקן מלכו על עולם יגיע לשבת
 השבת שמשבת אחת השבת כמה שהיה ה' ש' ב' ה' ר' א' ש' על שנת יד בראשית
 במשלה א'ל באמת כל ישראל שומרים שנה שפוא והיה של אחד שבת מחוץ שנה
 כמה שהיה אלא הזמן של השבת הראשון של שנת יד בראשית עכ"ל וא"כ משמור
 למד שהמקום גורם ורז"י' למסור השבת לפי המקום שפוא חובה עם כמה פני הקבלה
 ש"ס

שם לאנשי המדינה לשם, ארמית הזמן שמשלה עם השבת כי משמור כן היום עם היתה
 השבז הראשון של שנת יד בראשית וי' לילה כי שבת היא ל' כלל מוש ב' ו' ב' כ'
 י"א' ל'ה ג'ה' ד'תם' שנת קרי'ת, שאלתי ר"י יהא חלקי ממכשיר שבת כענין ופוזל' ש'ז'
 ב'נשי' עיי'ם ברשי' ומכאן שבת אחד יריך לשבת שנת כפי המקום שהיא חיה' עם
 ועיי' בהגרי'ת' ש' כ'ס' ארזי מוגל'ש ש"י' ח'ל' מטר'יי' ל'פ'ת'י' שבת עומה לפי שהיה ל'י' ג'י'
 מקומי' ב'ז'ר' ח'ז'ם' אחד וקבל' שנת כעני'ת' עפי' שקב'ו' המה השבת במקומה שהיה
 ב'נתי'ן' י'ה'ד'תי' לקבל' שנת ובמול' שנת היה הוא עמו כעני'ת' י'ושבת' על הדר' שהי'
 ש' את' יום' השבת' עם' אלפי' צ'פ'ר'א' ארז' שפ'ח' ל'ז'ן' ל'ז'ם' ב'ה' אלא' כפי' מקומי'
 י'ה'ל' ב'נ'ב'ד' ושב' מל'א'ז'י' מ'ש'י' כ'י' ח'ד'י'ח' כ'ס'פ'ר'י' פ'י' ד'וד' ע'י'ז'י' פ'י' ש'ט'א' ב'י'
 ל'כ'ס' ב'נ'ב'ת' א'רז'י' ל'כ'ס' שנת מסורה וז'ן' א'ז'ם' מ'ס'ר'י'ם' א'ת' השבת' כי' ק'י'ש' היה'
 כ'ת' ה'ק'ר'ו'ת' ב'נ'ב'ל' יום' השבת' א'ר' י'ם' ח'ל'ק'ן' ר'ב' ב'ין' ש'ו'נ'י' מ'ז'ח' ל'ש'ב'י' מ'ע'ר'ב' ד'ב'ש'ב'ת'
 שהיא שנת לז'ה' הוא' ח'ול' ל'ז'ה' ו'ב'א'י'ם' ה'ר'ח'ו'ק'י'ם' י'ם' י'ו'ד'ר' ו'י'ו'ד'ר' ה'פ'ר'ש' כ'י'וד'ע' ו'ש' ל'ע'י'
 על' א'רז'י' מ'ק'ו'ם' ש'י'מ'י'ן' ב'ש'מ'י'ם' מ'ז'מ'ל' ל'ע'ש'ת' א'ת' יום' השבת' ו'ה'נ'ג'ו' ב'ה' ש'מ'ק'ו'ם' ה'א'ר'צ'י'
 היה' י'ר'ו'ש' ל'י'ם' שהיה' א'מ'ל'ע' ל'ש'ב'ת' א'ל'א' כ'פי' מ'ק'ו'ם' ו'ח'ף' כ'ל'פי' ה'א'מ'ת' ב'ש'מ'י'ם' א'ר'צ'י' ש'נת' מ'י'ת'
 ל'כ'ל' א'רז'י' מ'ח'ו'ב' ל'ש'ב'ת' א'ל'א' כ'פי' מ'ק'ו'ם' ו'ח'ף' כ'ל'פי' ה'א'מ'ת' ב'ש'מ'י'ם' א'ר'צ'י' ש'נת' מ'י'ת'
 א'ז'ם' ה'ש'י'א'ל' ל'א' ח'י'י'ב'ו' מ'ז'ח' ל'ש'מ'י'ם' א'ל'א' כ'פי' מ'ק'ו'ם' ו'ח'ף' כ'ל'פי' ה'א'מ'ת' ב'ש'מ'י'ם' א'ר'צ'י' ש'נת' מ'י'ת'
 א'ש'ב'ת' ב'ש'מ'י'ם' היה' כ'פי' ע'ר'ך' ג'ן' ע'ר'ך' ה'א'ר'צ'י' ש'ט'א' א'ל'א' כ'פי' מ'ק'ו'ם' ו'ח'ף' כ'ל'פי' ה'א'מ'ת' ב'ש'מ'י'ם' א'ר'צ'י' ש'נת' מ'י'ת'
 ו'ב'ח'ו'ף' י'ב' ש'נ'ו'ת' ב'י'ו'ם' ש'ב'ת' ע'ש'ת' ב'ל'ל'ה' ע'י'ד' ש'ב'י' ה'מ'י'ת' י'ל' כ'פי' ה'י'ד'ר' ל'ע'י'נ'י' ב'ק'ו'ן'
 ח'ז'ו'ת' י'כן' היה' ל'ע'י'נ'י' ש'ב'ת' ע'ש'ת' א'רז'י' ה'ש'ר'א'ל' א'רז'י' מ'ח'ו'ב' ל'ש'מ'י'ם' א'ל'א' כ'פי' מ'ק'ו'ם' ו'ח'ף' כ'ל'פי' ה'א'מ'ת' ב'ש'מ'י'ם' א'ר'צ'י' ש'נת' מ'י'ת'
 ב'ש'מ'י'ם' ר'ק' א'ז' ל'ו' א'ל'א' מ'ק'ו'ם' ו'ש'מ'י'ם' ו'ז'ם' ל'כ'ס' ש'נת' מסורה ל'ל'ג' א'רז'י' מ'ס'ר'יה' ש'נת'
 כ'פי' י'ש'ב'ו'ם' ו'ל'א' ע'וד' א'ל'א' א'רז'י' ע'ל'מ'ו' י'ש'נ'ה' א'ז'ן' ש'נת' ד'ב'ח'ו'ם' כ'מ'ז'ח' ש'ב'ת'
 כ'ז'מן' ש'ט'א' ש'ם' ו'ז'ם' י'ל' ל'מ'ע'ר'ב' מ'ש'נ'ה' א'ז'ן' ש'נת' ו'י'כ'ל' כ'פי' ה'ר'ד'י'ן' כ'ש'ו'ב'י' ה'ח'ז'ו'ת'
 פ'י' ע'י' כ'ע'נ'י'ן' ז'ה' כ'י' השבת' כ'מ'ס'ר'ה' ל'ל' א'רז'י' ה'ש'ר'א'ל' כ'פי' מ'ק'ו'ם' א'רז'י' מ'ת'א'ל' ש'ם'
 ו'ז'ם' ל'כ'ס' ש'נת' מסורה ל'ל' א'רז'י' ע'ו'ט'ה' מ'ק'ו'ם' ו'ז'ן' א'ז'ם' מ'ס'ר'י'ם' ל'ש'ב'ת' ש'נ'ט'ו' כ'פי'
 א'ז'ן' השבת' ו'ז'ם' ו'ש'מ'י'ם' א'ת' השבת' כ'י' ק'ש'ם' היה' ל'כ'ס' כ'פי' א'ז'ן' י'ש'ב'ת'ם' ל'כ'ס' ד'י'י'ף' כ'י'י'.

וזה שנוגע לאלה השני' ברור שאין כח במדינה לטעון את יום השבת מהמסור לטעון דור על
 יום אחד ורז"י' לז'ה' ה'א' ל'א'ר'צ'י'ת'ן' ב'ת'י' ב'ל'ה' י'ז' ל'ש'ב'ת' ק'ד'יע' ו'ק'י'ח'א' ו'ל'א' ב'י' ד'י'ט'
 מ'ק'ד'ש' ל'י' א'ל'א' ש'מ'י'ם' ק'ד'ש'י'ם' ו'ה'מ'ע'ר'ו'ת' א'ר'צ'י' ב'ב'י' מ'ס'י'ב'ן' ש'ק'ד'ש' ה'ח'ז'ש' ו'ק'ב'צ'ו'
 ה'ז'מן' ו'כ'פי' ק'ב'יע'ו'ת'ם' ק'ר'י'ם' ה'מ'ע'ר'ו'ת' ו'ז'ן' ה'ז'ל'ז'ן' ב'ו'ה' א'רז'י' מ'ד'ר' של' ה'ע'מ'ו'ם' כ'ל'ל' ו'ל'ל'
 ו'ע'י'ן' ב'מ'א'ר'ת' י'ש'ר'א'ל' ב'ר'כ'ו'ת' פ'י'א' מ'ש'י'ב' ר'ש' ל'ע'מ'י'ק'ן' כ'א'ן' כ'ל' מ'ה' כ'פי' כ'ס'פ'ר' א'רז'י'
 י'ש'ר'א'ל' א'ז'ן' י'ז'ן' ק'ד'ש' ק'ד'ש' כ'ע'נ'י'ן' ג'ר'ע'נ'ל'א'ד' ו'ח'ז'נ'ג' ו'כ'ס'פ'ר'י' ה'א'ר'צ'ו'ת'ים' א'ר'צ'י'
 ב'ו'ה' ו'ל'פ'י' ה'מ'ט'ו'ף' כ'ס'פ'ר' י'ז'ר'יה' פ'ל' מ'י'ד' ש'ק'ב'י'ה' ל'ר' ט'ו'כ'ב'י'ם' כ'ע'ו'ל'ת' ו'מ'י'ם' ש'ב'ת'
 ו'ז'ם' ב'ת'ש'ב'ת' י'ז' א'ה'ל'ך' א'ז'ן' מ'י'ד' ו'ק'ב'י' ל'י' מ'ע'ר' ו'ז'ר' ב'ו' ל'כ'נ'ס' כ'ע'ו'ל'ת' ו'ז'ם' ש'נת' ש'ב'ת' [כ'פי'
 ר' ס'ע'ר'י' ג'א'ז'ן' עם' כ'מ'ז'ו'ת'ה' י'ם' ט'י'ם' ש'פ'י' ו'י' ש'ש'נת' ש'נה' ו'ל'ע' ו'ש'ת' ש'ב'ת' [כ'פי'
 כ'פי' ר' ס'ע'ר'י' כ'י' ו'ז'ל' ו'ז'ל'ט' ט'ו'כ'ב'י'ם' כ'ע'ו'ל'ת' כ'ל'ס' א'ז'ם' מ'ד'ר' ה'מ'ט'ו'ם' כ'י' י'ז'מ'ת'
 ה'ש'ב'ת' כ'ע'נ'י'ם' ח'ל'ס' ב'ל'ע'ו'ת' ח'ל'ס' ל'כ'ס' ב'ל'ע'ו'ת' ו'ע'י'ן' ר'ש' ב'ר'כ'ו'ת' : : : ש'ב'ת' ז'ה'
 ב'א'ר'צ'י'ו'ת' ו'ז'ן' ח'ז'ל'א' כ'ל'ע'ו'ת' כ'ל'ר'ש' ח'ל'ס' מ'ז'ל'ף' ש'נת' ט'ו'כ'ב'י' ו'ח'ז'ל'א' ל'ל' כ'י' ל'ד'ק'ן' ע'ד' ח'ז'ל'א'
 ל'ל' ש'נת' ח'ז'ל'א'ם' ו'ס'ד'ר' ח'ז'ל'א' ה'י'מ'י'ם' כ'ע'ו'ל'ת' ה'ש'ח'ר' ח'ל'ס' כ'ל'ל'ט' כ'ר'י' ו'כ'י' כ'מ'ה' ש'נת'
 ק"ט

לימודי השם

קטן: [ויהי ערב ויהי בקר] להאמין שהיו מדר זמנים קודם לכן והקבד ברא עולמי והדריבני

קטן: דלה דקיימא, שנים חבול מדר השמות, כשנלו המאורות והמלח שנה ראשונה של די בשבת שנים שנפלו ובשניי זקק ואחריו מאדים ואחריו חמה, ואחריו נוגה, ואחריו כוכב ואחריו לבנה והמלא ז' השעות ואחריו חלילה לעולם נמלא שבת שנה ראשונה לעולם שמיני תולת השמשותף בראשית ל' ל' השבוע כלמיס, חלום, מולד, שבת שנה ראשונה שלו כוכב חזקת לל שבי זקק יק' כסדר הוא, ומדר חמל הימים חלם ללמיס שנה ראשונה של אחד בשבת חמה וכל שני, בשבת לבנה זי, וינין עוד (שבת קריב) בראשית ז' שנה ראשונה של ז' חלילת בן השמשותף אח השעות, חבול שנים חמה היינו חמה חמה חמה והוא ארמי מנהול השבת ואזי יום הוא השבת האומיית, היא ראוי שיעיטו שם עפי' חמה הזויס כשכבש שש לש כל הכטה לבנין אחוה מול משמש עפה וכוון לפני' חשבון הנמר מבואר שחל חלמיס חמהל לל שבת וחחלה לל מולמי שבת משמש טובה, ארמי יהי' לשם שבת כשכבת מול חלמיס עוד כשכבת מול כוכב ויעי' בראשית א' ב' המי' פיר מוז מיתרף דר"י ב' סימון יהי' ערב אין כתיב כאן אלא ויהי ערב

מכאן שהיה מדר זמנים קודם לכן ארמי בראשית שיהי' בראש עולמי ומתריבין עד שברא את ארץ אמר דין הכיין ל' יחסון לא הכיין ל' כי ופי' במדר ששכונת על הימים שקודם שבינו המאורות שני' היה קלוב לפני' יתביד' שיעור חמה זיה ויחמ' לל' וזי עוד שניי' מיהי' עוד על אחום שלא היו חלמיס לפני' והעברין ויהי בקר ר' ל' לוחין ששני' ויהי טובים ומקדקים בעיני עיב' אמנם רש"י לא בן אלא שהיה כפי' זמנים עד שלא ברא העולם ועיין בפני' מהרז"ו שני' ששכונת על האלפים שנה שברא הארץ קודם העולם כחמיס ואזיה שששעים יום זיס ויומי של הקב"ה אלק שנה ובאלפים שנה כנה עולמי ומתריבין עד שברא ה' את ארץ ולא היה זה דרך כיהוס וזמני' רתן אלא דרך זקך עד שז' העולם כמו שהוא עתה שיהי' לה קיום וינין פירין דרמי' ריש פירין ח' ופתיקוני' הכדמי' כספר זכר חמס ק"ז ק"י, כי ויח' והארץ הימה היו בנתיבא לקב"ה הוא בלילין קלפין הוא כונה עולמי ומתריבין ופי' ויח' מאל' לאמר לסלק במחשבת' למבני' עולמי' ולהחריבן הארץ דין מהכיין ל' ודין לא מהכיין ל' אלץ לאחמר כסון את השמש ואת הארץ מהכיין ל' אחרכין לאחמר כסון והארץ הימה חמו ובכו לאחמי על עולמי' דמלקי' ברעמי' למבד' לן ולא עבד לן עלייתו לאחמר חמו ובכו באלץ אמר לא מהכיין ל' ויסיס' שם ובחאה חמה לאחמיס קב"ה מאלץ קלפין לאחמר ב"י ולא יכפן עוד מורין ויהי עיניך רואות את מורין ומדר לאחמי יבשה לאחמר ב"י מלא כל הארץ כבור כי עיב' ועיין במלבי"ם שפי' שני' היה ערב כפי' שפי' מדר זמנים קודם חלי' המאורות והוא כעין פי' המדר ופי' דברי ר' אבתיב פי' שכל ימי שבראיה לא היה שום חווי' רק פי' חורבן חווי' ראשונה שפי' חורבן דירה הראשונה כנה דירה השני' שז' המלץ כמה שאמר שהיה כונה עולמי' ומתריבין פאלי' הראשון לא הביא ל' כי בכל כסון חמס פלמה שבראה למחנה יומי' גזילה עיניס, וכיב' כספר העקרים חמרי' שני' פתי' שברא ר' יהיה בר סימון קח' ל' ג' ימים הראשונים לפי' שחמון מן המסוקים [ר' שלמה היה כראה בן] הוא שלא היה מדר יום והלילה נמלא עד יום ארבעי' שאלץ בו המאורות עד ארץ

*מיון כפי' ילקוט לאומי אות כ'

לימודי השם

ר' יהיה שאינו בן אלא הגלגל היה מתנועע והולך בסביב מל' והיה נמלא מדר היום והלילה קודם יום הרביעי' וזכ' לפי' שמה דכתיב ג' ימים הראשונים ויהי ערב ויהי בקר הוא ארמי חמה ויבשרי', אמנם כענינים שם בראשית דברי ר' בריי עיני' שמשפ' דברי ר' יהיה על ארץ ב' אלפים שנה שקדמה היתה לבריאת העולם ואחיו הימי' ושני' אין להם חקר ועליהם לאמר הבינו אנוס יתיר' ונתיב' (שמואל) לא יתמו עיני' ופי' שפי' זה יולדת כמי שפיר לטון הכסוב [יום אחד] ולא כתיב יום ראשון (עיין רש"י) כי זה לאמר על אוחיו הימים והשנים שאין להם חקר ואחיו הימים הראשונים בראשית ג' גמורה ואין להם שום הבול ופירוד ואין לנו למדר עליהם רק יום אחד לבד ר"ל לפי' שאין אנו יעילין להשיג עי' השגותיו אוחיו הימים והשנים כמה בן חן רק מפני' שאחרי' בברא העולם עי' יעילין אנו להשיג שעתה בחחלה בריאת העולם כלפי' זמן חקר הימים האילי' וארץ אנו יעילין למדר עליהם לפיכא יום אחד כי עתה כלפי' ועיב' לא אמר יום ראשון כי אין ל' שני' הזמנה ל' או מטעם שכלם הראשון בראשית גמורה עיב' כקרא יום אחד עיב' וזי' כזה לפי' הגמי' מדר ז' דכתיבה ליה חסי' למדר שכל יומא ויומא מיפסקי' מהדדי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד ושוב ארמיין לאו דמפסקי' מהדדי הוא מוז קאמר יתמא וללא ח' יומא הוא עיב' וזי' דכסיד' של להשיג בפני' העקרים והמפרשי' דכתיב מדר משלמה הימים הראשונים של שבראיה שאו כבר היו הימים מופסקים מהדדי ועיב' כי יהי ערב ויהי בקר והתריבין דהא דל' דברי' כתיב דמסקי' מדרב' מ' אלפי' שנה שקודם שבראה ואחיו השנים און להם זקך ואזי לא שייך למדר דמפסקי' הימים מהדדי ורק כל הכסוב למדר דיתמא וללא ח' יומא הוא ככל כסיד' ובפעמים על כעל העקרים שם הארץ' בעינין ז' ופי' וזי' חלק' דכל עגלה מוד עפיתמי' ר' בריי כפי' כזר' מעינין ז' שמשות' שס' מיט' שנה וז' עמידת העולם באלפים על פנים ואלף והו' חרוב, וה' נרמו כפסקי' א' של בראשית ברא א' את השמי' ואת הארץ' כס' ו' אלפים ועוד אלף אחד כפסקי' והארץ' הימה מוז ככד' ח' חרוב והס' ככד' מיט' שטרי' כנה ששג' משיר' עיב' כתיבאר' הכל ב'י' כתיב ועיין כסדרין' ל' חן הקב"ה מחדש עולמו אלץ אחד ז' אלפים שנה וזה כז' ד' ר' רחל במדרש לבאר שהיה מדר זמנים קודם לכן ר'ל שחמון שברא בשמטה הראשונה ג' היה עולם כפי' חרובי' והוסף ר' אבתיב' לבאר ואמר מלאן שרקב"ה בורא עולמי' ומתריבין ולא כל ר' ר'ל לחוק' אלץ לבאר ועיב' לא אמר ר' אבתיב' ואמר אלץ אחד ר' אבתיב' ומשני' יום אחד כל ליתו על ח' חרוב ר'ל פנים רחל היה העולם אלץ ח' חרוב וזה מלא אחד כוסדריין' אלץ ח' עד ועיין במ' משפחת ישראל על משניות בסוף ס' סורקין בדרוש אור הדיס וד' הראשני' שאלץ האלץ כזר' נחריבה פעמי' רבות עי' ד' וחר' ובכלא ועיין משנה טוב' ח' ח' ובחגיגה י"ג, והנה כתיבה ברה העקרים לפי' המדרש באלוף מה מפני' מאמר תבול כנס' חגיגה י"א: שאמר' לא יאלץ אלץ מה לעולם זה למטה מה לפנים מה לאחור שרומ' על התקן שהיה קודם בריאת העולם ואמר העדרו ואמר שלא יאלץ מה קודם ומה אחד שבראה ועיב' פי' המדרש של מדר זמנים של שלטה מיס הראשונים עד יום הרביעי' שנמלא בו מאורות ועיין חמסי' שמשפ' אמנם כ' לישב דברי ר' בריי שבראשית א' עיב' דברי ר' יהי' אבתיב' על הזמנים של אלפים שנה קודם שברא העולם, שכל שאין זה ג' המטה כתיבה דהא אמרי' שם יעל לא יאלץ אלץ משפ' זי' בראשית אלא מן יום שברא את האלה והלילה חיל' ליתום

ראשית

ספר יחזקאל
גרה"ל ג' יחזקאל
השם

מסרה

מיט [יום אחד] וסימנה ויהי ערב ויהי בקר [בראשית א ה] א.
א"כ ב במסד במתי"י י" יום ט"י רכ"י שמינה י" מקומי שנתה ז"ס אחד סמוי" בהדי
ויהי ערב ויהי בקר [בראשית א ה] למה אשבל גם שניהם (כ"י מיה) ודפקוס
יום אחד (ל"ג י"ג) לא יום אחד חלגלו ולא [במדה י"א י"ט] ודי גלה אז און שמואל
(שמואל א' ט ט"ו) אספה (כ"י א') ירחי ד' מ"ש"א' (י"ט) ט' י"ג) ויחל וינה (י"ט)
ג' ד') והיה ז"ס אחד הוא יודע ל' (זכרי י"ד ז') ויכלו (עזרא י" ז') וחד ז"ס ז'אחד
ועשרים לחד (שמות י"ב ח').

לימודי השם

76 [יהי ערב ויהי בקר] לידע שדוקבדי ברא דיושוב באופן זה ששכל רגע
מבדיד שעות יש ערב וגם בקר. א.

בדברי רש"י אלא שקורו בטוה לטו ונע"ע. ועיין במס' ברוח ז'. לדמיינו ג' דהקרא
דויה ערב ויהי בקר בה ללמד שימח וללא דל יומא הוא דהיינו שהיום הולך אחד
לילה ורש"י כ' שכללה הלמה אחר היום ו'י' להלשן לוי דווקא וי"ל בהיפוך. ובחזרה
למה שהם לומר שהבטו מלמד שכל יומא ויומא מספיק מהלדי ונסקת לענין כור
שחס אמר רבי כור מכאן עד מקום פלי' לוי כור ממנין הימים שש ביהים של
יום מספיק מחבריה ויהי היום לעולם לא מספיק מהלדי ויבא לאמר דיימח וללא
חד יומא הוא עכ"פ לכל דעי' הורה קי"ל דהיום מחזיר מעצמו חוץ לענין קדש
דק"ל לילה הלמה אחר היום שלעבר ענו לענין החלגלו ליום אחד שקי"ל דלחלגלו
ליום ולילה שלחריה כמבואר שם בחזון פ"א. ועיין עירובין ס"ה. לדמיינו דיו"ק דימחא
ופיעו בלילה לענין קביעות עתים למה שהליום השני הקבוע ללמד ביום ובלילה שלחריה
תוהו לענין לימוד הורה ג'כ' לילה הלמה אחר היום שערב ו'י' דהוא מטעם דכ' ב'י'
והג"ח ב' יומא ולילה (ש"ע א') ומדכי ב"ש"א ז"ס ואח"כ לילה ע"כ שמעו דלילה
הלמה אחר היום שערב. וברא"ה לפני ג' ג'כ' אחריו דלילה הלמה אחר היום
שערב ענו לענין הא דכ' [בראשית א ה] כ"כ' ויום ולילה לא ישבחו שבי' אסור לשבח
מתלע בלא מלאכה כק"י"ל בסנהדרין לפי'על בט"כ בשבת אסור לשבח ואינו עובר
אלא אם שבת יום ולילה והיינו יום ולילה שלחריה ועיין בפנים יפוח להמלה עתה
ש"י כן ובה מושב מה שמקשים אדך שמוי הכות שבת עד שלא נהנה והא ב"כ
שבת חזת והדרין הוא שכתבו מלל שבת עד מולא שבת ושמוי מלאכה בעי"ט ובמולא
שבת ולא עברו על יום ולילה לא שבתו ומית שמוי שבת הורה שהיא לל שבת ויומא.
ועיין בגר"ת שבת שדבר הא"ע נגד הדומי' שהיו אומרי' שהשבת מחזיר מחזלה היום
עד בקרו על יום הראשון ומברר טעומם אלא השבת מחזיר מנכנסה הלילה שלחריה
יום השני ומסירם בללא הכובסם של מולא שבת. ועיין בירושלמי ר"ה סוף פ"ב
אחריון דמקמינת הורה אז מונה ללנה ויגף ר"י מקרא שלכ"ט דכ' ויהי ערב
וי"ב יום אחד ובמית בלן כ' שהטובה כהירושלמי על הא לדמיינו מקילה ה'. שאין
מתיין שעות לדשים ועי"ט ב"ש"י וגם י"ט שפיות מוז לענין למה ר"ח משעת המול
שחס המול היה בלחנע יום א' אין מוכי"ט ר"י משעת המול אלא מיום ב' כדי
שיחזיר היודש מחזלה הלילה.

א"כ ב הנכנסת שם וזל: דע כ' אין היום והלילה שוים בזמנם למה ככל מקומה
השבת

מסורה

פ"א [יום אחד] ב קו"ף מסוקי. א.
א"כ ב במסד חז פמוד כי"ב יום אחד ב' ט"פ ויהי ערב ויהי בקר [בראשית א ה]
למה אשבל (כ"י כ"ה) עיין לעיל אח' ס"ט.
(פ"א)

לימודי השם

השוב ולא ככל הארץ טלה כ' על כל שעות מן היום ומן הלילה כל שעה מן היום
ערב במקום אחד ובקר במקום אחד פ"ט ארץ הארץ טלה היא סקתה הגלגל עליה
מן מרחק למערב והא רש"י ב"יהי ערב ויהי בקר"י האשר ב"מי בראשית פ"י עיי"ט
למה שפ"ט חסם המסוק למע' שבטוה רגע והגע מהבדי שעות י"ט ערב וגם
בקר. ובפ"ט כ' שחלל רזח לדיבר' בכל המאור שעות מהאור ובס' פ"ק ב' על המ'
ר"ה (מ"א) ר"י עטלגטר (דל) כ' אלא מל' ספר ר'ק במקום אחד ב"מ' על ויקרא
ד' כ' בסוק א"ס ז"כ א"מ ק"כטו וזל ובספר' ד'י' התנהג ס"כ פ"ט י"ד דל'
כל י"טוה מעגלל בעינול' כמור ח"ל"ן למלא ח"ל"ן לעינול' ול ח"ל"ן בר"י"ן משנין
ב"חז"י"ט' מ"ש"י"ח' ד"אור"ה כל על דל' א"ת א"ד ב"ש"ב"ה כ' ד' ה"ר ל"ח"ן חס"ך ל"ח"ן
ל"ח"ן י"מ"ח' ו"ח"ל"ן ל"ח"ן ו"ח"ת א"ד' ד"ע"ל"ה י"מ"ח' ו"ח"ת א"ד' ל"ח"ן כ' ב"ש"ב"ה
הוא ז"כ"ה פ"כ' ועיין בענין זה בספר' הברית ח"ח כ"ב י"ב פ"י וס' האר"ך לפ"ט
אלו המסוקים האחרים במתיב מבריהא האור עיי"ט מ"ש"ך ד' עד סוף פ' י"א וס'
ד"כ' מ"ש"י"ף' השם ב"קו"ף ש"ס מעלת ו"ס' נפיקת מל' זה לענין ש"י"ח' שבת וועודות
שאין כל י"טו"ה ש"ב"ח' כל השבת כ"ה וי"ן מענין זה בספר' ג"מ"י' ובעי"ט ע"כ
(ויקרא כ"ג) שבת היא ל' כל מושבותיכם ש"כ' ש"ב"ק"ך ב"ה של א"ד' י"ט'ה' מלאכה
בשעה י"ט' ושבית ביום השביעי כפי מקומו אשר הוא ש"ס ויחבד' י"ט'ה' מתקומה
אחרת כן מס' א"ד' י"טו"ה ע"ך יום ש"כ' אלא נבדלה ע"ד' העורך בהפ"י"ה לענין
שמות יום שבת בדיוק ככל א"ך' העולם ח"ל: ל"ג"ה' ההתפשטו המסד ל"ח"י"ה' ה"ח"ק"ס
ב"ק"ה' המורה לא י"מ"ט' ע"ד' אשר א"כ"ס' סו"ח"י' מ"ח"כ"י' העי"ב"י"ס' אז ר"ח"ב' ה"ס'
ה"ח"ל' המספיק ב"ן א"מ"י"ח"ף' ל"ח"ן א"ס"ח' כ' י"ב"ו"ה' מ"ב"י"ה' ג"מ"ל' בענין ש"מ"ח' יום
השבת לפי שב"ן המע"י"ה' על ח"ף' ה"ס' מ"ה' ו"ה"ט"כ"י' כ"ל' ה"א"ר"י' ב"ח"ף' הש"י' נ"מ"ל' ה"ב"ל'
יום אחד במנין י"ט' השבוע והחול'ס' והפ"י"ה' הוא כ' כ"ח"ר' ה"א"ר"ן' י"ס"ב"ב' על ז"ר"ו'
במך כ"ד' שעות והטוטע בדרך מתורה למעבר וי"ח' משעות היום לפי מהירות הנסיעה
להש"ך' ה"ט"כ' מתערב לתורה י"ס"ד' שעת כ"ש"ע"ו' ומל' ש"כ"ד' י"ג"ש"ו' ש"כ' ה"ט"כ"ט'
זה אז זה א"ד' ש"ב"ו' למל' אז הע"ר' כ"ד"א"ר"ך' וה"א"ש"ן' ט"ס"ע' מתורה ד"ך' י"ס'
ה"א"ש"ל"ט"כ"ך' ל"ח"ר"ו"פ' ועובר ד"ך' כ"ד"ר"ה' כ"ד"ו"ח' וי"ג"ע' ל"א"ש"ן' והש"י' ט"ס"ע' למעבר
יום שלם ולכן הק"ו' האומת הטולם וס"ו' ח"ק' ש"כ"ד' י"ע"ב"ו' הספיקת ביום השקט
אז בג"ל' מ"י"ד"י"ח"ן [מ"י"ד"י"ח"ן] או כן ה"י"ח' ה"י"ט"ס' על המ"ה' במנהג' 180 מן
ג"ר"ו"י"ט"ט' אז י"ט"י' ח"ב"ל' ה"י"ס' אז מ"י"ן' ה"י"ס' ב"ל"י' המספיק של"ס' ב"י"ט"ס"ע' א' ג"ר"ע"ו'
יום אחד למל' א"ס' השפיה עוברת מל' מורה למעבר ת"ג"ע' ל"ך' ה"י"ח' ב"י"ס' א' ב"ח"ד"ט'
מ"ח"י' י"ל"ע' ד"ב' ה"י"ח"ב' ב"ל"י' המספיק למחציתו אז יום ב' מ"ח"י' ו"ר"ש"ס' מחציתו יום ג'
מ"ח"י' י"ל"ש"ך' א"ס' שפ"י"ח' מ"ב"י' ת"ל' מע"ר' מתורה וי"ג"ע' כ"ק"ו' ה"י"ו"י' ב"י"ס' א'
מ"ח"י' י"ס"ף' ב"ל"י' המספיק למחציתו אז יום א' מ"ח"י' ומתבו ע"ס' ש"י"ח' והש"ל"ה'
ה"ט"כ"ט'

Rosh Chodesh has not yet begun, and that is the farthest west we can travel for which this is true. In other words, more than 18 hours west of Israel we cross the date line and enter the next day, 6 hours ahead of Israel.

Thus, according to these *Rishonim*, the Gemara established the date line six hours (90°) east of Israel (see map). This is the interpretation of the *Ba'al Hama'or* and several other *Rishonim*. But according to Rashi and other *Rishonim*, as we have said, there is no explicit Talmudic source at all to help us locate the halachic date line.

→ Various Opinions

Some are of the opinion that if the Gemara above is not dealing with our issue, we are free to suggest any other spot as the date line. Rabbi M. M. Kasher,⁵ for example, postulates that since there is no Talmudic source for the date line, any arbitrary point is acceptable, and since the International Meridian Conference of 1884 has already chosen an International Date Line 180° from Greenwich, England, that should be the date line for halacha as well. His opinion has been rejected by nearly all later *poskim*.⁶

The Kazhiglover (*Teshuvot Eretz Tzvi*, *siman* 44) cites three versions of the opinion of the *Kuzari* on this matter:⁷ (A) the date line is located along the eastern edge of Asia; (B) it is in the center of the Eurasian continent; (C) or it is actually in Israel or the

5. *Hapardes*, Chicago, 28th year, vol. 5 p. 3 ff.

6. R. Chaim Zimmerman, in a brief essay printed in *Hama'or*, feels R. Kasher has misrepresented the sources.

7. His understanding of the *Kuzari* is taken from the commentaries *Kol Yehuda* and *Olzar Nechmad*, which do not necessarily explain the position of the *Kuzari* correctly. The Kazhiglover concludes, oddly enough, that since there are several opinions on the location of the date line, we cannot dare to decide the matter conclusively. The date line remains a mystery, and any Jew traveling to that part of the world (which according to the Kazhiglover may be Eretz Yisrael itself!) simply keeps Shabbat after seven days from the last time he kept Shabbat. Nevertheless, his basic premise is that there is a halachic date line, and he insists that the International Date Line is irrelevant to the halacha, in opposition to R. Kasher's suggestion.

desert.⁸ It seems very difficult to assume that the date line would be located in a region inhabited by the Jews of old; since crossing the date line entails some responsibilities, and the Gemara never implies that travelers dealt with these responsibilities, they could not have crossed the date line in their travels. We conclude, rather, that wherever the date line is, it falls outside the area inhabited in the ancient world.

The two most accepted opinions of the location of the line are those of the Chazon Ish and R. Y.M. Tukitchinsky (see map). The Chazon Ish places the line at 125° east longitude (corresponding to 90° east of Yerushalayim) while R. Tukitchinsky places it at 145° west longitude (corresponding to 180° from Jerusalem). We shall now examine these two opinions in more depth.

Chazon Ish

In 1941, several hundred *talmidim* from different European yeshivas (primarily from Mir) escaped Nazi persecution by fleeing to the Far East, where they were granted asylum. They stayed temporarily in Kobe, on the Japanese island of Honshu, but soon went to Shanghai. Kobe is located at 135° east longitude (100° east of Jerusalem), still west of the official International Date Line. Concerned that they had possibly crossed the *halachic* date line, some *talmidim* kept two days of Shabbat every week, because of doubt.⁹ Since this practice could hardly continue, they sent telegrams to the *gedolim* in Europe and Eretz Yisrael for advice.¹⁰

8. This is possibly also the opinion of the kabbalist, R. Moshe Cordovero, in his work *Shiur Komah* [section 52].

9. Incidentally, in late 1941, some 50 *talmidim* from Mir staying in Shanghai were preparing to travel to Canada, and upon realizing that their ship would cross the date line on Yom Kippur, which would require them to fast two consecutive days, chose to wait for the next available ship. Meanwhile, the Second World War broke out between Japan and the U.S., blocking any passage between Shanghai and the Americas. The *talmidim* were forced to wait out the war until 1946.

10. By the time Yom Kippur came, most of the *talmidim* were sent to Shanghai, with very few remaining in Japan.

The Journal of Halacha and Contemporary Society

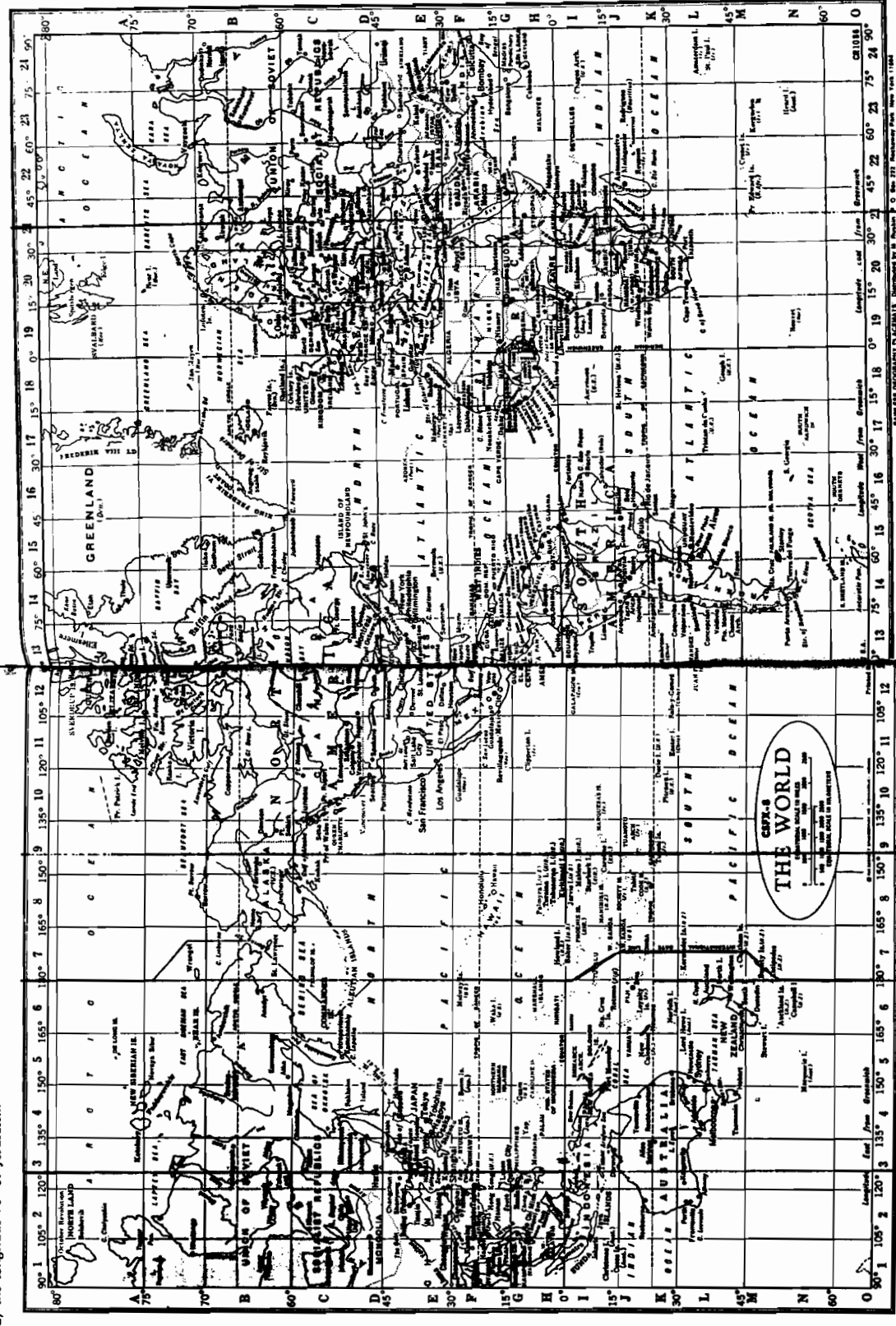
The International Date Line and Related Issues

Rabbi David Pakner

(12)

3) the line 180° east of Jerusalem
 Notice that Japan, New Zealand, and much of Australia and the USSR lie to the west of the International Date Line but to the east of the 90° line. Also note that Alaska and Hawaii lie to the east of the IDL but to the west of the 180° line.

The map indicates three lines of longitude which are relevant to the hiaich discussion of determining the dateline for religious purposes:
 1) the longitude which passes through Jerusalem
 2) the longitude 90° of Jerusalem

DATELINE ACCORDING TO R. TUKICHINSKY
 DATELINE ACCORDING TO CHAZON ISH
 DATELINE ACCORDING TO R. TUKICHINSKY
 DATELINE ACCORDING TO CHAZON ISH

The Chazon Ish, as well as numerous other *gedolim*, replied that they had indeed crossed over the date line and must treat what the Japanese considered to be Sunday as Shabbat.¹¹ To explain his position, the Chazon Ish wrote an essay in which he declared unequivocally that any point more than 90° east of Yerushalayim is no longer six hours *ahead* of Israel, but 18 hours *behind* (see map). According to the Chazon Ish, this is the opinion of all *Rishonim* who discuss the topic.¹² Any *Rishon* who expresses a position on this matter identifies 90° east of Israel as the meridian¹³ of the date line. They understand the Gemara above [*Rosh Hashana* 20b] in the same way as does the *Ba'al Hama'or*.¹⁴

The *Rishonim* proceed to offer an additional, rational explanation for this position. The Gemara [*Sanhedrin* 37a] as well as the verse [*Yechezkel* 38:12] refer to Eretz Yisrael as "*tabur ha'aretz*," the center of the world. This means that if we were to divide the globe into two hemispheres, an upper one and a lower one, we would position it so that Jerusalem is in the center of the

11. Interestingly, R. Simcha Zelig Rieger, the *dayan* of Brisk at that time, sent a letter advising the *talmidim* as follows: Since the *minhag* among the Jews there at the time was to treat Saturday as Shabbat, (albeit contrary to the halacha as he understood it) regarding rabbinic laws we say that custom overrules rabbinic law; so the *talmidim* should join the community in Shabbat davening on Saturday. But as far as biblical laws are concerned, the real date line is 90° east of Jerusalem, and they should thus keep Shabbat on Sunday.

R. Yechazkel Levenstein, spiritual leader of the *talmidim* of Mir, insisted that the *talmidim* follow the Chazon Ish entirely, even for rabbinic laws.

12. The Chazon Ish interprets the *Yesod Olam* (a *talmid* of the Rosh) to support this position as well, contrary to other readings in the *Yesod Olam*. R. Zimmerman, in his monumental work on our topic, *Agan Hasa'ar*, understands some of the *Rishonim* differently from the Chazon Ish, yet adds the Rambam to the list of *Rishonim* who support him. R. Zimmerman learns that the *Yesod Olam* places the date line an hour and a half to the east of the Chazon Ish's line, yet he suggests that this may be based on a factual error.

13. A meridian is a line of longitude, stretching from the North Pole to the South Pole.

14. He adds that even those *Rishonim* who reject the *Ba'al Hama'or's* interpretation of the Gemara agree that the date line is 90° east of Yerushalayim. They merely claim that the words of the Gemara are to be understood differently, not dealing with the placement of the date line.

upper one. Since the cradle of civilization is in the upper hemisphere, and exploration of the lower hemisphere dates back no further than a few centuries, the upper hemisphere is the portion of "*yishuv*," settlement, whereas the lower hemisphere is "uninhabited."¹⁵ If we were to draw a flat map of the *settled* area, then the east edge would fall 90° to the east of Israel, and the west edge 90° to its west. This map would define one indivisible region. The easternmost edge represents the region which becomes a new day first, and the westernmost edge the region which is last to become a new day. With the globe in this orientation, we can understand why the Gemara would define the date line six hours to the east of Israel. The eastern edge of the settlement, representing the earliest portion of the globe, lies six hours to the east of Israel. The halachic date line lies right beyond this edge of the hemisphere (see map).

Positioning the halachic date line 90° east of Israel (in the ocean east of China) is very convenient for most purposes. Very few Jews live in that part of the Orient, or in the part of Siberia which fall along this meridian. However, it is enormously inconvenient when the occasional traveler actually gets to that part of the world. It may theoretically occur that he is staying on one side of the street where it is Friday, while across the street it is Shabbat! This is the opinion of the Brisker Rav as well as several other *poskim*.¹⁶ The meridian corresponding to 90° east of Jerusalem is an absolute demarcation regardless of its position on the ground.

The Chazon Ish, however, blends the Talmudic source above with the rationale of the *Rishonim*, and postulates that the *estimated* determination of the upper hemisphere is governed by the 90° rule, but the upper hemisphere conforms halachically to the eastern coastline of any landmass which would otherwise be split by the 90° rule. This means that if any significant part of a given

15. This makes even more sense in light of the study of plate tectonics, where the theory of continental drift may suggest that at one time the continental plates were all located on the "upper" hemisphere.

16. R. Zimmerman concurs with this opinion as well.

landmass falls within the upper hemisphere, that whole landmass is in the upper hemisphere and the date line bends around it; all of it is then considered "east" of Israel (and west of the date line). The Chazon Ish bases this notion on the *Sefer Yesod Olam*. This is a tremendous variation, placing all of continental Russia and China to the west of the date line; more surprisingly, all of Australia just to the west of the date line as well. The Brisker Rav would insist that whatever portion of Australia lies to the east of 125° longitude¹⁷ is over the date line, and consequently at the tail end of the day. This would be very uncomfortable because the International Date Line is well to the east of Australia, so that Shabbat would fall on Australian Sunday. In contrast, the Chazon Ish unites the whole landmass of Australia, so Shabbat corresponds with Australian Saturday.

The upshot is that even according to the view of the *Rishonim* that the date line lies 90° to the east of Israel, major portions of Siberia and Australia are in constant doubt over their date.¹⁸

R. Yechiel Michel Tukitchinsky

Several years before the 1941 sortie to the Far East, the date line issue had already presented itself. During World War I, between 1914 and 1916, several hundred Jews fled to Japan for safety, and they asked Rabbi M.A. Kisilow¹⁹ which day to consider as Shabbat. He told them to rest on Saturday like the rest of the world.²⁰ It appears that this set a precedent, because when the Yeshiva students escaped to Japan in 1941 and sent out the aforementioned telegrams, some came back with instructions to keep Shabbat on Saturday, contrary to the opinion of the Chazon Ish.

The major opponent of the Chazon Ish in this matter was

17. This is the heavily populated area, including Sydney, Melbourne, Brisbane, and Canberra.

18. It depends on whether or not to accept the Chazon Ish's suggestion that the date line conforms to the coastline.

19. Author of the Responsa, *Mishberei Yam*.

20. One factor in his decision was that he could not bear to see Jews keeping their Sabbath on Sunday with the non-Jews.

Rabbi Y. M. Tukitchinsky. His position was that the location of the halachic date line is 180° from Jerusalem (see map). If so, the Japanese settlement was well to the west of the date line, and Shabbat in Kobe is Saturday!

In an attempt to settle the matter, the Chief Rabbinate of Jerusalem convened a meeting of rabbis in 1941 (at the home of Chief Rabbi Herzog). R. Tukitchinsky, present at that meeting, succeeded in convincing the other rabbis of his opinion, so they sent a telegram to Japan advising them to keep Shabbat on Saturday. He based his opinion on his understanding of the *Yesod Olam*, as well as on additional *Rishonim*. Presumably, this opinion is predicated on the assumption that the Gemara in *Rosh Hashana* does not deal with our issue, contrary to other *Rishonim* mentioned above.

The only other authoritative source from which to derive an answer is the statement that Israel is the center of the world. As such, a map of the entire world with Israel at the center would have 180° on one side of Israel and 180° on the other. The same rationale, which above implied a date line 90° east of Jerusalem, would compel us to place the date line along the east edge of this map, meaning 180° from Jerusalem.

This opinion, whether it sounds reasonable or not, is against the majority of the *Rishonim*, and quite possibly against all *Rishonim*. Therefore, the Chazon Ish attacked R. Tukitchinsky for arguing with all of the *Rishonim* without sufficient grounds. How can anyone in our generation decide to reject the unanimous opinion of the *Rishonim*?

גבוח מכל הארצות

A final argument deserves mention. According to this, even if we had absolutely no sources from which to draw, we would still conclude that the date line lies 90° to the east of Israel. If we could turn back time to the very beginning of history, we would be able to see the orientation of the globe when *Hashem* set the world in motion. When *Hashem* created the world on the first day, or the sun on the fourth day, the Earth was spinning, and the clock was ticking. At the end of that day, *Hashem* was finished with the

creation of the fourth day. Immediately afterward, *Has'hem* began the creation of the fifth day. There was clearly one instant dividing the fourth day from the fifth day. At that instant, one spot on the globe was at midnight, one spot at 6:00 PM, one spot at 11:00 AM, and so on. In other words, although the sixth day (for example) lasted for a whole day, there was one spot on the globe in which it became the "sixth day" first. That spot marks the first spot in the world to begin the new day. If we could see the orientation of the globe when *Has'hem* declared that the new day had just begun, then we would "see" the "real" date line! Simply find the meridian which was just at sunset at that instant, because that is the beginning of the day.

The *midrashim* are replete with references to Eretz Yisrael as "גבוה מכל הארצות," higher than all other lands. In what sense is Eretz Yisrael so distinguished? As we have explained above, if we view the world as a globe with Eretz Yisrael in the center of the "upper" hemisphere, then Eretz Yisrael is indeed objectively higher than all other lands. Typically, the sun defines the "highest" point in the sky, which means that when the sun is highest in the sky, that part of the globe is "on top." During the course of the day, every part of the globe is thus "on top" for an instant. At what instant is Israel "on top"? Naturally, at the first instant of creation! This means that at the first instant of time, Israel faced the sun, which means that 90° east of Israel was at sunset! That must then be the location of the "real" date line in accordance with the opinions of the *Rishonim*, the Chazon Ish, R. Chaim Brisker, and their group of *poskim*.²¹

Nevertheless, the matter of the date line is not completely resolved. Some authorities are still convinced that the date line is

21. This reasoning appears in the *Agan Has'har* as the rationale of the *Be'at Hamda'or*, although it is not explicit in his commentary. The *Yesod Olam* interprets the *p'sukim* to indicate that the sun was situated exactly antipodal to Eretz Yisrael at the instant that it was created. Nevertheless, the *Chazon Ish* stresses that the *Yesod Olam* himself very clearly distinguishes between the halachic day and the Creation day.

180° from Israel, whereas the majority of *poskim* hold that the line is 90° east of Israel, thus placing a quarter of the world in constant doubt of the day! In this "doubtful zone" lie Hawaii, Japan, the populous sections of Australia, and many other islands and cities. Furthermore, even if we decide that the date line is definitely not 180° from Israel,²² eastern Australia and eastern USSR would still be in doubt as explained above.

אין מוקצה לחצי השבוע

Regardless of where the date line is, there are several related issues which deserve our attention. What is the ruling regarding a person who boards an airplane right after Shabbat ends, and flies "into" Shabbat? Similarly, can one prematurely end Shabbat by crossing the date line into Sunday?

The Kazhiglover [loc. cit] and the Gerer Rebbe,²³ among numerous other *poskim*, deal with these questions. Based on a fascinating theorem, the Kazhiglover suggests that if one travels on Shabbat over the date line to Sunday, he must still keep Shabbat.

The Gemara [Succah 46] states that something which is *muktza* in the twilight of Shabbat remains *muktza* throughout Shabbat. Similarly, if a town's *eruv* was acceptable at the beginning of Shabbat, then even if the box of matzo's validating the *eruv* disappears during Shabbat, the *eruv* remains valid. (This is known as the principle of הוואיל הוותרה הוותרה.) We see that the beginning of Shabbat determines the status of all objects for the entire Shabbat. In other words, if it was permissible to carry in this *reshut hayachid* at the onset of Shabbat, it remains permissible to carry in that same *reshut hayachid* throughout Shabbat. (If the walls fall down during Shabbat, then it is not the same *reshut hayachid* anymore.) This explains why an object which was *muktza* when

22. Deciding to follow a rigorous 90° date line, as does the Brisker Rav, would be uncomfortable for Jews in Japan and Australia (not Hawaii) because Shabbat would fall on Sunday, and all calendars would be one day off, and more importantly — the prevailing custom among Jews there today is to keep Shabbat on Saturday!

23. מסקי השו"ת ח"ט סי' רנ"ב.

Shabbat commenced remains *muktza* throughout.²⁴

Should we then say that if an object was not *muktza* at the beginning of Shabbat, it cannot become *muktza* on Shabbat? Ostensibly, this is not so. The Mishnah states that food which is left as bones or peels does become *muktza* on Shabbat. Furthermore, the Gemara states that a dish which shatters into useless shards on Shabbat becomes *muktza*. This seems to imply that an object which was not *muktza* at the beginning of Shabbat is not guaranteed to remain permissible throughout that Shabbat. Yet, these cases are actually different. Just as a *reshut hayachid*, whose walls fall down on Shabbat loses its status as *reshut hayachid*, these peels or shards lose their prior status due to the physical change in them. In other words, anything which is permissible to be handled at the onset of Shabbat will remain so throughout the day, but only provided that the object does not undergo a physical change. For example, the Ramo rules [Yoreh Deah 266:2] that after the *brit mila*, the *moהל's* knife does not become *muktza* (even though now it is useless on Shabbat).²⁵

Although all these examples, to show that the beginning of Shabbat governs the whole Shabbat, are only rabbinic laws, there is a rule, after a biblical law. We should thus be able to find biblical laws which reflect the notion that the whole Shabbat is determined by the status at the beginning of Shabbat.²⁶ The Rosh

24. R. Soloveitchik also used this rationale to explain the principle.

25. The *Taz* on Yoreh Deah there (note number 1) quotes the Maharshah that the reason is because the object was not *muktza* *bein hashmashot*, but during Shabbat it became *muktza* for reason X. During the same Shabbat, reason X disappeared, so we say that the object reverts back to being permissible. That only applies when the reason for the *haktza'ah* vanishes. But if there continues to be a reason for the object to be *muktza*, the rule does not apply. Nevertheless, the Maharshah, the Ramo, and the Ran borrow the expression from there and apply it also to our case wherein the object was permissible at the onset of Shabbat and does not change, and they state that it cannot become *muktza* in the middle of Shabbat.

26. The Chazon ish tacitly assumes the same premise in his essay on the date line. The *Kuzari* states that Shabbat begins in Eretz Yisrael, and only afterwards does

quotes Maharam Rothenburg, who compares the law regarding a child who becomes *bar mitzva* in his period of mourning to a child who becomes *bar mitzva* in the middle of Shabbat. The Rosh rejects the comparison, noting that every second of Shabbat carries with it the day's obligations, whereas the obligation to mourn sets in only at the beginning of the mourning period. The Maharam presumably disagreed with the Rosh, understanding that the obligation to keep the entire day of Shabbat is only because the beginning of Shabbat so requires.²⁷

From this analysis, the Kozhiglover states that if one travels on Shabbat to a place where it is weekday, he must continue to observe Shabbat, since at the beginning of Shabbat he became obligated in all of its laws. (He does not suggest when his Shabbat will end, though.)

Similarly, the Gerer Rebbe writes that if one flies from a weekday into the middle of Shabbat, he does not have to keep Shabbat (or the laws of Yom Kippur, if he flew into Yom Kippur) biblically, since he had not experienced the beginning of that day. It does seem that the Gerer Rebbe would require him to keep Shabbat for rabbinic reasons.

Crossing Time Zones and Date Lines

Although the Earth looks like a smooth ball from space, it is full of mountains and valleys and looks entirely uneven from the

the rest of the world follow. The Chazon Ish explains the *Kuzari* as follows: When *Heshern* taught us the laws of Shabbat in the desert, the part of the world east of there began the new day earlier than the desert. Therefore, since the Shabbat had not yet been commanded to the Jews, those regions east of Israel had begun the day without the sanctity of Shabbat. Thus, the first Shabbat in the world began with Israel, and the eastern regions had their first Shabbat the next week. In this way the Shabbat began in Israel.

This explanation is based on the assumption that the eastern regions could not suddenly begin their Shabbat in the middle of the day, in accordance with our rule that the restrictions of Shabbat can set in only at the beginning of the day.

27. For further elaboration on this point see *Beit Yitzchok* Vol. 22, "בין השמשות רחוקה השבת."

surface. Do we determine sunrise and sunset from the actual appearance of the sun's rising or setting for any given location, or do we pretend to level the Earth, and calculate that sunrise occurs at the theoretical sunrise at sea level on this spot? In other words, someone standing on a mountain will see the sun rise earlier than someone in a valley. Can he fulfill the mitzva of *lulav*, for example, at that time? R. Moshe Feinstein writes (*Orach Chaim* Vol. 1, *siman* 97) that the halachic sunrise and sunset are determined for every given set of coordinates, regardless of altitude.²⁸ That is, someone standing on a mountain peak must wait until the sun has risen enough that it would be sunrise for that spot even if there were no mountain there. Similarly, it would follow that passengers in an airplane must follow the times as they are on the ground below (at sea level). Therefore, an airplane crossing the 125°e meridian has just jumped into another day. If it crossed traveling eastbound, the passengers have just gained an extra day. If it crossed westbound, they lost a day.

Even if we decide to follow the opinion of the Chazon Ish, wherein the date line is not a straight line of longitude 90° east of Jerusalem, but instead bends to include any contiguous portions of land, it could be that airplanes would not be affected. In other words, the Chazon Ish agrees in principle that the date line is a straight line 90° from Jerusalem. He simply adds that the date line cannot divide the solid land into two pieces. In the air, however, this rule might not apply, (according to Rabbi Hershel Schachter), so an airplane flying over the eastern portion of Australia is still

28. This is based on the Gemara (*Shabbat* 118a) which tells that the inhabitants of Tiberias used to begin Shabbat early because they lived in a valley and the sun appeared to set. Clearly, this was not required of them, because the Gemara would not have praised them for merely keeping the basic law. Similarly, the same passage lauds those of Tzipori for keeping Shabbat until the sun appeared to set for them, although they were situated on a hill.

The Maharil (15th century) justifies the practice in Germany in his time to *daven mincha* slightly after sunset. He explains that the apparent sunset is actually a bit earlier than the halachic sunset, since the region lies in a depression.

east of the line. Only when it crosses 125°e will the date change. If Rabbi Schachter's reading is correct, this means that according to the Chazon Ish, if an airplane takes off on Saturday night from eastern Australia, as soon as it lifts off it flies into Shabbat!

Consider someone crossing the date line from Tuesday, 3:00 PM into Wednesday, 3:00 PM. According to the above interpretation, even if he has already *davened mincha*, he must *daven* again because his first *mincha* was for the obligation to *daven* on Tuesday, and he now has an obligation to *daven* on Wednesday. Similarly, he must put on *Tefillin* because we generally assume that there is a daily requirement to wear *Tefillin*.²⁹ If he crosses the line during the 49 days of the Omer, he must count for the new day.³⁰ A woman in the midst of the seven clean days of *niddat* has just jumped into the next day. Generally, the date line affects any issue which depends on the calendar day.³¹

Fast Days

When an airplane flies west, it travels in the same direction as the sun, so the time will not advance significantly throughout the flight. If so, one who flies west on the morning of a fast day should theoretically not be allowed to eat until the fast is over, which is some time after sunset. His fast would then be much longer than everyone else's, because he began his fast in the morning of his departure place, but ended it at night in his destination place. This may not actually be required. The *Nachal Eshkol* writes that he was asked to justify the custom among the Stockholm Jews to break their fast at 9:30 PM even though the sun had not yet set. He

29. He would not have to make up the *davening* for *Shacharit*, though, since he was never obligated to *daven* on that morning, as he never experienced it.

30. He has not missed a day, so although his count at 3:00 PM on Wednesday will be without a *bracha*, he resumes that evening counting the next day with a *bracha*. (The Lubavitcher Rebbe has a different opinion regarding determining the day of the Omer and Shavuot, for one who crosses the dateline, *Sefer Yagdil Torah*, pp.154-163).

31. *Pityon Haben* might be an exception, because it might not depend on the calendaric passage of 30 days, but on the actual time elapsed since birth, down to the last second.

suggests that since the Gemara states that the fast days nowadays are only a *minhag* (custom) and not an official rabbinic enactment, the parameters of the fasts depend solely on what we have accepted upon ourselves. At the time the *minhag* was established, there were no Jews as far north as Stockholm, so no one accepted the fast longer than approximately 9:30 PM.

With this reasoning, some have argued³² that one who travels westbound on a fast day must fast only until it becomes 9:30 PM on his watch (set to the time at the departure location). Nevertheless, this only applies to the minor fasts, *Tisha B'at*, however, which is a bona fide obligation not resting merely on custom, would perhaps require the traveler to wait until the actual sunset to break his fast.³³

Arctic Regions

The Arctic circle is an imaginary line slicing the globe at 66.5° latitude. Above this line, the sun is visible for 24 hours at some time during the summer months. During the winter months, there is a time when the sun is below the horizon for over 24 hours. This poses a halachic problem for someone who finds himself in these regions at these times. Does his halachic "day" correspond to a 24 hour period, or does it depend completely on the motions of the sun? Several *poskim* deal with these questions, including the *Tiferet Yisrael* (in his commentary to *Masechet Brachot*). He suggests that perhaps the day is partially determined by the 24 hour period in which the sun appears to move around the sky and returns to its original spot, even if it does not set. This opinion is clearly not rooted in concrete sources, and it appears to be questionable. R. Chaim Volozhiner commented that since there is no clear solution to this problem, religious Jews should avoid traveling to these places.

32. R. Yoseph Cohen in *Harerei Kodesh* (notes on the *sefer Mikraei Kodesh*) vol. 2, p. 214.

33. See *Mikraei Kodesh* R. Tz. P. Frank, Pesach Vol. 2, p. 214, and the notes, *Harerei Kodesh*. But compare *Iggerot Moche*, O.H. III, no. 9b.

Kabbalat Shabbat and Mikva on Erev Rosh Hashana

The Gemara derives from a *pasuk* that although the day begins at night, one must accept upon himself the sanctity of Shabbat and Yom Tov a bit earlier, while it is still the previous day.³⁴ There is no specified minimum amount that one must add to Shabbat, yet there is a maximum. The author of *Shulchan Aruch* rules that one cannot accept Shabbat before sunset.³⁵ Ashkenazim follow the Ramo who says that one may accept Shabbat as early as *plag haminccha* (one and a quarter hours before sunset, as measured by the Gra).

R. Yitzchok Luria (the *Arizal*) writes that one may go to mikva on *erev* Rosh Hashana as early as the fifth hour of the day. There is a dispute among later authorities whether he meant 10:00 or 11:00 in the morning. What possible significance could this hour have? On the assumption that he meant 10:00, R. Sternbuch³⁶ quotes a novel approach from a certain kabbalist who points out that if the *Ari* held as did the Chazon Ish, that the date line bends around the eastern edge of a landmass which straddles the 90° line, then 10:00 is a perfectly sensible time. At 10:00 in Eretz Yisrael, it is 6:00 PM on the eastern shores of Australia. If that is the first part of the world to begin the new day,³⁶ then at that instant the sanctity of Yom Tov is present somewhere in the world. Consequently, the inhabitants of Eretz Yisrael may then begin to prepare for Rosh Hashana by going to the mikva.

The *Shulchan Aruch* [581] cites the custom to immerse in a mikva on the eve of Rosh Hashana. The *Mishnah Berurah* quotes the *Chayei Adam* who prescribes 11:00 as the earliest time for this

34. Although the Rambam's opinion is that the Torah requires this only for Yom Kippur, and not for Shabbat, most *Rishonim* disagree.

34a. *Orach Chaim* 261:2. See also the *Mehaber* on 263:4 and 267:2 where he appears to contradict himself. Resolution of this difficulty is beyond the scope of this essay.

35. *Moadim Uzmanim*, Vol. 7, *siman* 236.

36. Although the eastern edge of Russia continues to jut out much farther east than the eastern edge of Australia, perhaps the *Arizal* considered that part of Siberia uninhabitable, and not eligible to be considered in this discussion.

בצל

סימן קב-קג

החכמה

קנג

בניתו לא מהני שהרי בשעה שמדליקין במעלצארן הוא עדיין יום
 זמן רב בוואנקווער ולא חלה עליו עדיין חיוב הדלקה באומה שעה
 וממילא שאינו יולא י"ח באומה הדלקה, ובנד"ד אס לא תליק ולא
 ישתתף איכא חשדא טובא. ויש עוד פרטים בזה ואין להאריך.
 (ו) כל זה להסוברים שאין לנו קו תאריך מה"ת ולכן ליל מוש"ק
 שבואנקווער שהוא שם ליל ד' דחנוכה הוא ליל ה' דחנוכה
 לגבי איש זה שהגיע לשם ממעלצארן כלעיל (אות ב'), אבל
 להסוברים שיש קו תאריך מה"ת א"כ בודאי כי ליל מוש"ק שהוא
 ליל ד' דחנוכה שם הוא ליל ד' דחנוכה גם לגבי זה שהגיע לשם
 ממעלצארן. ואפי' אס אין קו תאריך נראה דכל שהגיע למקום ישוב
 הוא נמשך אחרי אנשי המקום ובודאי שצריך עכ"פ להדליק כלעיל
 (אות ה'). עיי' מש"כ בזה בספרי שו"ת בצל החכמה (ח"א סי' ל"א
 אות ה' ושם בהשמטות לסי' הנ"ל) על קן הדבר ברור כמש"כ.
 העולה להלכה: (א) בליל ד' דחנוכה הדליק נ"ח במקומו
 שוב עבר בטיסה את קו התאריך בכיוון
 מערב מזרח והגיעו למקום שבערב הוא שם ליל ד' דחנוכה, ידליק
 שם ד' נרות כאנשי המקום (אות ב'). — גם אס מדליקין עליו
 בניתו, חייב הוא בכל כזה להדליק מדינא במקום המלאו (אות ה').
 — גם כשיגיע ליל ח' במקום המלאו עליו להדליק אז ח' נרות
 (אות ה'). — גם כהדליק בניתו ליל ח' דחנוכה ועבר את קו
 התאריך, ידליק בלילה שאחריו במקום המלאו ח' נרות (אות ד"ה).

התפלל בו ערבית ושחרית במעלצארן לכן פשיטא דכל כה"ג עליו
 להתפלל ערבית מוש"ק של וואנקווער וכן שחרית למחרתו בבוקר.
 ברדאי אס היו חו"ל מחייבים להתפלל בראשון בשבת, בשני בשבת
 בשלישי בשבת וכו' הי' מקום לומר בנד"ד דכיון שכבר
 התפלל תפלות של יום ראשון בשבת בזהומו במעלצארן שוב לא
 חייבוהו להתפלל עוד פעם באותו יום שהוא ראשון בשבת, כדכתיב
 וימנין תלתא "ביומא" הוא ברך וגו' (דניאל ו' י"א) וכדקאמריין
 (ברכות ל"א). יכול יתפלל אדם כל היום כולו כבר מפורש ע"י
 דניאל וימנין תלתא וגו'. אבל הרי לא חייבו חו"ל להתפלל ג' תפלות
 בראשון בשבת, בשני בשבת וכו', אלא חייבו להתפלל ג' תפלות כל
 יום ויום וכל שקעה החמה ויאלו הכנכים הרי הוא יום אחר וחובה
 להתפלל בו וימנין תלתא, ערב ובקר ואחרים.

(ב) ברם מה שמספק"ל לכהדר"ג שליט"א אס אחר שחנה את קו
 התאריך כשעתיים לפני הגיעו לוואנקווער והוחזר שם
 התאריך יום שלם והוא שם יום ש"ק אחר הנהריס, אס עליו
 להתפלל אז תפלת מנחה של שבת או תפלת מנחה של חול.
 לעב"ד בס"ד הנכון בזה לדקדק להתפלל מנחה קודם שיעבור
 את קו התאריך והוא יום ראשון בשבת במקום שהוא
 וכמובן יתפלל מנחה של חול. אך גם אס לא התפלל מנחה וכבר עבר
 את קו התאריך יתפלל מנחה של חול, דעד שלא הגיע למקום ישוב
 עליו לחשוב היום כחשבון ימי מקום שיאלא משם, עיי' שו"ת בצל
 החכמה (ח"א סי' ל"א) ובהשמטות שם (לסי' הנ"ל). — ובפרט
 בנד"ד בנוגע לתפלה שגם בשבת היה ראוי להתפלל י"ח אלא שלא
 הטרחהו רבנן, עיי' ברכות (כ"א). ושו"ע או"ח (סי' רס"ח סעי'
 ד').

סימן קג

דין תפלות היום למי שהתפלל כבר ושוב עבר את
 קו התאריך בכיוון מערב-מזרח או מזרח-מערב. —
 דין התפלות לעובר את קו התאריך במוצש"ק
 בכיוון מערב-מזרח והוחזר התאריך והוא יום שבת
 במקום שהגיע לשם

(ג) ואשר מספק"ל למעכ"ת שליט"א עוד, צמי שטם מחוץ
 קנדה למעלצארן ליל יום ג' וכבר התפלל שם תפלת
 ערבית, אחר שעתיים הוא עבר את קו התאריך ונעשה ליל יום ד',
 וממלא לא התפלל שחרית ומנחה של יום שלישי, ולא ערבית של יום
 רביעי, אס כשיאור היום ינטרך להתפלל שחרית שחיס אחת לחובתו
 ואחת לתשלומי מנחה-מערבי של יום ג' שלא התפלל בשעתו.
 לפמ"ש"כ לעיל (אות א') שהתפלות לא נחקו לפי ימי השבוע
 אלא כל יום ויום חובה עליו להתפלל, וכפי שכחצתי
 לעיל (סי' הקודם אות ב') אין היום נגמר אלא עם שקיעת החמה
 ויציאת הכוכבים, א"כ בנד"ד כיון שלא שקעה החמה מלא התפלל
 ערבית בוואנקווער, שוב כאשר יאיר היום אחר שכבר עבר את קו
 התאריך, אותה שעה הוא בוקרו של אותו יום גופא שהתפלל בו
 תפלת ערבית בזהומו בוואנקווער ולא החסיר שום תפלה ואין לו מה
 להשלים.

קצרתני כעת כמיסת הפנאי אס כי נמצא אחי אריכות דברים
 בענינים אלו ואולי בהמשך הזמן אעביר לדי כהדר"ג
 ידידי שליט"א צילום מחלק הנוגע לפרטים הנ"ל.

העולה להלכה: (א) התפלל במקומו ערבית ליל מוש"ק
 ושחרית דיום א', שוב עבר את קו
 התאריך בכיוון מערב-מזרח והגיע למקום שהוא אז מוש"ק, עליו

76

להתפלל שם ערבית וכן שחרית למחרתו בצוקר (אות א'). — (ג) עבר את קו התאריך ציוס ראשון לעת מנחה והותור התאריך וניהיה יום ש"ק, יתפלל מנחה של חול. ונכון להתפלל מנחה קודם שיעבור את הקו (אות ב'). — (ג) התפלל ערבית דיוס ג', אחר שעתיים עבר את קו התאריך בכיוון מורת-מערב ונעשה ליל יום ד', א"ז למזור להתפלל ערבית, וגם מחר בצוקר א"ז להתפלל שחרית שמים (אות ג').

והנני בזה ידירו דושהטושת"ה מברכו בכל מילי דמיטב תוך צפי' לרחמי ה' כי לא כלו.

סימן קד

דין פיגוי קדושי קהל שארמאש הי"ד.

שלו' ויש"ר למע"כ תי"ג מנוער הגאון המובהק ז"ת וכו' מע"כ ידינו הרב הגדול המו"מ וכו' ש"ת מו"ה מאיר שטרן שליט"א מפעיה"ק ת"ו מסר לי בקשת כהדר"ג שליט"א להודיעו את אשר אתי ואת אשר ידוע לי בקשר לקבורת קדושי ק"ק שארמאש שבזמנו זכיתי להיות בס"ד מי שעל פי הוראתו התנהלה קבורתם, כולל פיגויים העברתם וכו' וכו'. — הדבר ברור כי כבר לפני הפיגוי לא הי' אפשר להכיר את הגופים שנחגלו בכיווי אחר ציווי ר"ל כאשר אני כותב כמה פעמים בתשובתי שנדפסו בספרי שו"ת צלל החכמה (ח"א סי' י"ד — י"ח). בסופו של דבר הוחלט כי הגא"ז אבד"ק שארמאש ז"ל ולהבחיל"ם אני בתור מי שהתחיל במצוה נהי' נוכחים לפקח על סדרי הקבורה, הפיגוי ההעברה ועל כל הקשור בה. — למעשה ילאחי ציוס הפיגוי מעייר להגיע לשארמאש, אבל נמעכתי באמצע הדרך. כך שהכל נעשה בהדרגתו של הגה"ז משרמאש ז"ל בלבד. ומי כמוהו ידע והכיר דרך ואופן קבורתם של אותם הקדושים שבשרמאש הי"ד.

בברו של אחד מניולי ק"ק שארמאש הי' לפני זמן קצר פה לשאלני בקשר לפיגויים של אחדים מקדושים הנ"ל מקברם שבשרמאש לפה ארה"ק. וסיפר לי כי אציו ז"ל, שאל כבר בקשר לזה את הגא"ז משרמאש ז"ל והוא הורה, שלא לפנות יחידים מקברם הנ"ל אבל אם רויים לפנות את כולם להעלות גופותיהם לקבורה בארה"ק זכאים לעשות כך. — מסתבר לי, כי הוא, מי שידע והכיר סדרי הקבורה שם, ידע שאין אפשרות להחיר הפיגוי משם בצורה אחרת.

אני תקוה כי את כהדר"ג ידידי שליט"א החיים והשלו' וכן הוא גם אתנו תלית"ש והנני בזה ידירו מברכו וכו'.

סימן קה

דין ניוול המת אי איפורו דבר תורה. — פיגוי המת מקברו לצורכו ושלא לצורכו.

בדבר הקדושים הרוגי ק"ק שארמאש ז"ל והי"ד, שאמנם נקברו כל אחד בצרון צפני עלמו אבל ארונותיהם קבורים

סמוכים ומכופים זה לזה. זכן כעת כאשר נתעורר משהוא לפנות משם את קרוביו בני משפחתו שצביל להעלותם לקבורה בארץ ישראל הוא טוען לזכותו, כי קברי קרוביו ידועים ויכריס, מכיון שאחר קבורתם הקימו מצבות נפרדות על קברם. לעומת זה טוענים קרובי משפחות האחרות המתנגדים לפיגוי זה כי יען הארונות קבורים תכופים זל"ז יש מקום לחוש שפיגויים של קרובי משפחתו של איש הוא יגרום ציון וניוול למת הקבור אחריהם סמוך להם באותה שורה. וכהדר"ג שליט"א תלה לי' להאי דינא במאי דמסק"ל, אי איסור ניוול המת הוי מה"ם או רק מדרבנן. דכיון דלא ברירא האי מילתא שעי' פיגוי קברי קרוביו של הנ"ל יתנוול המת הסמוך להם מיד, ול"ה רק ספיקא, לכן אם ניוול המת איסורי' דרבנן אזלינן בספיקא לקולא, משא"כ אם איסורו דאורייתא. ומסקנת מעכ"ם דלכו"ע ניוול המת וציונו איסורו דאורייתא, אלא שפיגוי המת שאני, דכיון דמתעסק בו לזורכו כדי לפנותו ולקוברו במקום אחר, ככה"ג אעפ"י שעוסק צפיגוי לכבוד מ"מ כיון שיש בפעולת הפיגוי מקצרו גם פגיעה בכבודו, איסור מדבריהם. אבל כל היכא שאינו מתעסק כלל בפעולה שהיא לכבודו של המת והניוול נעשה שלא לכבודו ולזורכו, בודאי אי' צי' סרך איסור דאורייתא, ובכל כי האי בודאי שיש להחמיר בספיקא לכו"ע. ולכן בנד"ד נהי שמתעסק צפיגוי מחים, מ"מ כיון שיש חשש שיגרום ניוול וציון גם למחים שאינו עוסק צפיגויים יש ליזל לחומרא ולמנוע את הפיגוי זמ"ד כהדר"ג שליט"א ורצונו לשמוע חו"ד העני' וה' יעזרני עדכ"ש להורות כהלכה.

א) לעב"ד בס"ד אין איסור דאורייתא בניוול המת אלא כשעושה מעשה הניוול בגופו של המת בידיים, כהך דמס' חולין (י"א:) דיליף ר"כ דאזלינן בתר רובא מהורג את הנפש דאמר רחמנא קטלי' וליחוש דילמא טריפה הוי וכו' וכ"ם דצדקינן לי' הא קא מינוול וכו' ע"ש. בזה כיון דכדי לבדוקו צריכין לחמוך בגופו של מת חמוכי בתר חמוכי כדי לברר אם ל"ה בו שום טריפות, ציון וניוול כזה שאנו עושים בגופו של המת בידיים הוי איסורא דאורייתא. (ב) אבל כל שאינו מנוול את המת בידיים אלא שהוא מגלה את ניוולו, אין בדבר זה רק איסור דרבנן אפי' אם הוא עושה כך ללא כל תכלית וללא כל תועלת עבור המת. דאי לא תימא הכי תקשה סוגיא דמס' ז"ב (קנ"ד:) דקאמר שם באחד שמכר בנכסי אציו ומת יכולים הלקוחות לומר, אגן זווי יהבינן לי' לינוול ולינוול ע"ש. ואי ניוול כזה שאין בו משום כבודו של מת ותועלתו איסורא דאורייתא הוא, איך יאמרו הלקוחות, אגן זווי יהבינן לי' לינוול ולינוול, אטו משום פסידא דממונא יעברו על איסורא דאורייתא. א"ו ניוול כזה שאינו אלא שמגלה לי' לניוולו אינו אלא מדרבנן, ולהכי במקום פסידא דלוקח לא אסרו.

וכי היכא דלא אסרו ניוול כזה במקום פסידא דלוקח הכי נמי לא אסרוהו במפנה את המת ממקום למקום לתועלתו, וכגון לקברי אבותיו או להעלותו לארץ ישראל או מקבר שאינו משתמר לקבר המשתמר וכהנך דשו"ע יו"ד (סי' שס"ג סעי' א') ע"ש.

ג) רעיי' פ"ת יו"ד (סי' שס"ד סק"ד) תשו' הגאון ר"ד אופנהיים ז"ל שכ', ואיסור פיגוי הוא רק מדרבנן

כ"ג" < יתקאל ראטה סל"ל חלק 7

עמק סימן ו התשובה סימן ו יא

7 בדין נוסע מקאליפארניע לאוסטראליע שמתעלם יום אחד, או כשנוסע מאוסטראליע לקאליפארניע שעוברים עליו כמה שקיעות וזריחות של יום אחד כיצד לנהוג לענין תפילה ושאר מצוות היום

לימים ה"ל, ממתי שחל שם השקיעה והזריחה לפי מהלך השמש והירח דשם, אבל מ"מ הוא אותו היום לפי סדר זריחת העולם ולא יום אחר דהיינו שיום הוא סובב והולך בכל יום את כדור העולם פעם אחד, ובכל מקום ומקום הוא אותו היום, ונפקא מינה אם דלג וקפץ ממקום למקום ואירע שנעשה אללו עוד הפעם הלילה ובוקר ע"י שלג למקום שלא זרחה השמש במקום ההוא ששם מתאחר הזריחה בכמה שעות מאוחר מהמקום שלג ממנו לא אמרינן דע"י השקיעה והזריחה שנתכווה אללו ע"י סיבת הדילוג והקפיצה נחשב לו כבר כמו יום אחר, דמ"מ המקום שלג וקפץ אליו שם הוא עדיין אותו היום ששם לא נעשה עדיין הזריחה של היום ההוא, ועדיין הוא אותו היום שלג וקפץ ממנו, הגם שאין לריק לזה ראי' שכן הוא המליחות בפשוט כמדע בראשית כודעה של התוכנים, מ"מ אומר אני בזה ראי' פשוט דוודאי אם אחד ידלג ויקפץ ביום הששי למקום שהוא עדיין ליל ששי ונעשה אללו שקיעה וזריחה ע"י הדילוג והקפיצה דוודאי לא נאמר שנעשה אללו כבר שבת הואיל ושקעה עליו החמה בנתיים, דוודאי אינו דמ"מ לא שקעה עליו החמה של יום השבת אלא של יום הששי והוא אללו עדיין יום ששי ו"ב ופשוט. באופן שעכ"פ זה פשוט דאם דלג וקפץ למקום שעפ"י חשבון המקום ההוא הוא עדיין אותו יום שלג ממנו, דוודאי מיחשב שהוא עדיין נמצא באותו יום, ולא נפקא לן במה שנעשה אללו שקיעה וזריחה ע"י סיבת הדילוג והקפיצה, דמ"מ המקום לא נשתנה ולא זו ממקומו, והאדם נידון בחר המקום הנמצא בו, וז"ב.

בעוה"י, לסדר אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, תשנ"ב לפ"ק

למע"כ ידירינו החשוב הרב החסיד המו"מ בתורה ויר"ש רודף צדקה וחסד, נופל חלק בראש כל דבר מצוה וקדושה, החביב והיקר בעיני אלקים ואדם וכו' מו"ה צבי הירש נאלדבערגער ניו אב"י בעיר מעלבויורן אוסטרלי יע"א

ע"ד השאלה אשר נתעוררה לנו בעת נסיעתי לשם וחזרתי משם איך לריק לנהוג עם התפלות, היות דכשנוסעין מקאליפארניע לאוסטראלי' מתעלם יום אחד בדרך, עד"מ כשנוסע מקאליפארניע בליל אור ליום רביעי מגיע לאוסטראלי' כשהוא שם בוקרו של יום החמישי, וכל משך נסיעתו הוא לילה ולא זרחה השמש עליו בנתיים כלל, באופן שכפי הנראה התעלם ממנו מאור היום של יום הרביעי, וכן כשהחזרין מאוסטראלי' ומגיעין לקאליפארניע מגיעין ממש באותו יום שנסעו משם, עד"מ כשנוסע מאוסטראלי' ביום החמישי בשעה שחם עשרה בלתיים, מגיעין לקאליפארניע ג"כ ביום החמישי בשעה עוד מוקדם בשעה אחד עשר לפני לתיים, אלא שבנתיים בעת נסיעתו שקעה עליו החמה ושוב זרחה עליו, ונתעוררה השאלה אם התפלל כבר באוסטראלי' מעריב ושחרית ביום החמישי, אם כששוב שקעה עליו החמה מחויב עוד הפעם להתפלל כמו שמחויב בכל יום להתפלל כששוקעת החמה ונעשה לילה, וכן בבוקר אם מחויב עוד הפעם להתפלל כמו בכל בוקר שיש עליו חויב להתפלל אחר שנעשה יום.

והנה במלות שחויבו הוא רק בפעם אחת בשנה ביום מסויים בשנה כגון אכילת מצה וסוכה ונטילת לולב אם ילא ידי חובתו במקום אחד ואח"כ אירע שדילג וקפץ למקום אחר ששם עדיין לא שקעה וזרחה השמש של יום מסויים ההוא, וכי נאמר שיתחייב עוד הפעם לקיים המצוה כגון אכילת מצה וכדומה, דוודאי אינו דהא כבר ילא יד"ח באכילתו במקום שהי' קודם שדילג וקפץ משם, והתורה לא חייבו לאכול פעמים כזית מצה, וכן מי שנאנס ולא אכל הכזית מצה בליל פסח, ושוב דלג וקפץ למקום שהוא עדיין ליל ע"ו בערב דוודאי יכול לקיים מצות אכילת מצה, דלא נחשב כמו יום אחר הואיל ונעשה אללו פעם אחת זריחה, מ"מ הוא נמצא כעת במקום שעדיין לא זרחה השמש

תשובה, הנה טדע דימי השנה [ר"ל כל יום ויום של השנה] אינן חלין בכל כדור העולם בפעם אחת, אלא מתאחר או מתקדם כל מקום ומקום לפי מהלך השמש והירח, ויש נקודה בעולם שממנו מחיל חשבון היום ואותו היום מתאחר מעט מעט כפי מהלך השמש והירח והמצות כמדע כל זה להתוכנים, ולפי מהלך שלאותו המקום מנין לחשבון ימי השבוע ולחשבון ימי החודש ולחשבון ימות השנה, כל מקום ומקום לפי מהלכו, דהיינו שבנקודת ההתחלה מנין לחשבון משעה שחל שם השקיעה והזריחה, ובמקום אחר שמתאחר שם השקיעה והזריחה, מאחרינן למנות

כגון ביום ראשון אם קפץ ודילג למקום אחר ועדיין הוא אותו היום לפי המקום שהוא דאיקלע להסם, אין מועל עליו חייב להפלה עוד הפעם שכבר ילא יד"ח תפלה באותו היום.

וכן אחר שתקנו להפלה ג' פעמים בכל יום החייב הוי על היום, ולא שהחייב הוא על הזמן, דהיינו מתי שנעשה צוקר או ערב או לכהרים חייב להפלה, אלא שהחייב חלקו חייב תפלה של היום לפי הזמנים של היום, דהיינו אחת בערב ואחת בצוקר ואחת בלכהרים, מ"מ החייב הוא על היום דהכי מצוהר בשבת כ"ד דיש יום שנתחייב בג' תפלות ויש יום שנתחייב בד' תפלות כגון שבת ויו"ט ור"ח, ויש יום שנתחייב בה' תפלות כגון יוה"כ"פ, והכי מהצד מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' תפלה הלכה ח' וז"ל: נמלא התפלות בכל יום שלש ערצות ושחרית ומנחה ובשבתות ובמועדים ובראשי חודשים ארצת שלש של כל היום ותפלה מוספין וציוה"כ חמש ארצת אלו ותפלה נעילה עכ"ל. משמעות דבריו שמנין חייבי התפלות הן חייבי של היום, וכל יום ויום לפי מה שהוא אותו היום חייב במנין התפלות שתקנו לאותו היום אם חול אם שבת אם יוה"כ, [ובזה גם הרמב"ן ז"ל דחולק על הרמב"ם ז"ל על כל עיקר חייב התפלה מה"ת, מ"מ במנין התפלות שהוא דרבנן כולן שווין צוה דתקנו חייבו על היום ולא חלקו בזה כלל], ועי' ג"כ ברמב"ם ז"ל שם שכתב וכן תקנו שיהא מנין התפלות כמנין הקרבנות שחי תפלות בכל יום כנגד שני תמידין וכל יום שיש קרבן מוסף תקנו צו תפלה שלישיה כנגד קרבן מוסף וכו' וכן התקינו שיהא אדם מתפלל תפלה אחת בלילה שהרי אצרי תמיד של צין הערבים מתעלפין והולכין כל הלילה וכו' עכ"ל, משמעותו ג"כ שחייב התפלות שתקנו הוא על היום דומיא דקרבנות שהוא על היום, אלא שחלקו לפי הזמנים של היום עד שלעג"ד ברור הדבר שחייבי התפלות הרי הן על היום.

ומעתה הדבר ברור שאם התפלל באיזה יום מהימים ידי חובת התפלות של אותו היום, וקפץ ודילג למקום שחזר לחול אותו היום וכנ"ל כבר ילא ידי חובת התפלה ואין לורך להפלה עוד הפעם אף שנתכווה אליו צנתיים שקיעה וזריחה, מ"מ מכיון שהוא אותו היום כבר ילא ידי חובת אותו היום בחיוב התפלות שחייב מחמת אותו היום, וכמו לשאר המלוות התלוין בחיוב היום וכמו שכתבנו. באופן שלעג"ד אם נוסע מאוסטרליה לקאליפארניע אם התפלל כבר באוסטרליה מעריב ושחרית של אותו היום כגון ביום החמישי שוב אין הוא חייב עוד הפעם להפלה מעריב כשנעשה אללו לילה, שזה הלילה הוא עוד הפעם ליל החמישי שכבר התפלל בליל החמישי מעריב

של יום ע"ז והוא נמלא במקום שהוא עדיין ערב של ע"ז ושפיר יכול ללאת ידי חובת מלכה, וז"ב לעג"ד ואין לריך לפנים.

ואף שאין דבר זה לריך לפנים שהוא דבר שהדעת נחתה, מ"מ אצוה ראי' לזה, דהנה במגילה דף ג' איתא כמה תנאים דאיפלגי במגילה מתי נקראת באם נתעברה השנה ונתכווה אדר שני, י"א בראשון וי"א בשני, ור"א ברצו יוסי ס"ל דלכתחלה בראשון ואם לא קראה בראשון משמע דיקראנה בשני, שכן איתא בתם ר"א ברצו יוסי אומר אין קורין אותה באדר השני שכל מלוות שמינות בשני נוכחות בראשון, משמע שגם בשני טובג אלא שיקראנה בראשון ומטעם אין מעבירין על המלוות עיי"ש בכל הסוגיא, הרי דלפי"ד בשני האדרים הוי הזמן לקריאת המגילה, ומ"מ אם קראה בראשון ילא יד"ח ואין לריך לקרותה עוד הפעם בשני, מכיון שצנתיים הוי ימים שלא היו ראויין לקריאת המגילה, וכן הוי כמה שקיעות וזריחות צנתיים, ולפי"מ דקיי"ל דעיקר חייבה ביום לא אמרינן דיחייב עוד הפעם לקרותה כשמגיע זמנה, הרי דחייב שמועל עליו לקיים בפעם אחת בשנה אף שאותו הזמן נתכווה פעמים ע"י איזה סיבה שוב אין חייב עליו לקיימה עוד הפעם, ואף דאיתא שם בגמ' ואי אשמעינן השנית הו"א בתחילה בראשון ובשני, היינו משום הריצויו אצל זולת זה אין לחייבו רק פעם אחת, ואם קראה פעם אחת באותו הזמן ילא ידי חובתו אף שנתכווה עוד הפעם אותו הזמן, ומכאן נלמד לכל מיני מלוות דאם ילא יד"ח אף שנתכווה אללו עוד הפעם אותו הזמן כבר ילא יד"ח, וכל שכן הוא בג"ד דמה גבי אדרים שהוא עכ"פ יום אחר לפי ימות השנה אפ"ה אין עליו חייב לחזור ולקיימה, כל שכן בג"ד שהוא אותו יום ממש צודאלי אין עליו חייב עוד הפעם לקיימה, וזה ברור.

ודנה חייב התפלה שחייב אדם להתפלל הרי הוא חייב על היום, דהיינו שכל יום ויום מימות השנה חייב אדם להתפלל, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בריש הל' תפלה וז"ל: מלאת עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' אלקיכם, מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים אי זו הוא עבודה שבלב זו תפלה עכ"ל. וכתיב צכס"מ שם וז"ל: ודעת רבינו שמלאת עשה מן התורה להתפלל בכל יום ממ"ש ועבדתם את ה' ועבודה זו לריכה שחייב בכל יום וכו' אצל אין מנין התפלות מה"ת אלא בפעם אחת ביום סגי עכ"ל הכס"מ עיי"ש; הרי מצוהר בפירוש שחייב התפלה מה"ת אליבא דהרמב"ם ז"ל הוא בפעם אחת ביום, וז"ב דלפי"ד אם התפלל פעם אחת באיזה יום מהימים

עמק

סימן ו

התשובה

יג

באוסטראלי, וכן אין עליו חייב להתפלל שחרית כשנעשה אללו יום שזכ היום הוא עוד הפעם יום החמישי שכבר התפלל בו שחרית ויאל יד"ח. וכבר כתבתי כן בשו"ת עמק התשובה סי' כ"ג בקי"ז עיי"ש.

ש"ק יתפלל מנחה של חול, לעני"ד כיון שהוא שבת לריך להתפלל של שבת, אלא מכיון שבשבת זה כבר התפלל מנחה שוב אין לריך להתפלל כלל, וכן נלעני"ד כן הדיון בכל הימים שאם הוחזר ונעשה שם שוב היום שלפניו שוב אין לריך להתפלל שכבר התפלל ביום זה ויאל ידי תפלה ביום זה, כנלעני"ד להלכה בזה, והנעתי הדברים לפני כמה מופלגי תורה שהגיעו למעלת הוראה וכולם ענו ואמרו שכנים הדברים להלכה למעשה.

* * *

והנה חזרתי ושייתי בדברים היות כי ראיתי לרצ ופוסק גדול הגאון בעל צלל החכמה בשו"ת שלו ח"ה סי' ק"ג שלא פסק כן, ונהגו כל העם בזה אחרי פסקיו ע"כ חזרתי בדברים באורך, ח"ל שם בוודאי אם היו חז"ל מחייבים להתפלל בראשון בשבת בשני בשבת בשלישי בשבת וכו' ה"י מקום לומר בני"ד דכיון שכבר התפלל תפלות של יום ראשון בשבת בהיותו במעלבראן שוב לא חייב להתפלל עוד הפעם באותו יום שהוא ראשון בשבת כדכתיב וזמנין תלתא ציימא הוא בריך וגו' וכדקאמרין (ברכות ל"א) יכול יתפלל אדם כל היום כולו כבר מפורש ע"י דניאל וזמנין תלתא וגו' אבל הרי לא חייבו חז"ל להתפלל ג' תפלות בראשון בשבת בשני בשבת וכו' אלא חייבו להתפלל ג' תפלות כל יום ויום וכל ששקעה החמה ויאלו הכוכבים הרי הוא יום אחר וחובה להתפלל בו זמנין תלתא ערב וצוקר ולחרים עכ"ל, ומסיק שם להלכה ח"ל: התפלל במקומו (ר"ל במעלבראן) ערבית ליל מוש"ק ושחרית דיום א' שוב עבר את קו התאריך כיון מערב מזרח והגיע למקום שהוא אז מוש"ק עליו להתפלל שם ערבית וכן שחרית למחרתו בצוקר עכ"ל.

ולענין איך להתנהג כשנוסע מקאליפארניע לאוסטראלי, וכל הזמן שהוא אללו לילה ומגיע לשם ביום אחר לא היום שנוסע מקאליפארניע, עד"מ כשנוסע בליל אור ליום רביעי מגיע לשם ביום חמישי בצוקר ובנתיים לא זרחה עליו מאור היום של יום רביעי, איך יתנהג בהתפלות בליל הארוכה שנוסע אם יאל ידי תפלה בפעם אחת או שלריך להתפלל עוד הפעם.

הנה לפי המנהג שכתבתי שאם קפץ ודילג למקום שחזר להיות אותו היום גופא כבר יאל ידי חובתו בהתפלות ושאר מיני חייבי מלוא השייכין לאותו היום, אף שנתכווה אללו בנתיים שקיעה זריחה זה לא משנה אללו הדבר לחייבו עוד הפעם. לפי"ז בה"ג אם ע"י שקפץ ממקום למקום נסחוצב הדבר שלא שקעה עליו החמה, ומ"מ לפי המקום והזמן הוא כבר יום אחר בוודאי חלין עליו החייבין של אותו היום האחר יהי חול או שבת או יו"ט, מכיון שהוא כבר יום אחר מחויב בחייבי אותו היום הן בתפלות והן בשאר מיני מלות החייבין לפי אותו היום, ואף שאללו לא שקעה החמה זה לא נפקא לן דמ"מ במקום שהוא הוא כבר יום אחר דשם במקום שהוא שקעה זריחה החמה ובוודאי מחויב בחייב המקום שהוא ח"צ.

ולעני"ד הדברים תמוהין בוודאי תקנת התפלה ה"י בכל יום ויום, דהיינו בכל מקום לפי מקומו, ומכיון שאיקלע שעוד הפעם חזר לאותו היום כבר יאל אותו היום ידי חובת תפלה, ומאי נפקא לו אם ע"י סיבת העיסה נעשה אללו זריחה ושקיעה, מ"מ במקום המלאו לא נעשה שם רק זריחה ושקיעה פעם אחת והוא אותו היום, למשל אם אותו היום הוא יום שני בסיון אף שעם ועי"ז גרם שנעשה אללו שקיעה זריחה מ"מ המקום שבה אללו לא זז מקומו והוא אותו היום, ותקנת חז"ל ה"י להתפלל באותו היום ג' פעמים, והוא כבר התפלל באותו היום ג' פעמים, וכאשר ביארנו כל זה בהנ"ל.

וכן להיפוך אם ע"י שקפץ ודילג ממקום למקום נסחוצב הדבר שלא זרחה עליו השמש בנתיים, ומ"מ לפי המקום והזמן הוא כבר יום אחר מחויב בחייבי של אותו יום אחר מכיון שאותו הלילה שייך כבר ליום אחר, כגון אם אותו הלילה הוא ליל פסח יחייב במלות אכילת מלח אף שבין ליל בדיקת חמץ ובין ליל פסח לא ראה מאורות של היום זה לא נפקא לן דמ"מ ליל אחר הוא וחייב בחייבי אותו הלילה.

וכתבנו שם בתשובת עמק התשובה עוד רא"י מוכרתת לזה, דהגע בעלמך דוכי אם יסע כמה פעמים הלך וחזר יולרך בכל פעם להתפלל, בוודאי אינו דמ"מ באותו היום הוא והוא כבר התפלל באותו היום, ח"צ לעני"ד עיי"ש עוד מש"כ.

ועפ"ז אחיה לנו לדינא דאם נוסע מקאליפארניע לאוסטראלי והוא אללו לילה עד הגיעו לאוסטראלי מחייב עוד הפעם לקרות ק"ש ולהתפלל תפלת מעריב כשמגיע כבר סמוך לאוסטראלי ששם שייך כבר הלילה ליום האחר, אף שלא ה"י אללו מאור

וכן מה שפסק שם דאם עבר את קו התאריך ביום ראשון לעת מנחה והוחזר התאריך ונהי' שם יום

היום בנתיים, מ"מ ידי אותו לילה לא ילא ידי חוצתו וז"ב.

אך היות שיש מצוכה גדולה בין חקרי לב מאיזה מקום מתחיל עפ"י התורה היום האחר, שאם הלילה שהוא בסמוך לאוסטרעליי שייך ליום אחר כמו באוסטרעליי או ששייך עדיין ללילה הקדום, [ודעת גדול הדור החזו"א ז"ל שמתחיל ממש מהיבשה כמדוע, לפיכך יתפלל התפלה בתנאי שאם אינו חייב בתפלה יחי' בתורת נדבה, וזכרות ק"ש יאמר בלשון ארמי צריך רחמנא דכן כתב הפוסק הגדול הגב"ק בעל דעת קדושים צסידורו שכן ראוי לעשות בכל ספיקי זכרות, וכן צ"ד אין צריכה אחרת רק לסמוך ע"ד בפסק זה כלענ"ד.

* * *

אחר שנתבאר בדברינו בעזכ"י דאם התפלל פעם אחת באותו היום שוב אין עליו חיוב להתפלל אם קפץ ודילג למקום שחזר לחול עוד הפעם אותו היום, דמ"מ באותו היום כבר ילא יד"ח תפלה, אם כשטם ממקום למקום והמקום שגייע אליו יחי' עוד הפעם אותו היום אם שרי להניח התפלה עד שיגיע לאותו המקום או שמחוייב להתפלל בהמקום שטסע ממנו, מכיון ששם כבר הגיע הזמן תפלה, וזנתיים תשקע עליו החמה שלא יוכל להתפלל, עד"מ כגון אם באוסטרעליי כבר הגיע זמן מנחה ויוכל להתפלל מנחה אם יוכל להניח חיוב התפלה של היום שהוא עד עת הגיע לקאליפארניע כיון ששם שוב יחי' אותו היום, או שמחוייב להתפלל מיד באוסטרעליי לא להניח התפלה עד הגיעו לשם.

הנה פשיטתא דדבר זה יש לפשוט ממה דאיתא במגילה ו' אליבא דר"א צרבי יוסי דס"ל דיוכל לקרות המגילה באדר ראשון ובאדר שני, ומ"מ יקראנה לבתחלה צראשון משום דאין מעצירין על המלות, הרי

ללאחר מלוא לזמן מאוחר שיחול עוד הפעם אותו הזמן שיוכל לקיים המלוא שהוא בזמן שהוא יש צזה משום מעציר על המלות ואינו רשאי, עד שבעבור יסוד זה העלה הגב"ק מאור הדור צספרו האדיר הצני נזר או"ח סי' תנ"ט דהיכי דחל שנת בין יוב"כ לסוכות מחוייבין עפ"י דינא לעשות סוכה קודם שנת דחשוב מעציר על המלות כיון ששנת בנתיים שאינו ראוי לעשות סוכה, ואף שצדבר זה לא שמיע להו לרצון קדמאי כוותי, וכאשר חלק עליו צזה צשו"ת בעל מנחת אלעזר ח"ד סי' נ"ה וצשו"ת מחזה אצרהס סי' קל"ה דעשיית סוכה לא הוי עלמות המלוא, דהא סוכת גנצ"ך כשר אף שלא עשאה כלל, וכן אם עשאה קודם ר"ה ג"כ כשר, אלא שיש ענין צטורה עשייתה, ולא שייך צכה"ג מעציר על המלות, וכן שנת אף שאין יכול לעשות הסוכה לא מקרי זמן שאינו ראוי דרק ארי' דרביע עלי', ומ"מ הוא וכמו צנין ציהמ"ק שאינו דוחה שנת דהוי רק בגדר ארי' דרביע עלי', משא"כ צנ"ד התפלות הוי עלמות המלוא וכן צלילה לא יוכל להתפלל התפלה של מנחה שאין זמנה, באופן זה צוודאי מחוייב להתפלל מקודם באוסטרעליי מכיון שהגיע הזמן ולא לאחרו עד הגיע לקאליפארניע, דיש צזה משום מעציר על המלות.

ואף דהעו"א צמגילה שם העלה דמזמן לזמן אין צו משום מעציר על המלות, כבר חלק עליו האצני נזר באו"ח סי' תק"ז והעלה דאף מזמן לזמן יש צו משום מעציר על המלות, עי' צשו"ת מחזה אצרהס סי' קל"ה צזה. ועוד צצנ"ד הוי ג"כ ממקום למקום צצמקום זה הוי הזמן מוקדם והזמן המאוחר יחי' צצמקום אחר דלכו"ע יש צו משום מעציר על המלות, לכן צוודאי מחוייב להתפלל מקודם צצמקום הראשון שהגיע זמן תפלת מנחה ולא לאחרו על הזמן של מקום האחר, וכן הדין צצשאר התפלות, וז"פ, כלענ"ד.

הק' יחזקאל ראטה

בדבר דירת בית למעלה מבית המדרש

א

ע"ד השאלה שפנה אלינו כמ"ע שליט"א אשר צונה ציתו צת ג' קומות, ולפי החשבון אחיא לו יותר ניח שצבית המדרש יחי' צצקומה התחתית וכמ"ע ידור צבעליונה, ויחי' גם קומה אחת שיפסיק בין דירתו לבין הצכינ"ס, וכמ"ע צרוצ נדקתו חשש מפני צצרי הע"ז והמג"א צצסס"י קנ"א דחששו מלדור על גבי ציככ"ג. הנה שאלה זו כבר שאלו רבים וכן שלמים

בעזה"י, לסדר מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל תשנ"ב לפ"ק פה קרית חוצות, מחנה מראה יחזקאל קארלסבורג, ליבערשי יע"א

לרומע"כ הרהנה"צ חו"פ עובר ה' באמת ובתמים, בנן של קדושים וכו' כש"ת מזה"ר דוד הכהן קאהן שליט"א בן הרהצה"ק פאר הדור כ"ק אדמו"ר דתולדות אהרן שליט"א איתן מושבו בעיר מאנסי יע"א

לפי
חופע
בשנה
ה' מ
ועין
דליתו
בטיק
גבר
עבור
בשי
לידי
דנמני
השין
ולעו
אפיל
כפי
לכר
בלוט
זה
בלח
דלפי
לידי
למול
לכא
דכא
שלא
ולשי
וסמ
פיט
ועו
מזה
אין
וכן

ופשוט דכל בגיל שייך גי' לענין אכילה חמץ בפסח, ולענין עבילת נדה, דכל ענינים האלו ביום ולילה תליא מילתא, ולא בשעות, ודיל' יש להסתפק צ"כ אם היו ממלאים במקום שכבר שקעה החמה של ליל מולאי פסח, וכן שקעה כבר החמה של ליל שביעי לגדח ועלילה, אם שז' המזיאן למקום שלא שקעה החמה, אם חורין ונאסרין וליכא לעבול עוד הפעם לגדח, ולי'.

(א) אע"ג דלפי המקום שיאלא משם אין עדיין שבת, מי' ענין שבת וימים תלוי ביום ולילה, ככחוב ויחי ערב ויחי בקר, וכמו שמלינו זי'רשע שהעמיד השמש עבור שבת, ולא שייך צ"כ ענין חומרי מקום שיאלא משם או שהלך לשם, דאין זה משום חומר וקל, דהכל מודים דשבת חל בשקיעת החמה, ואם במקום שנמלא שם שקעה עליו החמה מקודם, חל עליו שבת מקודם. וכן אי' לומר דכא חייך לענין מגילה דבטיק קרא דפרח בן יומי מקרי פרח, ובטיק ט"כ' יום אחד, משאי' בלא זה נידון כמקום שיאלא משם, אי' כן לענין שבת נימא דנידון כמקום שיאלא משם, דמי' לר' לחלק ממגילה, דשם במגילה תלוי בני המקום, משאי' כן תלוי במקום.

(ב) מטעם בגיל דתלוי ביום ולילה.
(ג) דביום ולילה תליא מילתא, וכגל' ולא בשעות.
(ד) מטעם בגיל דלוי תלוי בשעות, ופשוט דכל זה אי' ואמטריקא לאו דוקא, והיא לשאר המדינות הממולקין בשקיעתה.
(ה) כיון דשבת חובה בגוף הוא, אי' גופא בחר מקום גריחא.

→ וכן לענין צר מלוה יש לעי' אם נעשה כבר צר מלוה בלאי' ואח"כ שז' טס לאמטריקא ושם עדיין היו קודם זמן הכר' מלוה, אי חזר ונעשה קטן, ולכאורה מהא דאמרו דאם נמנו צ"ד ועיברו את השכר בתוליי חורין, משמע דחזר למסרה.

ואם אחד סיבב את כדור הארץ, במהירות כל כך עד שקעה חרחה עליו החמה כמה פעמים במעט לעת, נראה דהדין לענין ק"ש ותפלה, דאם בכל מקום שזרחה עליו החמה היה אותו היום, כגון יום ראשון, יאלא בפעם אחד, ואינו חייב לקרוא ולהתפלל בכל זריחה חריחה, כיון דכל זריחה חריחה כוי יום ראשון, והחורב לא חייב לקרוא ולהתפלל ביום ראשון רק פעם אחת, הגע בעלמך אם אחד יסבב בלוחן שש פעמים כבר שקעה חרחה עליו החמה, וכי נימא דבשביעי ישבות משום שבת, וכן לענין ספירת ז' חכה, וכי נימא דבכ"ג ישבב כאלו ספר כבר שבע ימים, אלא ודאי דכל מקום ומקום נידון כיום אותו המקום, ואם על אותו יום כבר יאלא ידי תפלה וק"ש, אינו חייב חו לקרוא ולהתפלל עוד הפעם, אך עדיין י' עובד ודדיקה בדיניו אלו, ולא כתבתי בדברים אלו אלא ראשית נטיית דעתי המגיב. L

בראשית כבר קידש כראוי וכבון, דכשקידש היה במקום שכבר חל שבת כבר, ומה שייך לקדש עוד הפעם על שבת בראשית.

במומרים המזידין לעשות מלאכה בכדי, גם כשאינו מלטרך עבור פיקוח נפש, נמלא דיהנה ממלאכה שבת, דאסורכ במחיד גם לאחרים בשבת, דיש כמה וכמה אפשרויות שלא תיסע בספינה בשבת, וכמה פעמים אפשר להם לכין שיעמדו בלחה נמל מקודם השבת, ואע"ג דלגזי דידי הא הוי פיקוח נפש אם ימלא אה עלמו בלב ים, דאי' לו לעשות כלום, מי' לכתחילה לירד לזה לעבור אח"כ על איסור, ליהנות ממלאכה שבת במקום שאין לורך, בזה לא החיר הריב"ש ז"ל ועוד דכא המג"א ס"ק י"ד הביא בשם הריב"ל והרד"א ז"ל לאיסור, כיכי שידע בודאי שילטרך לחלל שבת, ומשמע דכן נוהגין עיי"ש. ובפרט כיכי דאפשר שלא תיסע בספינה בשבת, אם ימנעו לנסוע עמו. הא"כא מסייע ידי עוברי עברה, אם יסע עמהם בשבת.

(ג) אע"ג דלכאורה בכ"ג ליכא משום מסייע ידי עוברי עברה, הווא"ל וכלא"ה תיסע בשבת, מי' מכה נהנה ממלאכה שבת בטעמי במחיד ע"י ישראל אי'כא.

סימן כ"ב

אם אחד בא מאמטריקא לא"י בערב שבת, ובאן בא"י חוי שבת קודם בכמה שעות, בחודאי חל עליו רין שבת כמו בא"י שנמצא שם (א), וכן אם אחד יורד מא"י לאמטריקא בערב שבת, אין חל עליו רין שבת אלא כששקעה החמה במקום שנמצא שם, אע"ג דבא"י במקום שיצא משם כבר חל השבת (ב).

וכן אם אחד מא"י הניע לאמטריקא ע"פ סיבה בשבת, חל עליו רין שבת ער שתשקע החמה באמטריקא אע"ג דבמקום שיצא כבר שקעה החמה מקודם כמה שעות (ג), וכן העולה מאמטריקא לא"י בשבת, ועל פי סיבה הניע כששקעה החמה בא"י, כבר חל הוא אצלו בדין שאר היהודים הנמצאים בא"י, אע"ג דבמקום שיצא משם עדיין לא שקעה החמה (ד).

ואם אחד ע"פ אונס ירד מא"י כשכבר שקעה החמה דערב שבת, באופן שכבר ח' חל עליו רין שבת בא"י, ואח"כ הניע לאמטריקא בעוד קודם שקיעת החמה, וכן אם אחד ירד מא"י כשכבר שקעה החמה של מוצאי שבת, והניע לאמטריקא בעוד יום, לכאורה נראה דנוחג בדין מקום המצאו (ה), וצ"ע לדינא בזה.

אך מי' נראה דאם קידש בלא"י, אינו חייב לקדש באמטריקא כששקעה עליו החמה עוד הפעם, כיון דעל אותה השבת כבר קידש. אך הבדלה מסתפקת אם יאלא כבר בהבדלה שהבדיל כבר בלא"י, כיון דמקום המלאו חל עליו שבת עוד הפעם, אי' מה אכתי בהבדלה שהבדיל שלא במקום המלאו עכשיו, ולי' צ"כ טובא, ודו"ק.

(*) דאין זה שבת אחרת אלא אותה שבת שבא"י, כגון אם בא"י הוא שבת בראשית, גם באמטריקא הוא שבת בראשית, אם כן על שבת

7 ←

רפד תרגום נו נו תהלים נו נו

יבאלהים יבטחתי לא אירא מרהיעשה
 ארם לי יעלי אלהים נדרך אשלם
 מודת לך ייפי הצלת נפשי ממות הלא
 הגלי מדיחי להחלהך לפני אלהים באור
 החיים: פ גו אלקמה אל השחת לך
 נקמא למלהך גם י פנהר הניא: א לשבחא על עקמא בזמן די אמר דוד לא תחבל

תרגום תהלים נו נו

אחמר על ד הוד מכתם בברחו מפני שאול
 אלהים י אלהים י חניי כך חסיה נפשי
 אלקא חוס עלי ארם וכלתכנפך אחסה עד יעבר היות:
 מיקד אתחצת נפשי רג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי:
 אלקא חוס עלי ארם וכלתכנפך אחסה עד יעבר היות:
 מיקד אתחצת נפשי רג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי:
 אלקא חוס עלי ארם וכלתכנפך אחסה עד יעבר היות:
 מיקד אתחצת נפשי רג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי:

מזמ דוד וכל מזמ דודים סגל: (ז) באור החיים. לטוב לארץ ישראל: (ח) למצב ארץ תשחת. כן רש"י

כמת ה' שהוא רחמים אהל דבר, ואברך על הרעה כמו על הטובה: (יב) באליהם בפתחי. אן במת הדן כסחתי שלא יעשה בי כלה, ומה אם כן יעשה אדם לי: (יג) עלי. מוטל עלי לשלם הנדרים שנדרתי לך בעת צרה, ואשלם בתורה והלל: (יד) כי הצלת. על אשר הצלת נפשי ממות, ואף הלא הצלת גם רגלי מלידות נרחים עוד מחיי אל דחי, ככדי להתהלך לפני אלהים בבית מקדש ולצטק באור החיים הם התורה והמצות, כי לא אהיה עוד מוטדד להיות נדחה ומודרה: (טא) ארץ תשחת. על כי היה קודם להיות נלכד או ביד שאול, השם להלל הדבר שדבר לי שמואל פעם אחת

תרגום תהלים נו נו

אחמר על ד הוד מכתם בברחו מפני שאול
 אלהים י אלהים י חניי כך חסיה נפשי
 אלקא חוס עלי ארם וכלתכנפך אחסה עד יעבר היות:
 מיקד אתחצת נפשי רג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי:
 אלקא חוס עלי ארם וכלתכנפך אחסה עד יעבר היות:
 מיקד אתחצת נפשי רג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי:

עם: (יב) באליהם. אז אהיה בוטח בשם לעולם: נדרי על הטובה שנמלטני: (טא) למצב ארץ תשחת, (יג) עלי. יש אומרים כי הנדר באליהם כסחתי, ויחכן כבדוהו לפני שאול, על נועם פיוט החלתו אל דבר, כפל הענין במלות שונות. והמדרש בפסוק זה אהיה נדחה עוד: צרתהך לפני אלהים באור החיים. ידוע הוא: (יב) באליהם. כיון שבסחתי בך לא אירא, כי בעונתי גולה ונדחה אין לי פנאי להתעסק בדרכי מה יעשה לי אדם, כי לא יוכלו להרע לי. ולמעלה אלהים, וכשתציל נפשי ואשוב לארץ ישראל אחתכר (פסוק ה) אמר כשר, אדם ובשר אחד הוא: (יג) עלי. עם חכמי ישראל ואלמר ואחזק עמהם בדרך הנשמה הנדרים שנדרתי לך בגלותי, עלי לשלם לך, וכן הודות הם זכוי תודה שמודה האדם לאל בהנצלו מצרה: (יד) כי. אז כשתצילני אשלם הנדרים ואודה לך אשר ביניהם. וענין המזמור האלה בענין דוד ושאול, שהצלת נפשי ממות: הלא רגלי מדיחי. הלא לשון חוקק כמו שפירשתי, הלא רגלי הצלת מדחי שלא

תרגום תהלים נו נו

אחמר על ד הוד מכתם בברחו מפני שאול
 אלהים י אלהים י חניי כך חסיה נפשי
 אלקא חוס עלי ארם וכלתכנפך אחסה עד יעבר היות:
 מיקד אתחצת נפשי רג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי:
 אלקא חוס עלי ארם וכלתכנפך אחסה עד יעבר היות:
 מיקד אתחצת נפשי רג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי:

סדרשי חזק

שמבך על הטובה. מאי חייב לברך, חייב לקבלתיו בשמחה. מאי קראו, אמר רב שמואל בר נחמני: מוכח בדי אוחל דבר באלהים אוחל דבר בהי אוחל דבר זו מידה טובה, באלהים אוחל דבר זו מידה מורענית. (בבבא סו:)

(יג) אשלם תדודת לך. כל התפילות כמלות לעוד לא הותרה אינה כמלה, וכל הקרבנות כמלות והתורה אחתיב כעצתו של אחיזעל, להתהלך לפני אלהים באור

תרגום תהלים נו נו

אחמר על ד הוד מכתם בברחו מפני שאול
 אלהים י אלהים י חניי כך חסיה נפשי
 אלקא חוס עלי ארם וכלתכנפך אחסה עד יעבר היות:
 מיקד אתחצת נפשי רג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי:
 אלקא חוס עלי ארם וכלתכנפך אחסה עד יעבר היות:
 מיקד אתחצת נפשי רג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי:

נפשאי הרק

(א) תפלה ובקשה להנצל מאויבינו.
 (ב) תיאור אויביו ומצבו.
 (ג) תחיית הרוח ושבת לה' על הישועה.

תרגום תהלים נו נו

אחמר על ד הוד מכתם בברחו מפני שאול
 אלהים י אלהים י חניי כך חסיה נפשי
 אלקא חוס עלי ארם וכלתכנפך אחסה עד יעבר היות:
 מיקד אתחצת נפשי רג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי:
 אלקא חוס עלי ארם וכלתכנפך אחסה עד יעבר היות:
 מיקד אתחצת נפשי רג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי:

אולם השיב הגר"פ שליט"א, דשאני התם בב"ד שהיה השתנות בהעולם משא"כ בב"ד דהיה רק חילוק בהמקומות ובוה אולינן בתר הגברא. ודבר זה דומה לאם התפלל באיזה יום ונעשה יום זה בחזרה, וכגון שעבר הקו התאריך, א"צ לחזור ולהתפלל התפלות של אותו היום מאחר שכבר התפלל אותן, והיינו משום דתלוי בהגברא, וה"נ בב"ד דתלוי בדידי וע"כ אינו חוזר לקטנותו עכ"ל. (י)

וכן חילק הגר"מ קליין שליט"א, שהרי שאלתיו אם קטן נעשה בר מצוה למשל כליל ד' בשבוע, ושוב טס למקום שהוא עדיין יום ג', אם חוזר לקטנותו או לא.

והשיב דאינו חוזר לקטנותו, שהרי הא דמצינו לענין בת ג' שנים שחוזרת ונעשית פחותה מבת ג' ע"י שעברו ב"ד את השנה, באמת לא דמי לנ"ד, דשאני התם דהוי שינוי בכל העולם ע"י הב"ד שעקרו את אדר, משא"כ בב"ד, דמה שנסע למקום שהוא יום ג' הוי רק בנוגע לדידי ולא לדעלמא, ולכן לא אמרינן דחוזר לקטנותו עכ"ל.

וכן מצאתי בס' "שבת שבתון" (להגר"י זילברשטיין שליט"א) סעיף קכ"ט (סוף עמ' רפ"ז) שכתב וז"ל שאלה- נער שנעשה בר מצוה ביום י' תשרי, ובאמצע היום עבר את קו התאריך והגיע למקום אשר שם הוא ט' תשרי, האם חוזר להיות קטן, והאם נפטר מקיום מצות. תשובה- נראה דכיון שהגדיל, שוב אינו יכול לחזור לימי הקטנות, שהרי יש לנו חזקה דרכא שהביא ב' שערות ונעשה גדול וגופו נהיה בשל- ואיך יחזור אח"כ

החמה באמריקא, ולא בחצות היום שלפניו, אע"פ שכשהוא חצות היום באמריקא הוא כבר שקיעה"ח בירושלים, וכבר מלאו לו י"ג שנים שלימות מעל"ע, אעפ"כ אינו נעשה אז גדול, וה"נ בילד שנולד באוסטרליא וביום שנעשה בר מצוה עובר את הקו התאריך לאמריקא עכ"ל.

אכן השיב עליו בעל ס' אהלך באמיתך לנכון, דאין הנדון דומה לראיה, שהרי שם לא שקעה עליו החמה של יום האחרון משנתו הי"ג, דאינו נעשה גדול עד שתשקע עליו החמה של יום האחרון בשנתו הי"ג. ולכן בדין הוא שאינו נעשה גדול בחצות היום באמריקא, אף שבאותה שעה כבר שקעה החמה בירושלים, כיון שבאותה שעה הוא לא נמצא בירושלים, לא שקעה החמה עליו עכ"ל.

יא

והנה שאלתי את הגר"פ שיינברג שליט"א שאם נעשה בר מצוה במקום שהוא למשל ליל ד' ושוב עבר את הקו התאריך ונעשה לו שם ליל ג', אם חוזר לקטנותו או לא. וכן יש להסתפק אם נעשה בר מצוה בא"י למשל כליל ד', ושוב טס לנוא יארק והגיע שם מבעוד יום דהיינו יום ג', אם חוזר להיות קטן או לא. והשיב דאינו חוזר לקטנותו.

אך שוב הקשיתו דמ"ש מהא דאיתא בירושלמי (פ"ק דכתובות שהבאנו לעיל באות ד') שאם נמנו ב"ד ועיברו את השנה בתוליה חזורין, ובשו"ת עמק התשובה ח"א סי' כ"ב כתב דמשמע מזה דחוזר ונעשה קטן.

אות ה', ועו"ש שיש חילוקי דעות בזה.

(י) והא דאמר כאן לענין תפלה שאינו חוזר ומתפלל, באמת כבר הבאנו מזה משמו לעיל בס"י ד' בפנים

שמו **ישראל** סימן י"ב **תאריך**

וז"ל גדול אין יכול לחזור לקטנותו עכ"ל. (י"ח)

והנה בני הבחור היקר בנימין נ"י הביא הוכחה מוכרחת דתלוי בהגברא ולא חזר לקטנותו, שהרי אם נולד תינוק בא"י למשל כליל ד', ושוב טס לנוא יארק באותו לילה, והגיע שם בעודו יום ג', האם נאמר דנעשה כאילו לא נולד עדיין אתמהא, אלא ע"כ דתלוי בהגברא ולא בהמקום עכת"ד.

וכן הוספנו ע"ד זה, כגון אם מת ר"ל בא"י למשל כליל ג', ושוב הביאו אותו

ראיתי להזכיר מה שנחלקו בו גדולי זמנינו שליט"א, והוא רבר שנוגע מאד למעשה מידי שבת בשבתו. דהנה כתבו הטור וש"ע באו"ח סי' רפ"ה ס"ד דאם לא השלים שנים מקרא וא"ת קודם אכילה, ישלים אחר אכילה ער המנחה. וכתב שם המ"ב סק"י רממנחה ולמעלה מתחילין הציבור לקרות פרשת שבע הבא ויעו"ש.

ונסתפקנו אם כיוצו למנחה גדולה או למנחה קטנה, ואם הרבר תלוי בעצמו שהוא כבר התפלל מנחה או דתלוי בזמן שראוי להתפלל מנחה ואע"פ שעדיין לא התפלל בעצמו, וצ"ע.

והנה שאלתי את הגר"ח קניבסקי שליט"א בזה והשיב ח"ל ער תפלת המנחה שלו עכ"ל. הרי שס"ל דהכל תלוי בעצמו והיינו בזמן שהוא מתפלל מנחה.

אמנם שאלתי את הגר"ח שיינברג שליט"א בזה ואמר דתלוי בזמן שהציבור מתחילים לקרות פרשה הבאה והיינו במנחה גדולה ואע"פ שהוא עדיין לא התפלל בעצמו עכת"ד. (וכ"מ מרברי המ"ב שהבאנו לעיל.) הרי שס"ל דאין הדבר תלוי בעצמו אלא תלוי בהתחלת זמן של קריאת הציבור שהוא מנחה גדולה.

ושוב שלחתי שאלה זו להגרי"ש אלישיב שליט"א והשיב (ע"י הגרי"ג אייזענשטיין שליט"א) דאפשר להקל ער מנחה קטנה אע"פ שהוא כבר התפלל במנחה גדולה עכת"ד. הרי שס"ל דאין הדבר תלוי בעצמו ולא בהתחלת זמן של קריאת הציבור אלא תלוי במנחה קטנה. (והנה משמע לכאור שס"ל דאע"ג שהוא עדיין לא התפלל בעצמו, מ"מ הכל תלוי בזמן של מנחה קטנה, וצ"ע בזה.)

לקטנות. וכי האם ינשרו שערותיו ע"י כך ויחזור להיות אינו בר דעת, וצ"ע עכ"ל.

וכן אמר לי הגר"א פאם שליט"א דמאחר שכבר נתגדל, לא מסתבר לומר שיחזור לקטנותו, ושאני התם לענין בת ג' הנ"ל דהוי שינוי בטבע משא"כ בני"ד עכת"ד.

וכן שאלתי את הגר"ח קניבסקי שליט"א אם נעשה בר מצוה באיזה מקום למשל כליל ד' וכו' כלילה עבר את הקו התאריך ונעשה לו שם ליל ג' שהוא קודם זמן גדלותו, אם חוזר לקטנותו או לא. והשיב

(י"ח) ואגב דאירינן בענין קטן שנתגדל, לא אמנע מלהזכיר כאן מה ששאלתי להגר"ח קניבסקי שליט"א בענין קטן בן י"ב שנה שקרא שנים מקרא ואחר תרגום, או אפילו אם לא קרא כלל, ושוב הגדיל באמצע השנה, אם צריך לקרות עתה כל הפרשיות מבראשית ער הפרשה שהגדיל בה, או דצריך רק להתחיל מהפרשה שנעשה בה בר מצוה, וא"צ להשלים השאר שעברו עליו בקטנותו.

והנה השיב לי ח"ל יתחיל מהפרשה שנתחייב עכ"ל. הרי שס"ל כצד הב' דא"צ להשלים שאר הפרשיות.

וכן השיב מן הגר"י קמנצקי זצ"ל (ע"י נכרו הגר"י שלו שליט"א בשנת תשמ"א) דקטן שנתגדל בתוך השנה, וכבר אמר שנים מקרא ואחד תרגום על הרבה פרשיות, א"צ לחזור ולאומרם כשנעשה גדול. ועוד הוסיף בביאור הדברים בזה וכו' עכת"ד.

אולם מדבריו שאמר זצ"ל בזה משמע לכאור דדוקא אם כבר אמר שנים מקרא וא"ת כשהיה קטן, או א"צ לחזור ולאומרם כשהגדיל, אבל אם לא אמרם כלל בקטנותו, צריך להשלים מבראשית כשנתגדל, וצ"ע בזה.

אכן לדעת הגר"ח קניבסקי שליט"א הנ"ל, בכל אופן א"צ להשלים הפרשיות שעברו עליו כשהיה קטן ואפי"ם אם לא אמרם כלל בקטנותו וכמש"ג.

וכן אמר הגר"ח שיינברג שליט"א שא"צ להשלימן כשנעשה בר מצוה כיון שפטור היה באותה שעה, אלא יתחיל מהפרשה שנתגדל בה עכת"ד.

ובהיותו בענין זה דשנים מקרא וא"ת,

גני התם
בהעולם
מקומות
רומה
יום זה
א"צ
ו. היום
משום
בדידי

שהרי
למשל
שהוא
לא.

די הא
שחזרת
כ"ד את
י. התם
קרו את
ז. שהוא
רעלמא,
ד.

להגר"י
ט (סוף
שנעשה
ים עבר
זם הוא
כ נפטר
והגדיל,
שהרי
ונעשה
אח"כ

31

כמו שעושין האו"ם רק כפי הראוי לפי חשבונתו שיהי' קו חילוף היום מרוחק מנרעשוויטש למערב קמיד מעלות וכו' עכ"ד ומעלתו חשב שמהל אזה חדשות אבל אין כל חדש בזה כי כבר קדמך רבנן ע"י כס' הסורי מאמר שני פרק י"ט ופרק כ' ובפירושו, אולר נחמד, וקול יהודי שהרחיבו דיבור זה שיש חילוף בין חשבון האו"ם לחשבוננו, וע' באולר נחמד שם הקדמה ו' בתחלתו דלפנים הי' מוסכם אלל האומות לחשוב התחלת האורך יוד מעלות הלאה ממדינת טרטיגאל, ובסוף"ד הביא שמקלט האומות התחילו לחשוב מאי קאנארי הנק' טאעריפט ויש מאי הנקרא דעל פעקי ואחרים מאי דעל קארפעט ופלארפעט ושוד אחרים מאי פאלמה והלרפתים תשבין מאי דעל פעררא עיי"ש והכורי כ' שם דהתחלת הפגם אללנו בסוי ובאלוש ובא"י וכ' כמה פעמים לזה א' משום דתחלת לוו השנת הי' בסוי וגם שהוא המקום שאורד בו אדם מניש בעיש ושם התחיל אדם לקרות שם לימים עיי"ש ולא כמו שכתבת שהוא קיפ מעלות מירושלים, ומש"כ מדנקרא טבור הארץ בסנהדרין (ל"ז). [וק' מפרש גם בזימחאל (ל"ח) דירושלים נקרא טבור הארץ] אין הטעם בדברך משום דיש קיפ מעלות למזרח וקיפ למערבו, דהא גופא קשי' למה נחשב התחלת העולם קיפ מעלות רחוק מירושלים שיהי' ירושלים נקרא מפאת זה טבור הארץ, אך טעמו משום דאציג דהעולם כדורי ובכדור לא שייך אמלט מ"מ משבין ירושלים טבור הארץ מחמת שהוא אמלט הישוב ברוחב כי כל הישוב נחשב ס"ז מעלות ללד לפון ירושלים ליג מעלות מלך הישוב כמש"כ באולר נחמד שם ואציג דבאורך אינו אמלט הישוב הנה בזה י"ל כמ"ש מעלתך דסני כשהוא באמלט ברוחב א' אציג שאינו באמלט ברוחב האחר, ולע"ד י"ל דבזה פליגי ר"ש וחכמים בפ"ג דפרומות משנה הי' באומר תרומת הכרי זה בטובו אם חשיב שרים נכרין יעיי"ש במשנה ראשונה שנתקשה בזה במאי פליגי ולהכיל יתקן דלר"ש בטובו פירוש באמלט כמ"ש הרב ז"ל שם [ומקורו בת"א בראשית בתוך הגן במלעות גינתא] גייט באמלט חל לז וא"כ מקום התרומה מוגבל לנמרי ע"כ הוי שרים ניכרין וחכמים ס"ל דגם ברוחב א' חשיב באמלט וא"כ עדיין אין מקום התרומה מוגבל ע"כ ל"ה שרים ניכרים, אך באולר נחמד שם כי עוד טעם לזה משום דחז"ל חשבו התחלת האורך מקלה מזרח המדינה שהיא אלל שפת היס המזרחי והדעת מוכרעת שנחשב המדינה שהיא ברוחב נגד א"י ואנחו נראה כי ארץ העמים שהיא חוגא שאלל ים סמוחי ואמצעיתה היא ברוחב ל' מעלות מן הטבור וכו' הרי ירושלים מקלה ישוב המזרחי חשבים מעלות שהיא רבע הכדור בלמעט וע"כ נק' טבור גם מלך האורך עיי"ש:

ובקור יהודה שם הערה וי"ו הביא ג' דיעות מחכמי ישראל א"י אפוא מתחיל חשבון היום, דעת יסוד עולם שהוא מקלה המזרח ודעת הרי"א ו' חייא שהוא באמלט היבשה ודעת הכוזרי שהוא מא"י:

הנך רואה כי מעולם הי' דיעות חלוקות בענין זה בין חכמי ישראל לחכמי אר"ם ואין כל חדש בזה אך שזה מקרוב התחילו לחשוב מנרעשוויטש ומעיקרא הי' חשבונם מחקום אחר אבל ט"ם ל"ה חשבונם מתאים עם דעת חכמי התורה, ומש"כ שראוי לפרסם זה, הנה אם יתברר שיש שם יהודים שוכנים בקביעות בלי פאליפין או סמוך לו מזה ומזה במקום שהוסכם אללם להיות קו חלוף היום הי' ראוי לפרסם ולכתוב להם שלא ימסבו אחר הקאלנדער שלסם למטת ימי השבוע לפיכך אחסם כדומני שאין שם יהודים דרים בקביעות במקומות אלו, ואין חשש רק לאוסן הטעמים מאיזען לאמעריקא ומאמעריקא לאיזען, ולהם אין נפיח בזה כי צדאי כל יהודי מרד מונה לעלמו

שכתא, וי"ל דהוי קי לי דהא שנת קביעה וקיימא ומה לעשות את השנה ע"כ פי' למעבד תפטיקי שנת שלענין זה חשיב כאלו ישראל מקדשי לי' דכל חיוב עונג משום דבשנת נחנה מורה ככ"ל ולולא שהוסף משה יום א' הי' מ"ח ביום ועשיק וליה חיוב עונג בשנת ע"כ כל חיוב למעבד תפטיקי שכתא נלמח מלך ישראל, וחשיב לנבי זה כאלו הם עושים את השנה לנבי דהאי מלחא. והנני דושקת"ה:

אשר שאל כ"ק הרמה למחא מקור ורא"י דבעילה דרך סדין אסור כי שמעט שהפרי"ם לומדים היתר זה לעלמן לומר דבעילה דרך סדין מותר בכל עריות, גלע"ד להביא רא"י לאיסור מדאמר' שנת (ק"ח): אמר ר"י ה' בעילות בעלמי ונטעמי ה' ארזים בישראל ובתום' שם דיבמה היטה ורא"י בירושלמי דדרך סדין בעל הנה דמקיים מצות יבום ע"י סדין וא"כ ק' ביבמות (כ"ז): במייבי לאוין שפלו ליבום דאמר' ערלי'ת וק' הא אפשר לקיים עשה ע"י סדין דהמלו מקיים ואיסורא ליכא וע"כ דגם הל"ת עובר ע"י סדין:

ואין להוכיח להיפך מהא דטובה (דף ד'). בשיעור סתירה תורה כמה שיעור סתירה בשם ירושלמי דכל אותן השיעורין אחר התרת סינר ואי ימא ככ"ל א"כ גם קודם התרת סינר יחשב סתירה דהרי אפשר לבעול דרך סינר ומיאסה, ולא איריא דהתם גם העראה אסור בלא הכנסת עטרה והעראה דרך סינר לאו מידי הוא אבל בהכנסת עטרה י"ל דאפי' דרך סדין אסור, ובגל"ה לאו רא"י הוא ד"ל דהתורה לא אסרה רק בסתירה שראוי לביאה גמורה כדרך הבעולים ולא בכה"ג וע"כ אפי' העראה בלא הכנסת עטרה אפשר דאסור ע"י סדין. הכ"ל:

סימן מד.

להב' המופרג וטאד נעלה מו' שבתי נ"י בן ר' אהרן ראפפורט נ"י בקראקא.

אשר העיר שזה לא כביר הסכימו האומות לחלוק התחלת העולם מעיר גרעשוויטש הסמוכה ללאנדן, וכיון דכדור העולם נחלק לפי מהלך החמה לש"ם מעלות, ע"כ תולקין ש"ם מעלות אלו לשנים קיפ למזרח גרעשוויטש וקיפ למערב וקיפ של מזרח נקראים מעלות מזרחיות וקיפ של מערב נק' מערביות ולפי חשבונם סוף מזרח העולם עם סוף מערב העולם פונשים עלמם בסוף מזרח איזען ע"כ הסכימו אשר שם הי' קו חילוף היום ולכן הטעמים מאיזען לאמעריקא דרך ים אוקיינוס בעברם קו זה הנקרא פאליפין הם מתחילים לחשוב כאלו הוא עכשיו יום קדום ליום שהם עומדים בו, ולהיפך הטעמים מאמעריקא לאיזען בעברם קו זה המתחילים לחשוב כאלו הוא יום מאוחר מן-היום שהם עומדים בו וכו' וזה מוכרח שימלא מקום בכדור העולם אשר הזמן יהתלף עליו יום שלם וכו' ואולם פשוט שהסכמת האומות לא מעלה ולא מורדת לענין שבתות וימים טובים שלנו בניי שהם ע"פ התורה, וכ' דע"פ התורה ודאי התחלת החשבון הוא קיפ מעלות מא"י מדא"י נקרא טבור הארץ בסנהדרין (ל"ז). וכיון שהוא באמלט בהכרח שיהי' קיפ מעלות במזרח וקיפ במערבו דאז הוי א"י באמלט, ומינה דסוף מזרח ומערב העולם רחוק מירושלים קיפ מעלות ושם ראוי להיות קו חילוף היום וא"כ לריך לפרסם זה שלא יטעו הימדים הטעמים דרך פאליפין שלא ישנו שם את היום

ארץ

שוית סימן מד

צבי

לעלמו ששה ימים ואחרי שבת יום שבת ואיט משניה במה שהנכרים משנים להם שם את הלוח, ואדרבה יותר הי' ראוי לפרסם כי מי שטופע דרך מקום אשר בו פי חלוק היום לפי דעה חכמי החורפה שיטנה לעלמו סדר הימים כבואו שמה ולהחמיל התשבון ביום מאומר או ביום מוקדם, אומנם קודם שנפרסם זה ראוי להכריע בין ג' השיטות הנ"ל ולברר הלכה כדברי מ', ומי יכניס ראשו בין ההרים הגדולים בדבר רום הערך מה הטנע לכל העולם לחוות דעהו, וכשי"כ שאין דעה יחיד מוכרעת בטען גדול כזה אך נבקבן כל גדולי ארץ וכדיבוק חברים ובפלפול התלמידים ע"כ אין לנו לדבר מה:

אשר כי עוד דמשתח"ל שלא יטעך לשמור שבת כלל כגון הדר במקום הקו בלד שהוא ע"ש עם חשיכה ומעבר השני של הקו כבר הוא בש"ק סמוך לחשיכה והולך חלד זה ללד זה וכן להיפך משתח"ל חרי שבי כהדי הדדי אם ילך במקום שהוא ש"ק עם חשיכה ללד השני אשר שם עדיין ע"ש עם חשיכה, אך נסתפק אם מותר להפקיע עלמו קודם הזמן כמו מי שהוא בדרך רחוקה קודם חלות פעור מכתת אפי"ג דה"י יכול לכנוס קודם חלות ערפי"פ כמ"ש רש"י פסחים (ס"ט.) עכמ"ד:

הנה באבני נזר ארי"ח (ס"י שז"ח) דאסור מה"מ להפקיע עלמו מן המלוה גם לפני הזמן מלד שבועה הר סיני ומי"ח דרך רחוקה פעור מכתת דעל השבועה ליכא כרת עיי"ש ובכל זאת ה"י מקום לומר דהיי"ד הסם כהגוף הזמן מחויב בפסח אלא שאין יכול לקיים חיובו ע"כ איכא איסור דאורייתא משא"כ בכ"ד שגורס שלא יהי' חיוב כלל דאם ילך למקום שאין שם שבת אין חיוב לשמור שבת ודומה למי שאינו קונה בנד ד' כנפות כדי להשמט מחיוב ליטת דליכא איסור דאורייתא אך בעידן ריחאח ענשיק עלה כדא"י ר"פ התכלת טלדקי למפטר נפשך מליטת:

אך לענ"ד מלחא חדחא דבשבת אסור להפקיע עלמו מה"מ משמירתו גם לפני הזמן מדא"י במכלתא והובא ברמב"ן פ' יתרו וזכר עד שלא תבא שמור משתבא הנה דגם עד שלא תבא חל עליו עשה דזכור לשמור השבת כשיבא ול"ד לשאר מי"ט דקודם הזמן ליכא עדיין חיוב הפעה כמ"ש ב"ח ארי"ח (ס"י תקפ"ה) משא"כ בזה דחל החיוב קודם לכן ואולי זה כוונת הת"כ שבת אין היתר לאיסורו הייטו שלטולם אין נפקע ממנו חיוב השבת לשמורו כשיבא וקלת ראי' לזה מקו' הגמ"י פ"ב דב"ק שיהי' אסור להדליק נר בע"ש משום אשו משום חלו וק' דהא קודם הזמן עדיין ליכא חיוב ולהג"ל אי"ש:

שוב ראיתי והמכלתא כי לה נשם שמאי הוקן ורמב"ן פ' יתרו כי ע"ז דהלכה כבי"ה עיי"ש ואין רא"י לדברית מי"ח לולא דברי רמב"ן ה"י מקום לומר דגם לב"ה זכירה עד שלא תבא דלמה לעשות פלוגתא בין המנאים, אך לענין שמור בא' בשבת זו לשבת אינו נראה לו דכל מעשיו לש"ש [היינו ע"ד הכתוב בכל דרכיך דעוה ע"כ גם סעודה חול ה"י נחשב אללו סעודה מלוה לא כיון כוונתו אך להבדלות את גופו לעבדי"ב וע"כ לא הוטב בעיניו להניח מחד בשבת לשבת דאין מעבירין על המלוות ומלוה שבת לידך אל תחמילנה] ואולי הא דאין מפליגין בספינה ג' ימים קודם לשבת מקורו דהא דזכור עד שלא תבא:

אשר העיר אם הולך במקום שראוי להיות היום שבת למקום שאינו שבת אם שייך טחנין עליו חו"מ שילא משם ופי"ז כי דלא שייך דחובת המקום הוא, לא אדע דמסברא שבת חובת גברא ולא חובת המקום אך י"ל בלשון אחרת דל"ש חומרי מקום שילא משם רק אם נראה לפטרו מחמת שבתיה

המקום שבת לשם אין שייך שם חומרא או משא"כ בזה שבת טהג בכל מושבותיכם, אך דמקום זה היום אינו שבת אי"כ ל"ש טחנין עליו חו"מ שילא משם דגם במקום שילא משם אי"ל לשבות ביום שאינו שבת אך ק' ע"ז מהא דפסחים (כ'): במולך פירות שביעה במקום שכלו למקום שלא כלו חייב לבער משום חו"מ שילא משם וק' הא גם במקום שהלך לשם שייך חומרא זו אך דשם לא כלו, ואי"כ מה בכך שטחנין עליו חו"מ שילא משם הרי אפי" ביהמקום שילא משם פעור מלבער אם לא כלו, אך י"ל דשא"ה דשביעה איסורה ע"י קרקע כדא"י גר"ם (כ"ח:) וא"כ האיסור מחמת שגל בקרקע ע"כ אולי בחר המקום שגדלו הפירות כי עיקר שורש האיסור מחמת זה, ורא"י לזה דהרי בכ"ח חומרי מקום שילא משם אולי בחר האדם ואולי לענין פירות שביעה אולי בחר מקום הפירות כמבואר בתוס' פסחים (כ"ב.) ד"ה במקום וכ"כ בפשיטות באבני נזר ארי"ח (ס"י חכ"ד סק"י"ח) עיי"ש וע"כ דשא"ה פירות שביעה דעיקר סיבת איסורן היא מלד שגדלו בקרקע אי" ע"כ אולי עיקר בחר מקום גדולין ואין ללמוד מזה למקום אחר:

ו"ר עוד דהיולא במקום ששם ש"ק למקום שהוא חול → מ"מ לרי"ך לשבות דעיקר ש"ק חל בתחלתו כמו דחויג לענין מוקלה הלי העיקר בבה"ש ומנו דאחק"ל בבה"ש אחק"ל לכולי יומא ומא משא"כ בנעשה מוקלה בחלוק שבת לי"א מנו דאחק"ל כ"י כדא"י בילה (כ"ו:) אין מוקלה לחי' שבת וכן לענין עירובי תחומין תחלת היום קונה עירוב וכן לענין עירובי חצרות הכל תלי בתחלת היום ואם נאכל העירוב משחשיכה לית לן בה, הי"ז י"ל לענין כ"ד עיקר תלי במקום הווי"ח האדם בתחלת כניסת ש"ק ובאחרו רגע חל עליו חיוב שמירת ש"ק על כל הש"ק ואפי" הולך אח"כ למקום שאין שבת לא פקע מיני' חיובא דקדושת הגוף לא פקעה בכדי ומלינו דאיסור דיתו כקדוה"ג לענין זה ביה דהקדש מפקיע מידי שבדוד וביבמות (ס"ו.) אינטיאל דפרסי אחיתנא ה"ו כקדוה"ג ומפקיע מידי שבדוד ע"י רש"י פסחים (ל"א.) ובתוס' גיטין (מ"י) מבואר דעיקר הטעם דקדוה"ג מפקיע מידי"ש ולא קדושת דמים משום דקדוה"ג לא פקעה בכדי משא"כ קדו"מ עיי"ש וה"ג באיסור גברא איסור לא פקע בכדי וע"י באבני"ז ארי"ח (ס"י פ"ט סק"ד) אם האיסור ההלוי בזמן חל בכל רגע מחדש ולד' ה"ק מטשעכאנאזוי ז"ל שביא שם דהאיסור חל בכל רגע יתאל לדברינו אבל לפי מ"ש אבני"ז שם י"ל כדברנו, וז"ע בזה:

ו"י להסתפק מי שהוא במקום שהוא ש"ק אם מותר לומר למי שעומד מוח לשבת לעשות מלאכה עבורו מי אמרי' דחז"ל לא גזרו רק אמירה לנכרי שבות ולא בישראל וע"י בשו"ע הרב ז"ל (ס"י רס"ג סכ"ה) ובקרי"א שם:

בן יש להסתפק אם מי שהוא במקום חול יכול להוליא חכרו שעומד במקום שבת בקידוש היום אם הוא כמו אמחב"ד כמו שכ' ירושלמי דבן עיר אינו מוליא בן כרך א"ד שא"י הכא דבדיו לילך למקום שבת ויתחייב גם הוא:

יש לי עוד ס' מי שדר סמוך לקו חילוק היום אם מותר לו לילך בש"ק למקום שהוא חול ד"ל דמקום חול אינו קונה שביעה דעיקר קנין שביעה תלי בשבת ופליגי בש"ס ח"א סוף יוס ע"ש קונה עירוב ומי"א בתחלת שבת וסו"מ הכל תלי בשבת ואי"כ במקום שאין שבת ל"ש לקטת שביעה ואי"כ אפשר דאפי" הוא בתוך התחום אסור לילך לשם ודומה קלת לירושלמי פ"ד דעירובין ה"ה שנסתפק בנר שטבל בש"ק אם קונה שביעה והיינו משום דבתחלת שבת ל"ה אללו שבת הי"ג לגבי מקום זה שאינו שבת ל"ש קנין שביעה

שביחא א"ר מחמ"ט א"ת דקס חשיב כחול גם אללו א"כ מותר לילך תוך לחמוס וא"ת דאם דנין לגבי מקום שהוא במקום שבת חשיב כאלו גם שם שבת [וכע"ז נחלא בחום] גיטין (פ"ב:) ד"ה אפי' ותוס' יבמות (י"ד) ד"ה לעולם דוק היטב ומשכח] א"כ שפיר קונה שביחא גם שם מ"מ י"ל דלפולס שם חשיב חול לגבי' ומ"מ אסור לו ללאת ממקומו כיון דהמקום שיואל ממנו הוא שבת ועיקר אסור החומין הוא מלך מקום שיואל ממנו כמ"ש אל יאל איש ממקומו וכע"ז י"ט חידוש ברמב"ן שבת (כ'): אהא דאחרי' כל עקירת חפץ ממקומה הולאה קרי לה וכו' דעיקר אסור ההולאה הוא מלך מקום עקירת החפץ ממקומה ע"י"ש ואכמ"ל: L

סימן ביה

מבואר צבי א"ת (ס' כ"ט) ובמ"א (ס' קכ"ד סקט"ז וס' קל"ג סקט"ב) ובכ"מ דהשומע ברכה ופונה לבו לדברים אחרים אינו י"ת, וי"ל דחשיב שאינו שומע כלל ואפי' למ"ד מלא"כ [דאין לומר דהחטורן משום דמ"כ דא"כ ה' סגי ככוונה ויאל בתחלת קריאה ועמג"א (תרי"ל סקט"ז), וכו' דברבנן קימ"ל מלא"כ ואין לומר דעיקר החטורן משום דליכא כוונה מעשה ודומה למנבח נבחי דאפי' למ"ד מלא"כ מ"מ אינו יולא משום דאפי' למעשה לא מטון שטפה בשופר ועלתה בידו תקיעה וה"ג דכוונה ויאל דהרי בירושלמי פ' ה' קורא מחויקא טיבו לרישא דכרע במודים הנה די"ח אף שאינו מחוץ כלל אפי' להאמירה וי"ל דגם לענין זה מועיל הכוונה בתחלת המלו' להוליא מידי מתעסק וי"ל דשומע גרע דל"ח שומע כלל] ולא דמי לשאר פעולה שאפי' בלא כוונה חשיב עושה וכהא דירושלמי בכ"ל מחויקא טיבותא לרישא דכרע במודים דהתם הלב בע"כ ממחון לפעול הפעולה אף שהאדם אינו מרגיש מ"מ א"א לשום פעולה ואום מטעם קלה שמיעשה בלעדי כח ההפעלה מן הלב מקור כל הכחות וכל הפעולות כמובן משא"כ השומע בלא כוונה הנה הלב אינו מרגיש כלל ואין השמיעה מניע אל הלב כלל, כי הו"ה חושים נקראים בשעה"ק ה' שפיר הלב ששם המובילים החמשה הרגשות מן החוץ אל הלב באמצעות החמשה חושים, הרא"י דהיינו דאור המוחשיות בא אל הלב באמצעות העין, והשמיעה באמצעות האוזן וכו' ואם אינו שם לבו אל השמיעה, הנה אף שרעידת חלקי האזר של הקול הניע עד האוזן כידוע מ"מ נשאר באוזן לבד ולא הלך הלאה אל הלב נחלא דא' האוזן כשמיש מעשה עין שימש, וכמו שאר אברי גופו הוא שאף שרעידת חלקי האזר מניעים עד שעה בשכרו מ"מ אינו מוביל הקול אל הלב ככה הוא באוזן כשאינו שם לבו להאזין הדיבור:

מרגשה וכע"ז ברין ר"פ שטעם העדות לענין ידיעה דאם אינו חסר לו רק שיחה לב חשיב יודע ע"י"ש [ובלא הרגשה הי"ט שילא מן המקור בדקות גדול באופן שאפי' ה' חשים לב לזה ל"ה מרגיש כמו שאנו רואין בטעמים המאכל באלנומחא ובדקון ממקום למקום שאין האדם מרגיש כלל אפי' ישים אליו לבו ורואו] ואינו מרגיש רק בעת היות המאכל בפיו עדי בואו לבית הבליעה] ככה אפשר שילא הדם מביח הרחם [כי כל הנשים מתמאות בבית החיצון בדקות שלא מרגיש כלל] וי"ע בזה:

ונשוב לג"ד דמבואר מדברי הפוסקים דהשונה לבו לד"א ל"ח שומע, ומסופקי באומר בעלמו למ"ד לא השמיע לאוזניו יאל לא לענין לכחלה אם פונה לבו לד"א אם חשיב אינו משמיע לאוזניו דלכא"י היינו סך ואף דמבדך בעלמו מ"מ הם ב' חושים חוש הדיבור וחוש השמיע ואף דלענין הדיבור חשיב ששעה בעלמו מ"מ ל"ח שומע דהדיבור יולא מפיו ברעון הלב והפעולתו אבל הקול הולא כשחחר ומגיע אל האוזן ע"י רעידת האזר אינו תחר וכנסם אל הלב בלא הודע כנ"ל, אך משמעות הפוסקים אינו כן דאפי' כשמבדך בלא כוונה כלל אין בו רק חטורן שלילה כוונה אבל לא מלך שלילת השמיעה לאוזניו, ובש"ע א"ת (ס' ס"ב) הקורא את שמת לריך להשמיע לאוזניו, ואלו שם (ס' ס' ס"ה) דלריך לכוון בפסוק ראשון ולא כ' דלריך לכחלה לכוון בכל ק"ש משום השמיעה חוץ, ובשפ"י משו"ב (ס' קפ"ה) לענין בהמ"ז כ' בשם חרדים דלרוב שפוסקים אם לא השמיע לאוזניו לא יאל, ומ"מ לא הסביר לכוון ג"כ בכל בהמ"ז מטעם זה דאל"כ דאם יפנה לבו לד"א יחשב כלא השמיע לאוזניו וגם בדיעבד לא יאל משמע דלא חלי' הא בהא, וכי"כ בכמה מקומות, ע"כ נראה דלפולס גם בלא פנות הלב חוש השמיע מניע עד הלב ומשורר בו רגש השמע וכפי' השני שפירשתי בהא דארגשא ואלו אדעתא דאף דלאו אדעתא טיבא בשעה יולא הדם מ"מ חשיב הרגשה כיון שהי' יולא הדם באופן שאם ה' פונה לבו לזה ה' מרגיש וכדברי הר"ן פ"ג דשבושם הג"ל לענין ידיעה דאם אין חסר לו רק שיחה לב חשיב ידיעה, וע' רמב"ן ר"פ כלל גדול בע"ז, וע' מב"א (תקפ"ט סק"ה) בשם ירושלמי אהא דמי שהי' עובר אחרי' בהכ"ג ושמו קול שופר אם כוון לבו יאל וכו' וכו' בירושלמי ל"ש אלא בעובר אבל בעומד חוקק טוון וכו' המג"א וי"ע הלא הוא יודע אם כוון לו לא ואפשר דע"י"י אם שכה אם כוון לו לא עכ"ל אמנם המחירי בסק"דאטו למס' גדרים אגרינו לעינין בפי' דברי ירושלמי, אלו שרי ח"ל ובדמיון הוה אמרו בסלמוד המערב בענין ה' עובר אחרי' בהכ"ג וכו' אם כוון לבו יאל אמרו שם ע"ז שלא כוון כוונה מוחלטת לשם חלי' להדי' עד שאינו מרגיש אם כוון לו לאו אט דנין מן הספס שא"א אחר שנמשך להפעל שם עם דעתו זמן המט' שהוא לריך ללאת ממנה שלא יתשורר ע"ז משע עכ"ל וכע"ז כ' שם לדעת הרמב"ם דכפא ואכל מלה יאל משום שכן נהנה ח"ל שמתוך הנאשו ממנה א"א שלא ימשך בה ואחר שימשך בענין כוונה עש"ת המט' עם דעתו על אותו זמן שהוא זמן המט' קרוב לנענע שלא יתשורר משע ע"ז ככוונתו עכ"ל כנה דאפי' יודע בבירור שלא נמכוון בפי' למט' מ"מ חשיב כוונה, [ויבואר הדבר יותר עפ"מ"ש בסי' המקובלים דיש רעון מחשבה והסודר ורעון מחלת החגלות רעט כהעלם, ומחשבה הוא הספסות הרעון אבל הוא עדין כהעלם והסודר הספסות זמר מן ההעלם אל הגלוי ומחשבה לבד אין בה גילוי כלל, וע"כ שפיר אפשר שהאדם יטון אל המט' בטוונה שהוא עדין בלא הספסות בגדר מחשבה לבד וע"כ אינו מרגיש בעלמו שנתכוון לזה] ויש עוד להסביר ונמשיל משל המבדק דבר מסביר ולומר לו מן לי חפץ זה הנה קדם הרעון אל הדיבור ולא א לבד

שמר. חכמה ומנהג
אורה תינתן חלק
אדמו"ר נר ישראל מנצח
האזינו אל

קנר

שערי חכמה ופנהג

בהמון השאלות הקשורות עם קו התאריך? ועכ"ל אשר אף שמפדש
לדין — בכל, בכ"ז לא היה שם אף אחד מבני".

משי"כ* והעתיק מכמה ספרים ע"ד ענין קידוש שיו"ט למעלה.
אחרי שלמטה חלוקים המקומות — יעוין ג"כ שר"ע רבנו הזקן או"ח
סימן א' סעיף ח' וס' חורח חיים ס"פ בשלה ע' הש"ח ואילך.

עובר קו התאריך בימי הספירה
המשך ומסקנא לסימן הקודם

7 ← א. בשו"ע אדה"ז סי' תצ"ד ס"א: "ביום חמשים לספירת העומר
הוא חג השבועות... שנאמר הספרו חמשים יום והקרכתם וגו' וקראתם
בעצם היום הזה מקרא קודש וגו'. ולפי חשבון קביעת החדשים המסור
בידינו שחודש ניסן הוא מלא לעולם וחודש אייר הוא חסר לעולם, יהי'
חג זה בששה בסיון... לפיכך אנו אומרים בשבועות זמן מתן תורתנו
שבו בסיון ניתנה התורה לישראל? אבל בזמן שהיו מקדישין החדשים

ספירת העומר

קנה

עפ"י הרא"י הי אפשר להיות גם חודש ניסן חסר והיי' חג השבועות
שהוא יום חמשים לעומר בשבועה בסיון ואם הי' גם חודש אייר מלא הי'
חג השבועות שהוא יום חמשים לעומר בחמשה בסיון. אף שאינו ביום
מ"ח אין בכך כלום, שהכתוב לא תלה חג הזה ביום מ"ח ולא בכמה
ימים לחודש רק בחמישים לעומר... ואף שששה בסיון שלנו הוא יום
נ"א מט"ו בניסן שבו יצאו ישראל מצרים והתורה ניתנה ביום נ"ב
לצאתם מצרים... אעפ"כ אנו אומרים זמן מתן תורתנו בחמשים
לעומר כיון שהוא לנו בששה בסיון ובששה בסיון נתנה התורה".

והנה זה שיום החמישים לעומר ויום ששה בסיון אפשר להם
שיהיו בזמנים שונים, הוא לא רק בזמן שהיו מקדישים את החדש עפ"י
הרא"י, כנ"ל, אלא אפילו עכשיו שלעולם ניסן מלא ואייר חסר, יחנן
שלגבי יחיד יחולו כ' עינים אלו בשני זמנים שונים:

ידוע שמכיון שהארץ היא כדור, והשמש (שעפ"י מהלכה
נקבעים הימים) סובבת סביב כדור הארץ, מוכרח שיהיי' קו מסוים בארץ
(קו התאריך) ששם נבדלים הימים, והמקום שמצדו האחד של הקו
חלוק בנוגע לזמן מהמקום שמצדו האחר של הקו (כמעט) במעל"ע.
ונמצא שכשעובר את הקו ידלג "יום" אחד (אחרי יום א' יהי' יום ג'
וכדומה) — יחסר לו מעל"ע — אם הולך מזרחה למערב בכיוון מהלך
השמש, או שיתוסף לו מעל"ע (יום ראשון בשבוע אחרי יום ראשון) —
אם הולך ממערב למזרח, נגד מהלכה של השמש.

והנה אם עובר את קו התאריך באמצע ימי הספירה, הרי מכיון
שמצות ספירת העומר מוטלת על כל יחיד בפני עצמו, עליו לספור
הספירה שלו, לפי חשבון הימים שלו, שאי"ז חלוי בספירה הנספרת ע"י

- 1) וניסן ואייר דשנה היא היו שניהם מלאים. מקדישין ע"פ הרא"י, כי אז הי' כן בכל (ועיין במח"ש (סימן תצד) שהנכוח ישרא"ל ולא רק ביחיד).
- 2) מלשון הש"ס: "הא מגי ר"י היא" (ולא 5) ירושלמי (ע"ז ג' א — הוכא אמר אלא), שהבחינת שצ"מ הי' בה' בתד"ה כדור — ע"ז מא. א.) במדב"ד כשבת אחת גם לרבנות).
- 3) ר"ה ג' ב.
- 4) וככ"ז ה"ל בכ"ז דהו רק בזמן שהיו חפסי ע"ש.
- 5) מנחת סה, כ' שר"ע אדה"ז ד"ס

- 1) דלא כמ"ש בדברי נחמי' השלמה שר"ע אדמוה"ז סי' תקפא בק"א, שגם כשחל עצרת בה' בסיון אומרים יומן מ"ח מצד המשכת שער הנ"ן, ומה שביאר שם ראן שמ"ח בפעם הראשונה הי' ביום הני"א לעומר מ"מ הזמן דמ"ח בכל שנה הוא ביום הני' דק"א, לפי שגם אז דארי' הייתה לינתן ביום הני' אלא שמצד איזה טעם ניתנה בפועל ביום הני"א — צע"ק, שהרי
- 2) דהלכה כרבנן, ודלא כמ"ש בדברי נחמי' שם (ומה שהוכיח שם מ"ש בסי' ת"ל שישאל יצאו מצרים בה' בשבת, הרי רבינו הזקן בסיון תצד כתב להו"א, שגם לדעת רבנו הייתה צ"מ כה' בשבת.

בסי' הני"ל עמי הטי"ו המערבת

כ. כנ"ל, חגה"ש אינו קשור כיום מסוים בחודש, כ"א בחשבון ספה"ע. שיום החמישים לעומר הוא חגה"ש, ולכן בזמן שהיו מקדשים עפ"י הראי אפשר הי' לחגה"ש לחול בה' בסיון, כ"י בסיון או כ"י בסיון. והנה, כשייכות זו של שבועות לספירת העומר אין הכוונה שעצם היו"ט דשבועות נפעל ע"י הספירה — שמי"ט הימים שסופרים בפועל, או שחייבים לספרם, פועלים וגורמים שהיום שלאחריהם יהי יו"ט — שהרי אנו רואים שגם אלו שאין להם (חיוב) הספירה (כגון קטנים שנתגדלו כימי הספירה, או גרים שנתגדלו כימי הספירה) הנה אצלם חג השבועות מדאורייתא הוא כיום החמישים לעומר. (ועוד — ישנן דעות וכן הלכה¹⁰, שבוה"ז מצות ספה"ע אינה אלא מדרבנן, והרי חגה"ש הוא דאורייתא); ע"י מה נפעל אצלם חגה"ש הרי לא הי' אצלם הענין דמי"ט ימי הספירה?

— ואין לומר, שהספירה של כלל ישראל פועלת גם אצלם את החג, כי הם נגזרים אחר הכלל — שהרי לא מצינו מציאות כהספירה (דעומר) דכלל ישראל, כנ"ל, והמציאות היא שכל אחד אחר סופר ספירה לעצמו —
ומוכן שאין חגה"ש נפעל ע"י הספירה. אלא שאת זמן החג קבעה התורה ליום החמישים לעומר, והיינו, שימי הספירה רק מראים וחבריים הזמן דחגה"ש: שהיום שלאחריהם הוא יו"ט. וענין זה של ימי הספירה (כהוראה ובירור) שייך הוא לכל אחד ואחד: כשהוא עומד כיום שאילו הי' חייב כספה"ע הי' סופר קודם ליום זה מ"ט ימים הרי"ז בירור שיום זה הוא חגה"ש.

ולכן כשאצל מישהו מסתיימים מ"ט ימי הספירה קודם שנגמרו אצל אחרים, או לאח"ז, הרי ימי הספירה שהיו אצלו מבררים שהוא צריך לחוג את חגה"ש כיום שבא (מיד) לאחר ימי הספירה שלו! (ואין

לעומר).
10) שר"ע ארמוה"ז סימן תפ"ט סעיף ב. שהרי משוט שימי הספירה אינם תלויים בכ"ד שעות (שלכן כהולן מופיע למורה

אחרים בצדו של קו התאריך שלוחו נכנס. לדוגמא: פסח שחל להיות בשבת והוא נוסע ממזרח למערב וכיום השני בשבוע לאחר שספר שני ימים לעומר עבר את הקו (ששם) — יום שלישי בשבוע, הרי כשמגיע הלילה צריך הוא לספור את הספירה שכאה לאחר ספירתו השני' — ז.א. ספירת יום השלישי, אע"פ שכל אלו שנמצאים במקום שלשם בא משהתחילו ימי הספירה, כבר סופרים אז (יום ד' בשבוע) את היום הרביעי; וכמו כן — אם נסע ועבר את הקו ממערב למזרח, עליו לספור ספירת יום השלישי, אע"פ שכל אלו שבמקום ההוא סופרים עדיין ספירת יום השני'.

כי ספירת העומר אינה מצוה המוטלת על כלל ישראל, אלא היא מצוה על כל יחיד בפ"ע לספור הימים כפי חשבונו, כמה ימים עברו אצלו משהתחיל הוא לספור ספירת העומר.⁷

בנוגע לשבת ושאר ימים טובים על היחיד לשמדם לפי חשבון חושבי המקום ההוא. ואין חילוק אם אצלו, בעברו את הקו, היום השביעי הוא כמו אצל חושבי המקום, כי קביעת השבת לא נמסרה לכל יחיד בפני עצמו⁸; וכמו כן בנוגע לימים טובים שתלויים בקביעות החדש שנקבעה ע"י בית דין אחד לכל ישראל (בזמן הזה) ע"י חשבונם. (וכ"ה גם בנוגע לר"ה ויו"כ). משא"כ בנוגע לספה"ע, שצריכה להיות "לכל אחד ואחד", הרי מכיין שחצות הספירה היא לכל יחיד בפ"ע. מוכן שגם חשבון הספירה אינו תלוי בחשבונו של אחר, כי המצוה היא — שהוא יספור את הימים שעברו אצלו.⁹

7) תפרי"ז יומתק מה שכתב (ה"צ צו).
8) מכאן רספה"ע הוא הענין דספירה לה שכעת גז' וראה ג"כ תורה וספירה (כתובות עב, א).
8) חוץ מההלך במדבר ואינו יודע כי (שבת סט, ב). כי אז אין אצלו (כדיעתי) קביעת שבת דהכלל.
9) ואין לומר, שאף שחייב הספירה הוא על כל אחר ואחר, מ"מ החיוב הוא לספור אח הספירה שבמקום ההוא, שהרי אדרבא שלאחרי זה — ג"כ היום שני ימים — לא מצינו מציאות הספירה לולא המצוה שנצטוו, הציור הוא לכל או"א. ואין מציאות להספירה מכלפי המצוה. (ועוד הוכחה — שאם נאמר שההלך דרך קו התאריך ממוחה למערב, דינו שצריך ללגג ספירה אחת, הי"ז דין — שבוה"ז לא יהי ד' שבתות שלו המימות, וההלך ממערב למזרח — (לקט"י זו) יכ"ד הספור היום שני ימים לעומר ובלילה שלאחרי זה — ג"כ היום שני ימים

לומר, שאע"פ שבנוגע לספירה יש לו החשבון שלו בפני עצמו, מ"מ בנוגע לחגה"ש יגור אחר הכלל — כי הקביעות והסימן היחידים לזמן חגה"ש — הוא יום החמישים דימי הספירה, ענין שאינו שייך להכלל, אלא לכל יחיד בפ"ע¹².

וכ"ז היא בנוגע לחגה"ש, שהתורה לא קבעה זמנו כיום מסוים בחדש, אלא בהמשך למ"ט ימי ספה"ע. משא"כ בנוגע לאמירת "זמן מתן תורתנו", שזה קשור לשהיה בסיון — כני"ל מאה"ז — הרי אע"פ שהוא משמר חגה"ש יום לפני"ז או יום לאח"ז, מ"מ כיון שאי"ז ששה בסיון, אינו יכול לומר "זמן מתן תורתנו", ואפילו אם עבר את קו התאריך אחרי ראש חודש סיון (ובמילא יום חמשים לעומר שאצלו הוא יום הששי שמראש חודש של) מ"מ אינו יכול לומר "זמן מתן תורתנו", כי בנוגע לקביעות ימי החודש לא מצינו חילוק, שזה לא נמסר לחשבונן הפדטי של כאו"א, כנ"ל.

מכל האמור מסתכמת ההלכה הבאה:

כשאחד עבר את קו התאריך בדרכו ממערב למזרח — היום החמישי בסיון הוא לדידו יום החמישים לספירה, חג השבועות ביחס לכל ההלכות (פרט לכך שאינו יכול לומר "זמן מתן תורתנו") והששי בסיון הוא לדידו יום טוב שני של גלויות (אם הוא בן חוץ לארץ).

כן — כשאחד עבר את קו התאריך בכיוון הפוך, ממזרח למערב — השביעי בסיון הוא חג השבועות לדידו, והשמיני בסיון הוא לגביו (אם הוא בן חוץ לארץ) — יום טוב שני של גלויות.

(לא עבר דרך קו התאריך), מיד בשקיעת החמה דהי בסיון, הוא יו"ט אצלו, אף שלא עברו עדיין מ"ט פעמים כד שעות) כ"א כשקיעת החמה דיום המ"ט.
 (12) ומובן שאין סתירה לזה מזה מהם דיני נפשות (— ממונות).

המספיק והחיד — משתלשלים גם עניני הצבור (ובמו — קבנות הצבור דחה"ש).
 הוגמא לרוב: כמה גדיים בדיני ממונות (או — נפשות), אף שלאחר זה מסתפקים

הערות להג"ה

ח' תשרי, תשל"ג

שלא לומר בה נלך לחומרא, נצא לכל הדעות וכו"ב — והצעתו שלא יהי פס"ד, "מזרח" היינו שלא יספור לעצמו (היפך הש"ס) — צריכה בידור בפוסקים: איך זה ידלג לילה א' ולא יספור כלל (או יספור ב' פעמים) שזוהו לא רק "מזרח", כ"א היפך המושג "חמימות" (לא חסר ולא יתיר).

להוסיף: ההסברה שלי יש לאמרה גם בסגנון אחר (לא הספירה לעצמו — אף שזוהו היסוד — כ"א) שעושה כמקום שיצא משם, בנוגע לספה"ע ובמילא גם בנוגע לחה"ש.

*

ט' כסלו, תשל"ג

...הערותיו אינה ברורה כל צרכה, וכנראה שצריך שני אופנים שונים בהחלט — בנוגע להשניו במנין הימים שאפ"ל בין 1) הנמצא בצד אחד של קו התאריך (2) העוברו ממוח למערב (3) העוברו ממערב למזרח.

המדובר בהשיחה הוא רק בהשניו — ע"י העברת הקו — בהסדר הימים בספה"ע, כשכוע וכו'.

אפשר עוד שינוי נוסף — ע"י הליכתו ממזרח למערב או להיפך שעיי"ז מקצו או מאריך מדת המעל"ע, שזה דורש שקו"ט מיוחדת וקשה למצוא יסודות בש"ס וכו' — ע"ד שבת (ק"ח, ב) ממכניסי שבת בטבריא וממציאי שבת בציפורי, אבל לא זהו ממש. וק"ל —

ועד שבימינו — הרי אפשר שיוסוכ כדור הארץ כמה פעמים כמעל"ע אחד ותורח לו השמש כ"פ כמעל"ע זה ופשוטא שלא יספור ספה"ע ע"פ שקיעת החמה אלו (או — ימות השבוע) וראה ספרים שצוינו בקצש"ע — שערים המצוינים בהלכה, ריש ה' שבת, ועוד.

*

CHAPTER 15

Laws Regarding Travel and The International Date Line

A. Air Travel

Tefillos Haderach should be recited on a plane flight. The Rogetchover's opinion is that the sky is not considered derech; therefore, *Tefillos Haderach* is said on the way to the airport, rather than on the plane. In my opinion it should be said while the plane is on the ground just before lift off.

After any airplane flight, *Birchas Hagomel* (Blessing of Thanksgiving) must be recited (Igros Moshe 0"H II, 59). There are some differing opinions concerning this *Halacho*.

Some authorities say that *Birchas Hagomel* is said only after a plane flight that passes over water (Ha Rav P. Epstein). Others are of the opinion that after plane travel, whether over the ocean or dry land, the blessing is recited, but in an abridged form -- *Borach Hagomel* without *Shem Umalchus* (Minchas Yitzchok 11:47).

B. Laws for Travelers as They Relate to Halachos of Shabbos and Yom Tov

Those who travel from home to places where *Shabbos* or *Yom Tov* do not coincide with the *Shabbos* or *Yom Tov* in their home country (e.g. the Orient) must be aware that according to most authorities, *Shabbos* follows them (in the same manner as the *chometz* follows them). Their business must be closed, even though it is not *Shabbos* or *Yom Tov* in their home country. When it is a weekday in the visiting country and *Shabbos* or *Yom Tov* in their home country, the business must also be closed, following the opinion of those authorities who hold that the place of business dictates its closing.

If one has a partner, the *Halacho* may be different. It is advisable to discuss this matter with a competent Rav for a final *psak*.

It is forbidden for a person living in a place where it is not *Shabbos* or *Yom Tov* to place a call to a Jew who is in a place where it is *Shabbos* or *Yom Tov*. It is permissible, however, for a Jew who lives in a place where it is not *Shabbos* or *Yom Tov* to call a non-Jew who lives in a place where it is *Shabbos* or *Yom Tov* (*Shmiras Shabbos Kehilchoso*).

A Jew who lives outside *Eretz Yisroel* may not listen to a radio broadcast from *Eretz Yisroel* when it is *Shabbos* or *Yom Tov* there, but not where he lives (*Shmiras Shabbos Kehilchoso* 31,72).

C. Crossing The International Date Line During Sefira

The international dateline involves many questions, such as when the Sabbath and *Yom Tov* begin and end. When one who is traveling on an airplane Friday suddenly passes the dateline, must he observe the Sabbath at this point? After all, back home it is still Friday. In addition, can Jewish law recognize an imaginary line established by international agreement? Many thoughts and views have been expressed on this matter. Among others: the Jewish Date Line is at longitude 180° from Jerusalem. Just as Greenwich has been chosen as the center of the non-Jewish world, so

Jerusalem is the natural center of the Jewish world. In this way everyone in the world shares at least 12 hours of the Sabbath with *Eretz Yisroel*. In practice this view agrees with the international dateline except in regard to the Aleutian Isles, in which the day would be changed. It also passes through Alaska and would presumably need to be indented. A second view is that the day starts 90° east of Jerusalem. Thus Japan which is further east is a day later than Jerusalem. A third view considers that the luminaries were initially suspended 45° E. of Jerusalem and the dateline should be 135° E. of Jerusalem (the day starts 90° east of the creation). Another view is that the 90° must be counted from the center of settlement which is 24° E. of Jerusalem and this makes the dateline 114° E. of Jerusalem or 149° E. of Greenwich; the day should not be changed in Japan, but should be changed in New Zealand. A final view is that we accept the international dateline of Greenwich.

The Jewish community in Japan and New Zealand have adopted the views of the majority whereby they observe the same Sabbath of Jerusalem.

It is interesting to note that the Sabbath is observed around the world a period of 48 hours.

→ It is preferable not to cross the international Date Line during *Sefira*. If one must do so for any reason, the following rules apply to counting the *Omer*:

Let us use as an example, someone whose home is in the U.S. who travels to Taiwan.

1. One should count his regular *Sefira* without a *Brocho*, then count the Taiwan *Sefira*, which is one day more, also without a *Brocho*. He should continue in this manner the entire time he is in Taiwan.

2. When he returns home, he resumes saying the *Brocho* and says only his regular *Sefira* count, which is recited by everyone.

3. The same rules would apply for someone who lives in Taiwan and comes to the U.S.

4. If one remains in Taiwan for *Shavuot*, he should keep *Shavuot* in accordance with his personal count. When it is *Shavuot* in the country he is in, he should refrain from any *melachos* prohibited on *Yom Tov*. He should hear *Kiddush* from someone else.

In private, he should put on *tefillin*, and recite the weekday prayers. The second day of *Yom Tov* in Taiwan will be his first day; he therefore will have to keep the second day of *Yom Tov* by himself.

If a Taiwan Jew started to count in Taiwan, and during *Sefira* came to the U.S. and had to stay for *Shavuot*, he would have to keep his 50th day as the first day of *Shavuot*, and the first day of *Shavuot* in the U.S. will be his second day of *Yom Tov*. On the second day of *Yom Tov* in the U.S., he would not be permitted to do any prohibited work. He should put on *Tefillin* privately and recite the weekday prayers. He should hear *Kiddush* on the second day of *Yom Tov* (his "third" day) from someone else.

Not all authorities may agree with the above decision. Therefore, it is appropriate to consult your *Moro D'Asro* for a decision.

The above decision is based on the understanding that *Sefira* and *Shavuot* are

מבס פירמפס מוהרר ס עההה
5756-1996

Laws Regarding Travel and the International Date Line
time-related *mitzvos* rather than date-related *mitzvos*. The sixth day of *Sivan* is not specifically mentioned in the *Torah*. What is written in the *Torah* is that after the counting of forty nine days after *Pesach* it should be *Shavuot* - "You shall count... fifty days... and you shall call on this same day..." (*Vayikra* 23: 15-21) The above decision also concurs with the opinions of Rabbi M.M. Kasher in *Kav Hataarich Hayisraeli* ch.75 (page 227), *Sh"U Be'er Moshe* (VII 2:90 and VII 2: 15-5).

But because I am aware that there are opinions who disagree with the above contention and argue that *Shavuot* is a fixed date, the 6th day of *Sivan*, and as any other *Yom Tov*, the Jewish Community in the specific area fixes the specific times and dates for the Holidays, so the same thing will hold true for *Shavuot*. Therefore, it is appropriate and even incumbent to consult your *Moro D'Asro* for a decision.

(See also *Sefer Mitzvoei Kodesh Pesach* Vol. II: 63 footnote #6).

7"05

FREE! - 5757 Daily Planner

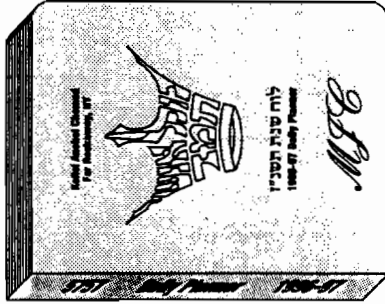
Personalized!

- ☛ Zemanim Computed for Your Zip Code!
- ☛ Your Monogram on the Cover!

We make this offer in the hope that you will enjoy the Planner and choose to make a donation to the Kollel. Of course, you are under no obligation to do so. Simply detach and mail the card by May 1.

You may wish to include a "Business Card" advertisement or a Shana Tova greeting in our Planners. Please see the reverse for details.

This offer is made to addresses with US Zip Codes, excepting Alaska, Hawaii, and Zip Codes 10033, 10040, 132XX, 146XX, 55416, and 951XX.

PLEASE NOTE: We are rebuilding our mailing lists. Even if you've received our Planners for some years now, you may not receive one this year. Kindly reserve your copy by returning this card in a timely fashion.

Please print clearly. Zip Code is mandatory.

Response Card

Please Affix 20¢ Postage

Kollel Anshei Chemed
827 Cornaga Avenue
Far Rockaway, NY 11691-5399

41

שׁוֹמֵר הַרְמַ"ע מִסָּאֵו

בבבל, ופשיס ליה דבי דלא שגא. וטעמא מפורש באגדתא שתמצית איי בבל שותה נמצאת איי דהיא עבדה פרות לבבל.
ומלתא אנב ארחיק שמעינן ליה לאנקלוס במינין שנטובתה בהן איין ישראלי דבדידהו פסקינן תבא. שחרגם איין זית שמן דבש ארעא דויתא עבדי משחא והיא עבדה דבש. למד שהתמר עצמו הוא הדבש האמור בתורה ועליו מברכין מעין שבע. אבל דבש התורים ירעא בעלמא הוא ומברכין לפניו ברכת שהכל ולאחריו ולא כלום דהיינו בורא נפשות.

← 7 וכי איתוביה לוי לרבי מקדש ישראל והומנים ומריק ישראל מקדשי לומנים. סבר לוי למימר בשלמא זמנים אחי שמירי דאמור רבנן לא כדיו פור ולא כדיו פסח וכלה תקנתא ואדר הסמך לנסן לעולם חסר ואייר כמותו ולא מצינו אלול מעובר נמצאו כל הומנים וראשי חדשים שלום ישראל מקדשים אותם. אבל ראשי חדשים דעלמא שאין בהם מועדות זמנין שאין ביד גוקלים לקדש כדתנן ר"ה כ"ד ע"א אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו שכבר קדשוהו שמים. ופשיס ליה דבי דלא שגא. לא מיבעיא לסתם משנה דאמר לעולם מקדשין את החדש בב"י. אלא אמרי לר"י אלעזר בר צדוק דמיניה איתוביה לוי לרבי. כדפרישית. אחי שמירי. כי מי מפסיס אם נראה החדש בזמנו אלא מוננין הימים מהחדש הקודם אליו שכבר קדשוהו ב"י. הילכך לעולם איכא למימר ישראל מקדשי לראשי חדשים ומנייהו חסתיים לקביעות המועדות. — ולפי שקדושות אלו מסורות לחכמים חייבים אנו להקביל פניהם חדש ושבט. חדש כמשמעו. ושבט דאחי התמיה. דהיינו דגל. אם הוא בעיר אחרת. ושבט גופיה באותה העיר ללמוד מהם תורה. — והרד איתוביה בבת אחת משבת וישראל בהרי זמנים או בהרי ראשי חדשים. למימרא. דקבלה מניה דראשי חדשים לעולם נטפלים אל תקנת המועדות לפנייהם ולאחריהם ומשבת בלחוד הוא דקא מוחיב ליה. אמר ליה חוץ מזה. דנא בנא הלילא. כמה דאתמר באגדה דאמר לה הקב"ה לשובת בסבת ישראל תנא בת ווגן ושלשה מועדים זה על זה תבייה שבת וישראל. זה למדת צדיקתא רבתי לכל תני תיובתי דלוי. אפי"ג דסליק להו פרוקא חדא כמה זמני. כי הם המדברים על און שומעיה. בדרך שבחר בהם ובמשגגיהם.

1. מתניתין בפרק שלשה שאכלו.

ברכות מ"ט ע"ב כיצד מומנין. מתניתין דייקא דקתני טיפא יושב הכרובים. נבי בענין שותא מברך כן עונין אחריו. ולא תני ליה רישא בבבא תליתאה מתני דרבי יוסי תגלילי דמוסיף בהו האויל חכי קתני ברבא אומר גברך לה אלקינן אלפי ישראל אלפי הצבאות ותו לא. ואיכא מאן דשביש לה לרישא ומסיף. ואיכא מאן דשביש לה לסיפא וגורע. וטעות הוא ביד שנייהם. אלא תני מירושא: מדשמעינן ליה לה"ק דקתני אחד עשרה ואחד עשרה רבא ש"ס דר"י יוסי עד כאן מוסיף והלך ותו לא. וסיפא דקתני כן עונין אחריו יושב הכרובים אנתא

סימן ז, ח

לעשרה רבוא ולא תני ליה רישא רלאו כי רובלא ליתני גלילי. ומקרא יליף שית מקהלות דאית ביה שית תיבין: אי בעית איכא שלש. עשרה. מאה. אלף. רבוא. ועשרה רבוא: ואי בעית איכא שית זמנין עשרה רבוא שלם יחד שש מאות אלף כמנין יוצאי מצרים. וטעמא דליכא לאוסופי עלייהו. משום דבעינן מקהלות טובא וכלן ממקור ישראל שום ששים רבוא שעמדו בסניי. דנא מפיקא ליה לותא תנא שאין מוסיפין בתארים אלא בכפלי העשרות כנגד כלם.

ואפי"ג דאיפסיקא הלכתא כד' עקיבא דהא ת"ק. מ"מ מר"י יוסי תגלילי למדנו דרך ארץ. דאפילו בסעודת שלמה בשעתו לא ירבו המומנין על שלחן אחד יותר מ' רבוא שום אחד מששה למקבלי התורה. והיא עצמה לא נתנה לידרש ע"י רב. א"ל יותר מסי' רבוא ע"י ממשו שכן זו נהנה לוי ימים. היינו שלחן ערוך כמעשה בראשית. וזו למ' יום של לחות הברית. וזו ימי בראשית המה להם אחד מ' ומירוסרוס. ואף ר"ע מודה בה מוקתני אחד עשרה ואחד עשרה רבוא ולא קתני הכי אחד מרובין ואחד מועטין כדתני סיפא גבי בית הכנסת. שמע מינה ומתניתין דייקא כדאמרן.

2. מתניתין בפרק עושין פסין.

עירובין כ"ג ע"א ר' אלעזר אומר אם היה אריכה יתר על רחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה. ואוקימנא דהכא קתני אם היה אריכה יתר ע"פ שנים ברחבה כדתני בבביתא להיא. ומתמיהא אי הכי היינו רבי יוסי דקתני אפילו אריכה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה. אלא רבוע דרבנן איכא בנייה. והקשיא מפורסמת היכי נקט תנא דירך ומתוך לה. יציבא בארעא וגיוורא שיהיו דעתו של רבי אלעזר. עד דאמי תנא ברא ומתוך לה. יציבא בארעא וגיוורא שיהיו שמיא. ולפי שיש בריבוע דרבנן ב' פירושים צריך לישב את שניהם כהוגן שיהיו מפורשים במשנה באר היטב בלשון חכמים לא יחסר כל בה. ותנא ברא הוא רלא חכים כולי האי ומאריך בלשונו שלא לטעות.

רש"י פי' דשערן בית סאוים דאורייתא הוא ק' על המשום חצר המשכן רבנו דבעותו (היי' ושערן בו ע' ושיריים על ע' ושיריים. והנה לרבי אלעזר עדיף שיהא אריכה כשנים ברחבה כעין של תורה ובלבד שלא יוסיף באורך ולרבי יוסי עדיף רבוע שדבעותו חכמים. ולפי זה תנא דמתני' אקרא קאי ודוקא קאבר אם היה אריכה המפורש בתורה. יתר על רחבה. שהוא גם כן מפורש בתורה. אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה.

הרב פירש רבוע רבנן. ואיכא בנייהו דר' אלעזר סבר כלוח אמות רחוקיה שבת בעינן עגולות כר' חנינא כן אנוסינוס במשנה פ' מי שהוציאנו. ורבי יוסי סבר מרובעות כרבנן דאמרי שיהא נשכר את הזווית. והרמב"ם דקוק בשעור התמונה דרבי אלעזר לודד זו שיהא אורך השטח צ"ג אמה ואי כפי

הרב ל אברהם אלתר פ.פ.ל.ל.

תנ שוא"פ סימן יח דורשין

אצלו ממש אלא אצל חברי המשיעי. ומילא הוא דייל דמקרא דלכם הוא דנאמר דאינו יוצא בכה"ג לבני ספירת העומר. אלא דצריך אמירה שלו ממש. דהיינו דצריך שהקיום יהיה בנוסח ולא סגי ליה בשליחות.

משא"כ החולקים על הלבוש סברי דין דשומע כעונה הוא פירושו דבמצוה שבוידבור אפשר לצאת בב' דרכים. או ע"י דיבור ממש. או ע"י שמיעה מהמדרב. אלא דאמילו במקום שיצא בשמיעה הוי פירושו. שהוא עצמו מקיים האמירה בנוסח ע"י שמיעתו. ומילא למיין הוי אין למעט מזה הקרא דלכם דכה"ג אינו מועיל. דהרי שפיר הוי לכם ממש. דנא יוצא הוא בשמיעת אוניו כמי שיצא בדיבור פיו. ואין כאן שום ענין דשליחות כלל. וא"כ ע"כ דכל המיעוט הוא רק לומר דלא הוי חובת כ"ד בלבד. אלא דכל א' וא' חייבת במצות ספירה וכמשי"ג.

אלא דנא מירא עיני צריך עיון קצת בדברי הלבוש שכתב דלא יועיל שומע הספירה מחבירו ואמילו אם ענה אמן. דיעויין בכס"מ פ"א מהל' ברכות היא שכתב בבבאור דברי הרמב"ם שם. דמשמע דכשענה אמן הרי זה כמכרז ממש בפיו. ויעויין ובמשי"כ בספרי הג"ל. ואולי י"ל דס"ל להלוש כתיבין השני בכס"מ שם. דמשמע מדבריו דאין מעלה בעונה אמן יותר משומע סתם. ואמילו כשענה אמן הרי הוא יוצא רק מדין שומע כעונה. ואין כאן מקום לתאריך בזה יותר.

סימן יח

7

מבואר הדבר להדיא בתורה. חזקת הוא חג השבועות משאר כל המועדים. והיינו בזה שלכל המועדים נקבע זמנם ביום מסוים. וכגון ט"ו יום בניסן שהוא חג המצות וכדומה. משא"כ לחג השבועות לא קבעה התורה יום מסוים לחדש סיון. אלא כדכתיב בקרא בפ' אמור (כ"ג ס"ח) וספרתם לכם ממחרת השבת וגו'. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום ותקרבתם וגו'. וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה לכם וגו'. הרי מבואר דקביעות יום חג השבועות. הרי הוא בני יום לאחר ט"ו בניסן. ואין לו יום מסוים לחדש סיון אשר בו יחול בדקא.

ומני זה הרי שפיר שייך שחג השבועות יחול כל שנה ביום אחד מימי סיון. וכדאיתא ברי"ה דף ה' כדחגי רב שמעיה. עצרת סעמים ה' סעמים ששה פעמים שבועה. וא כיצד שניתן מלאין חמשה. שניתן חסרין שבעה. אחד מלא ואחד חסר ששה ע"כ. וכל זה היה בזמן שהיו מקדשין את החדש עפ"י הראייה. ואשר ממילא שייך דישתנו קביעות החדשים כג"ל. אבל בזמן הזה שהחדשים נקבעים עפ"י החשבוה. הרי לעולם ניסן הוא מלא ואידי חסר. ומשום כך חג השבועות הוא תמיד ב' בסיון.

הנהגה כג"מ שכתב דף פ"ה תובא מחלוקת תנאים באיזה יום נתנה התורה. דרבנן סברי

תנא שוא"פ סימן יח דורשין

דהיה ב' בסיון ורבי יוסי סבר דהיה ב' בסיון. והרי ע"כ מבואר מכל הג"ל. דאין הדבר מוכרח כלל דיוחול חג השבועות ביום מתן תורה. וכן ביאר להדיא בשו"ת הריב"ש סי' צ"ז וז"ל. ואף על אייר אירי וסיון צריכין לקדש ע"ס הראי' ולא מניי חג השבועות. שהרי לא תלאו וכתוב בחזק סיון. אלא בני יום לעומר. וכיון שידעו ניסן. חג השבועות כבר קבעו זמנו. אלא מקדשין אותם לקיים מצות עשה וכו'. ומה שהוקשה לך אם כבר עברו ניסן וקדשו אייר ביום ל"א. מה צריך להמתין לעדים לקדש חזקת סיון. שהרי צריך לקדשו ביום שלשים ע"י שישלמו לו לעומר ב' בסיון שבזו נתנה תורה. שאם לא יבואו עדים וימתנו מלקדשו עד יום אחר ושלשים. תנה ישלמו לו לעומר ב' בסיון ואינו יום שנתנה בו התורה. דלרבנן הוא ב' בסיון ולרבי יוסי ה' י"ל שאין קפידא בזה. שלא תלה הכתוב חג השבועות ביום מתן תורה. אלא ביום ג' לעומר. אלא שבזמן הזה דידעינן בקביעת דירתא ולעולם ניסן מלא ואייר חסר. כלים ג' לעומר ביום ג' בסיון שנתנה בו תורה לדעת רבנן. כדאיתא במסכת שבת בפ' אמר רבי עקיבא. ולזה אנו מוכיחין בתפלה זמן מתן תורתנו וכו'. ומ"מ למדנו שאין בהכרח להיות ג' יום לעומר שתלה בו הכתוב חג השבועות. שיהיה ביום שנתנה בו תורה לא פחות ולא יותר. אלא שעתה לפי חשבוננו שניסן מלא ואייר חסר. יבא כן לעולם שחומשים כלים ג' בסיון. ובס"ק דרי"ה גרסי' תני רב שמעיה עצרת סעמים ה' וכו'. והרי זה מבואר שלא היו מקפידין שיבא שבועות לזמן שנתנה בו תורה וכו'. יעירש בכל דברי הריב"ש.

[נחא דאיתא במסחים דף סח: מר בריה דרבינא כולה שתא יתיב בתעניתא לבר מצערתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי. עצרת יום שניתנה בו תורה וכו' יעירש. הרי דמשמע דחג השבועות שפיר הוי ביום מתן תורה. אמנם נראה דלאו קשיא היא. ומשום דשפיר י"ל דמר בריה דרבינא היה בזמן שכבר לא קידשו החדשים עפ"י הראייה אלא לפי החשבוה. וממילא הוי לעולם יוצא חג השבועות ב' בסיון וכמשי"ג. וכן נראה מבואר ממש"כ הרמב"ם בפיה מהל' קידוש החדש ה"ג. דאף לאחר החורבן הוי עדיין מקדשין את החדש עפ"י הראייה. והיינו בימי חכמי המשנה. וכן בימי חכמי התלמוד עד ימי אב"י ורבה יעירש. אלא דהרי מר בריה דרבינא היה לאחר זמן זה. יעויין ברמב"ם בהקדמתו ליד החוקה דכתב. דאב"י דבא קיבלו תורה מרבה רב יוסף וכן מרב תנמן. ורב אשי ורבינא קיבלו תורה מרבה. וא"כ הרי נמצא דמר בריה דרבינא היה לאחר זמן שכבר הפסיקו לקדש עפ"י הראייה. ואז קידשו רק עפ"י החשבוה וכמשי"ג.

יעויין ברין ט"ס ע"ס שנתבא דברי המדרש וז"ל. ובהנהגה גם כן אמרו בשעה שאמר לזמן משה העברין את תאליקים על ההר הזה. אמרו לו ישראל משה רבינו אימתי עברתה הו' אמר להם לטוף חמשים יום. והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו. מכאן קבעו חמשים לספירת העומר. כלומר בזמן הזה שאין מביאין קרבן ולא עומר אלא מחשבין ג' יום לשמחת התורה ע"פ שמו ישראל באותו זמן וכו' יעירש. הרי דמבואר דספירת העומר מישן שייך לזמן מתן תורה.

אמנם הרי חזינו דהיינו שיהא תלמידי של הר"ן לא חש לה להאי מדרש, וע"כ משום דאין משיבין מן הגדה וכמושי"ב בשו"ת הרשב"א סי' ג', והרי כן כתב הר"ן עצמו שם דאין להוכיח מדרש זה בטעם דספירת העומר ח"ל, והו"א דרך מדרש הוא דעיקרא דמילתא זכר למקדש כדאמר אמירא זכר יעריש, וא"כ היה כן ד"ל דאין ספק הספירה שייך בעצם למתן חוריה, דהרי לא מצינו בחורה שנקבע מצות הספירה אלא לקביעות חג השבועות, וחג השבועות עצמו לא נקבע כזמן מתן חורה וכמש"ג, ואף אם בשעת יציאת מצרים היה כוונתם של ישראל למנות מהאי טעמא, אמנם אין זה טעם ועיקר מצות הספירה.

וראיתי מי שפרסם פסק הלכה, ואשר לפי דבריו יוצא עוד חילוק גדול בין חג השבועות לשאר המועדים, ואף דאין ענינו של חיבור זה להכריע בדבר הלכה וכמושי"ב בנחת דבר, אמנם ודאי דיש לי לרדן בזה, ובפרט כשלא ראיתי בין כל דבריו טעם ויסוד כמה שיצא לאחר כזה דבר חדש, עיקר דבריו בזה הוא, דאעפ"י שבית דין הם שקובעים הזמנים דכל המועדים כמה שהם הם המקדשים את החודשים, והיינו כשהחילול לקדש חודש ניסן ביום מסויים, הרי ממילא כשי"ז בו יהיה חג הפסח וכוונתו, אמנם שונה הוא חג השבועות בזה, ומשום רכיון דדרשינן בגמ' מנחת דף סה' וספרתם לכם, שתתא ספירה לכל אחד ואחד, והכוונה בזה לפי מה שפירשו הראשונים שם, דבא לאפוקי מספירת שמיתין ויובלות, דהתם הוי חובת ספירה על הכ"ד בלבד, [וע"ש בתוס' ד"ה וספרתם, ובמש"כ בזה לעיל בס"י י"ז כ"ב] משא"כ כאן לענין ספירת העומר, הרי נאמר בזה חובת הספירה לכל א' וא' ואין זה מצות הצבור.

ומכיון שכן הוא הדבר, אי"כ נמצא דכיון שהחורה הרי קבעה לזמן חג השבועות, דהוא ביום המשים לספירה, וכדכתיב בקרא פ' אמור, עד מחרת השבת השביעית חספרו חמשים יום והקרבנתם מנחה חודשה לה' וגו', וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש וגו', הרי דמבאר דחג השבועות נקבע בחורה ע"י הספירה דמי"ט יום, ומכיון שנתבאר דחובת הספירה הואת אינה תלויה בב"ד, אלא היא חובת כל יחיד ויחיד, אי"כ יוצא מה דשונה הוא קביעת חג השבועות מכל המועדים, ומשום דכולן הרי הם נקבעין ע"י ב"ד, משא"כ חג השבועות הרי הוא נקבע ע"י כל יחיד ויחיד בספירתו.

עגול ככדור, אי"כ ע"כ דיש נקודה וקו מסויים שבו מתחיל כל יום, ומשם נמשך היום לפי מהלך השמש על פני סיבוב כל הארץ עד שמגיע שוב לנקודה זו, ואשר נמצא דבמקום קו זה הרי הימים מתחלקים לשנים, והיינו דמצדו המערבי של הקו הוא מאחור כיום שלם לגבי צדו המזרחי של קו התאריך הזה, וממילא אם למשל יעבור האדם את הקו ממערב למזרח, הרי הוא בחזר ליום הקודם, ולהיפך אם יתצא את הקו ממזרח למערב, הרי הוא כבר נמצא ברגע זה ביום המחרת [ועיי'ן בחזון איש לאר"ח סי' ס"ד מה שהאריך שם בקונטרס י"ח שעות לקבוע מקום המצוא של קו התאריך הזה יעשה"ה].

וממילא יש לרדן כמי שעובר את הקו חזר ימי הספירה, וכמו ע"כ בפסח שהל בשבת ואדם זה ספר ביום שני בשבוע ספירת יום ב', ועתה הוא עובר מצד מזרח למערב, הוא פורע ביום שלישי כפי שהוא באותו מקום, ואשר לעדו של יום זה יספורו כאן בצד מערב חס ד' לעומר כי כבר נבנס כאן יום ד' בשבוע, אמנם אדם זה הרי לא ספר עדיין יום ג' לעומר, הרי אי"כ יש לעיין איזה ספירה יספור, האם נאמר שינגח כפי המקום שנמצא בו עתה ויספור יום ג', ואף דנמצא שרילג יום א' מהספירה, או דנמצא דמישיך הספירה כפי מנין שהא עצמו מנה עד עתה, דהיינו דיספור יום ג' וכן הלאה, וכן השאלה להיפך אם עבר במערב למזרח, ואשר הוא חזר ליום א', ולערב יהיה במקום זה ספירת יום ב', האם נאמר דחזרו שוב לספור יום ב' אעפ"י שהוא הרי כבר ספר מנין א' אחת, או דנמצא דבכל אופן ימשיך ספירתו כפי שהתחיל.

ובהו הכריע הג"ל דשפיר יש לו להמשיך כפי המנין שלה, ולא להתחשב כלל במנין שסופרים במקום שהוא נמצא בו עתה, ולא עוד אלא דגם חג השבועות שהוא ביום ג' לספירה, הרי יצא לו לאדם זה ביום אחר מאנשי מקומו, והיינו דאם עבר ממזרח למערב, הרי יחול חג השבועות לדריה ביום ז' סיון של אנשי מערב, או אם עבר ממערב למזרח, הרי יחול חג השבועות בה' סיון של אותו מקום, ובכל אופן הרי עליו לחגוג חג השבועות ביום ג' לפי המנין של עצמו, שבמקום זה הרי אנשי המקום קובעים אותו ביום אחר.

ובטעם הכרעו זו ביאר לפי הג"ל, דכיון דשונה הוא קביעות חג השבועות משאר המועדים, דבהם הרי נקבע הדבר ע"י הב"ד והכלל כולו משא"כ בשבועות הרי"ו נקבע ע"י הספירה עצמה, וענין הספירה הואת הרי נמסרה לכל יחיד ויחיד ולא לב"ד, אי"כ הרי ממילא כל אדם קובע הספירה של עצמו, ובתוצאה מזה גם קובע חג השבועות לפי מנינו, ואף יוצא לפי"ן דלא יחול חג השבועות בר' סיון, הרי כבר נתבאר דאין חג השבועות חייב לחול בר' סיון ברוקא [ובדאי"תא בגמ' ר"ה תנ"ל, וכן ברבי"ש הביאו החק יעקב סי' תצ"ד במקומו].

ורק דזמן מתן חורתיו לא יוכל לומר או ביום שקובע חג השבועות לעצמו, דהו"א תלוי בר' סיון לפי חשבון שקבעו ב"ד, דקביעות החדשים שפיר נמסר רק לב"ד, והרי עכ"פ חג השבועות אינו ענין לזמן מתן חורתיו וכמש"ג.

ורק דהוסיף הג"ל הביאור בזה, דאין כוונתו לומר דהספירה משם היא הקובעת בגג השבועות, דהרי קטנים שהגדילו בימי הספירה, וכן גרים שנתגידו או, הרי כמ"כ נקבע גם לגביהם חג השבועות ביום ג' מט"ז בניסן, ועוד יתור לכל הני פוסקים דס"ל דאין מצות הספירה בומה"ו אלא מדרבנן, והרי דחג השבועות לכו"ע הוי דאורייתא אף בומה"ו, אלא ע"כ דגרי' חזר הוא, שאין חג השבועות נוצר ע"י הספירה ממש, אלא דימי הספירה הם מציינים ומבררים את זמן חג השבועות, דהיינו דיום שלוני שלאחריהם הוא החג, ורק דקביעות דבר זה נעשה כשהוא עומד ביום כזה שאילו היה חייב בספירה היה מונה עד יום זה מי"ט ימים, הרי התברר שיום זה הוא חג השבועות, ודבר זה תלוי בכל אדם כפי מה שהיה הוא עצמו ראוי לספור, ואינו תלוי כמה שהיה הצבור ראוי למנות, דהא כל ענין הספירה

וקביעת חג השבועות לא נמסר לכ"ד ולכלל, אלא לכל יחיד וכמשיג. עת"ד תספק הלכה שנחמסרם כמה פעמים ברבים.

והנראה בזה בפרקם דברי הרמב"ם בספר"מ מ"ע קנ"ג וז"ל, שזונו לקדש חדשים ושנים, וזו היא מצות קדוש החדש, והוא אמרו יתעלה החדש הזה לכם ראש חדשים, ובה הפירוש שפדוה זו הנה מסורה לכם, בלומר שמצוה זו אינה מסורה לכל איש ואיש כמו שבת בראשית שכל איש ימנה ששה ימים וישבות בשביעי וכו', אבל מצוה זו לא יעשה אותה לעולם אלא כ"ד הגדול לבד וכו' יע"ש, וכן יע"ש במש"כ ב"מ"ה מה"ל קידוש החדש. ודבר זה הוא מדברי חז"ל [יע"ש] בילקוט שמעוני פ' אמור שהביא דבר זה [שם] שאמרו דמצוה זו מסורה לב"ד דוקא.

ויע"ש בגמ' ביצה דף י"ז, לגבי הא דבשבת חותמין מקדש השבת, ובמועדים חותמין מקדש ישראל הומוני. ועל זה כתב שם רש"י וז"ל, אטו שבת ישראל מקדשי ליה, שקמת קדושת ישראל לשל שבת, בשלמא זמנים צריך להקדים קדושת ישראל לקדושתו, שעל ידי קדושת ישראל נתקדשו הם, ואילו לא נתקדשו ישראל לא היו קובעים חדשים וקוראין מועדים בבית דין עכ"ל. ויש לעיין בזה שס"ם רש"י דקוראין מועדים בב"ד, וכי הנ"ד הם שקוראים למועדים, והרי הם רק קובעים החדשים. המועדים ממילא הם באים לפי היום שקבעה התורה בחודש מסויים, והדבר צריך ביאור.

אולם נראה דלשון זה שכתב רש"י הוא מבואר מהגמ' בגר"ם אף ע"ה, וב"ב דף קכ"א, דל"ף התם מתא דכתיב, אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם, לקרין ביה אתם, פירוש דהיינו החובה על הב"ד שיקבעו המועדים, וזה מתקיים בכך שהם מקדשים את החדשים ע"פ"י הראייה, ומתוך כך מתקדש המועד בזמנו יע"ש ברש"ם ב"ב, וכן יע"ש ברבינו רשום שכתב וז"ל, מועדי ה' צריכין קדוש ב"ד, דכתיב אשר תקראו אותם מועדי קדש, שמעברין את החודש ואת השנים ומקדשין זמנים עכ"ל, וא"כ נראה דזהו כוונת רש"י בגמ' ביצה הנ"ל, במש"כ דישאל ע"י קדושתו הרי הם שקובעים חדשים וקוראין מועדים בב"ד, והיינו דאע"פ"י דלמקשה הרי אין הב"ד אומרים על יום פלוני שהוא חג תפסה וכוונתה, אמנם בכל זאת הרי כמה שהם קובעים ליום מסויים כרי"ח ניסן, הרי"ז נחשב כאילו הם קוראין וקובעים לסי' בו כמועד תפסה, דהרי בקרא כתיב קריאת הב"ד לגבי המועדים עצמן, אלא ע"כ דשפיר נחשב שהב"ד הם המקדשים וקובעין את המועדים, ומשום כך הוא דאמרינן בחתימת הברכה, מקדש ישראל והזמנים וכמשיג.

והנה ע"כ נכתב בהג"י גמ' דנדרים וב"ב דנאמר מקרא החובה על הב"ד שהיו קוראין וקובעין המועדים, אלא דכמ"כ יע"ש בגמ' דרד"ש מקרא, דדוקא מועדי ה' הוא דצריכין לקידוש כ"ד ואין שבת בראשית צריך קידוש ב"ד, ויע"ש בתוס' כ"ב ד"ה ושבת, דהביאו מגמ' קידושין דף לו, דל"ף לה להא מילתא מקרא אחרינא יע"ש, ולפי משומו היה נראה לומר, דהא דצריך להני קראי למילף להא מילתא דאין שבת צריך קידוש ב"ד, והיינו משום

דהרי גם השבת כתיב שם ב' אמור בפרשת המועדים, ומשום הכי הוא דס"ד דאין השבת מתקדש ע"י הב"ד, ורק דנמסר מקרא דאין הדבר כן לגבי השבת בדוקא, והנה כמ"כ מבואר מזה דאילו לא היה לנו להג"י קראי למעט השבת, היה אמרנו דהב"ד הם שצריכין לקדש את השבת, אע"פ"י דבהא דה"י דלא שייך להשבת יתקדש מכה קידוש החדש, דהא אינו תלוי כלל בימי חודש אלא בימי השבוע, אלא ע"כ דאז היה החובה על הב"ד לקדש את יום השבת וכשזמנו דקרא, מקראי קודש אשר תקראו אותם, וא"כ הרי נראה מבואר מה, דאין דלגבי השבת אמנם אין הדבר כן, אבל לגבי שאר כל המועדים שס"ד הוי פירוש, דהב"ד הם הם שמקדשים וקובעים קדושת כל המועדים עצמן, ורק דזה מתקיים ע"י מה שהם מקדשים את החדשים, ובהו הוי כמ"כ קידוש הב"ד למועדים.

ולפי המבואר מה"י גמ' ה"י דוקא שבת בלבד הוא דנמסר מקראי דאין הב"ד מקדשים אותה, הרי דמשמע דכל שאר המועדים דכתיבי בהאי פרשת המועדים, ואשר זה כולל כמ"כ גם חג השבועות, הרי הם מתקדשים ע"י הב"ד דוקא, ואופן הקידוש הוא מכה מה שנאמר בקרא דהחדש הזה לכם, דמצוה זו מסורה לב"ד ואין בכך כל יחיד ויחיד לקדש המועדים, וכן מקרא דכתיב בפרשת המועדים, ואשר הוא כולל כל המועדים הכתובים שם חוץ משבת, אשר תקראו אותם, קרי ביה אתם דהיינו כ"ד דוקא, וה"ה ע"כ מבואר לנו מדברי חז"ל כלי שום חולק בדבר, דגם חג השבועות הרי קדושתו נקבע אך ורק ע"י הב"ד, ואין כח ליחיד לקבוע קדושתו, וכמו שאינו קובע קדושתו שאר כל המועדים וכמשיג.

ובביאור דבר זה אין נקבע קדושת חג השבועות, אע"פ"י דאין קדושתו נקבע כמה שקידשו הב"ד לחודש סיון, דה"ה לא נתנה לו התורה יום מסויים בסיון שבו צריך לחול וכמשיג, הרי נראה לומר בזה לפי משומו דהיינו מכה קידוש הב"ד לחודש ניסן, דכש"כ מקדשים לחודש ניסן, הרי מכיון שהתורה אמרה שחג תפסה הוא בס"י לניסן, הרי"ז כאילו שב"כ כבר קבעו וקדשו לחג תפסה בשעת קידוש החדש, שהיה יוחל בעוד ט"ז יום, אבל הרי לא הוי פירושו דבט"ז בניסן תפסה מתקדש מאליה, דהרי התורה אמרה אשר תקראו אתם, וכמשיג רש"י הנ"ל בב"ב, דב"ד קובעים החדשים וקוראין מועדים וכמשיג.

וא"כ נראה דכמ"כ הוי לענין חג השבועות, דכיון דהתורה אמרה דחג השבועות הוא יום ממחרת יום א' תפסה, הרי ממילא כשקידשו כ"ד לרי"ח ניסן, הרי"ז כאילו אמרו יתקבעו, דבעוד סיון יום יתקדש חג תפסה, וב"י יום לאחר מכן יתקדש חג השבועות, והב"ד הם המקדשים וקוראין לכל המועדין כלי יום יום, וא"כ נבאר המועדים הרי קבעה התורה יום מסויים בחודש שבו יוחל החג, הרי בשבועות אין קדושתו תלוי בקדוש החדש דסיון, דה"ה לא קבעה התורה יום מסויים בחודש זה, אלא ע"כ דקדושתו תלוי בקדוש החדש דניסן וכמשיג.

ונראה דזהו גם כוונת הר"ב"ש הנ"ל במש"כ שם וז"ל, ואף על אי"י צריכין לקדש ע"פ הראיה, ולא משני חג השבועות, שהרי לא הלאו הכתוב בחודש סיון אלא בני יום לעומר,

וכיון שידעו ניסן חג השבועות כבר קבוע זמנו וכו' יעריש. והיינו כמוש"כ דבקדוש ביד לחדש ניסן הרי כבר נקבע זמנו של חג השבועות. וכמו שנקבע זמנו של חג המסח מאז. וכל מכת הקדוש והקביעות של הני"ד.

דבר זה נתבאר להדיא בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' ו' וז"ל. הילכך לעולם איכא למימר ישראל מקדש לראשי חדשים. ומניינו תחתים לקביעות המועדות. ולפי שקדושות אלו מסורות לחכמים חייבים אנו להקביל פניהם חדש שבת. חדש כמשמעו. ושבת דאחי מחמתה היינו רגל וכו' יעריש. ויעריש במה שהארכנו בכל ענין זה דלהקביל פני רבו ברגל לעיל כפי' סי' ומש"כ בדברי הרמ"ע מפאנו הנ"ל שם כפי'ן. והרי זה דבר משום ואין צריך לאומרו. והחייב להקביל פני רבו ברגל קאי נמי לגבי חג השבועות ככלל הגלים. ולפי הטעם שנתבאר ברמ"ע מפאנו ז"ל דימוד חובה זו הוא משום שקדושות המועדים מסורות לחכמים והם הקובעים אותם. ולכן הוא דנחתיבנו להקביל פניהם ברגלים ללמוד מהם חודה וכמו שביאר שם. הרי ע"כ מוכח דגם חג השבועות נקבע קדושתו ע"י כיד כמו בכל שאר המועדים. דאילו לפי דברי הנ"ל דשאני חג השבועות דקדושתו אינה מסורה לבי"ד. אלא כל יחיד ויחיד קובע קדושת חג השבועות לעצמו. הרי יוצא לפי מש"ג. ולא יהיה חובה זו דלהקביל פני רבו ברגל דשבועות. והם מלהכרי.

[ונראה גם להוסיף בזה טעם וזו למה שכתבנו. והוא במש"כ המבין עה"ת פי אמור (כ"ג ל"ז) וז"ל. עצרת היא. עצרתי אתכם לפני מלך שוימן את בניו לערודה וכו' שקשה עלי מרידתכם לשון רש"י. ודברי אגדה הם בויקרא רבה. ועל דרך האמת וכו'. והנה הוא שמינית עצרת היא כי שם נעצר הכל. וצוה בזה המצות שבעה ימים בקדושה לפניכם ולאחריהם. כי כולם קדושים ובהוכם ה'. ומנה ממנו תשעה וארבעים יום. והשבועות כימי עולם. וקדש יום שמיני כשמיני של חג. והימים הספורים בנתיבם כחולו של מועד בין הראשון השמיני בחג. והוא יום מתן תורה וכו'. ולכן יקראו חכמים בכל מקום חג השבועות עצרת. כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן וכו' יעריש בדבריו. הרי עכ"פ מבואר מדבריו דגדרו של חג השבועות הרי הוא כעין חג שמיני עצרת דסוכות. וימי הספירה שביניהם. הרי הם כעין חולו של מועד רחג הסוכות. וכמו שהשמיני עצרת מישך שייך לחג הקדוש. הרי כמור"כ חג השבועות וכמבואר שם בהמשך דבריו.

והיה נראה להוסיף בזה גופך משלי. והיינו ד"ל דמאזי טעמא לא נקבע יום מסויים בחודש סיון אשר בו יחול חג השבועות. ואשר ממילא אין קביעותו של שבועות בא מכת קדוש החדש דסיון. אלא כפי מה שביארנו דקדושתו הלה עליו מכת קדוש החדש דניסן. והיינו כעין מה שמצינו לגבי שמיני עצרת. דהוא רגל בפני עצמו. ובכל זאת קדושתו נקבעת בקדוש החדש דתשרי. וכמו שנקבע או קדושת חג הסוכות עצמו. ושמיני עצרת תשלומין דראשון הוא ומישך שייך אליו. וממילא הוא דנקבע קדושתו בבת אחת עם קדושת החג כולו בקדוש חודש תשרי. וא"כ הוא הדין כאן לגבי חג השבועות. דעצרת היא לחג המצות וכו'.

וא"כ כמור"כ נקבע קדושתו ביחד עם קביעות קדושת חג המסח. והיינו בקדוש ביד דחדש ניסן ובמש"ג. ונראה דהוא טעם גבוה לחכמים יודעי בינה. וכתבתי בזה עד מקום שידי מבעתו.

ואם ישאל השואל הדין מצדו כה"ג. דביד יעשו קדוש החדש בזמן מסויים. ושיועיל קדושו זה אף לזמן מאוחר יותר. ולא רק לזמן שהוא שאו הם מקדשין. שהרי כן אנו אומרים בש"א. דבזמן קידוש הביד לחדש ניסן. הדין מועיל לקביעות חג השבועות שחל בחודש סיון. וז"ל תשובתי ממש"כ הרמב"ם בספרה"מ סי' קנ"ג וז"ל. אבל מראש הקדושה הגדול הזה הוא שרבי חלל תנשיא בנו של רבי יהודה הנשיא. תקן חשבון העובר הוא קדוש חודשים ועיבור שינים וזרואים להתעבר לפי מנינו עד שיבוא אליהו ז"ל ונחזור על פי הראיה בב"ד הגדול ונקדוש במהרה בימינו ויהיה. שהוא ע"ה ראה שיתבטלו המועדות מפני הפסד הסמיכה וכו'. ועמד וזמן החשבון. וקדש ועבר בו חדשים ושנים עד שיבנה המקדש וכו'. אבל כיון שראה יחזקאל הנביא במונו ביטול המועדות לגמרי וכו'. עמד וקדש חודשים ועבר השנים כולם לפי החשבון בב"ד ההוא הסמוך ובאריך הנבחרת כדא"ו עכ"ל יעריש. והרי עכ"פ מבואר מדבריו. דשמיר יש כח לביד לקדש חודשים ולעבר שנים מראש. ואמילן זמן רב קודם הגיע זמן החודשים להתקדש. ולדברינו הרי כן היה הדבר כעין זה לעולם. והיינו לגבי קדושת חג אשבעות. וקדושתו נקבעת בשעת קדוש ביד לחדש ניסן.

וכן נראה מבואר מלשון המה"רם הלאה לפסחים דף קו. דמירש שם על דאמר ר' יוסף בנמי דעיקר קדושתא בלילה הוא. ועל זה כתב וז"ל. פי בכניסתו כדרך שב"ד מקדשין המועדין עכ"ל. וכן כתב כעין זה שם בריה ביום יעריש. הרי דנראה מבואר מדבריו. דביד הם המקדשים את המועדים עצמן. וכל זה בכלל מה שאמרה התורה בפרשת המועדים כולם. אשר תקראו אתם. דהוא דבר המסור לביד דיקא. וזה כולל גם חג השבועות. ולא יצא מכלל החוהי פרשה אלא רק שבת בלבד. ומשום דנתמטע מקראי וכמשי"ג. וזה נראה פשוט.

הנה כל עיקר יסוד פסק מיוסד לפי מה שפירסם. על דאמרה התורה מספר חמשים יום. ולאחר זה נקבע חג השבועות. וכן הוא דרשין דחובת הספירה היא לכל יחיד ויחיד ואינה חובת חב"ד וכמשי"ג. אלא דלא ראיתי בזה שום רמז. דבנותה התורה לומר דמכת הספירה הוא דנקבע קדושתו של חג השבועות. ואף אם אמרה התורה דלאחר ימי הספירה הוא דחל חג השבועות. אבל מאן לימא לן דימי הספירה הם הקובעים בקדושתו. אלא דראמת הוא כפי שכתב הנ"ל דימי הספירה הם המציינים את חג השבועות. והיינו כעין הס"ז יום שבין ר"ח ניסן לחג המסח דהם רק מציינים זמן חלות החג. אבל אין הם קובעים קדושתו. וא"כ כמור"כ כאן אמרה התורה. שהזמן לחלות חג השבועות. שנתקדש לשקדושו ביד ר"ח ניסן. הוא בני' יום מסוי' בניסן. והרי הוא עצמו הוכרח לומר כן. מכת מה דמצינו דחג השבועות חל אפילו בלא ספירה. וכגון במוה"ז לכל הני פוסקים דסברי דמצות הספירה הוא מדרבנן וכיוצא ב. ומש"כ דאמריה הוי פירושו דכיון דימי הספירה הוי

הם מציינים ומבררים זמן חלות החג. דהיינו אילו היה חייב בספירה היה מונה הימים עד חג השבועות, והספירה בכח אף אם לא במועל, הוא שקובע קדושת הרגל, ומצות הספירה הרי היא מסורה לכל יחיד ויחיד, וממילא הספירה בכח של כל יחיד הוא שקובע קדושת חג השבועות [ואף אם היה קטן שהרגיל בזמן זה, או גר שהגביר וכדומה], הרי כל הדיברים האלו לא ניתק להבינם בסברה, וראיה להבירי לא הכיאי.

אולם נראה כדבר פשוט בסברה, ולא נשתנה מצות ספירת העומר מכל המצות התלויות בזמן מסוים, וכגון מצות פסח ומצה וסוכה וחדומה, היינו דכשמגיע ליל ט"ז בניסן, הרי זמן זה מחייב באכילת המצה, או כשמגיע ט"ז בתשרי, הרי זמן זה מחייב בישיבת סוכה או נטילת הלולב וכן כל כיוצא, וכמ"כ במצות שבדיבור, הרי נתחייבו בכל יום לומר ולבטא בבקר ובערב קבלת מלכות שמים חכירת יציאת מצרים, ובליל ט"ז בניסן נתחייבו לספור ביצ"מ, וא"כ נראה משום דה"ה כאן, דכשמגיע ט"ז בניסן שנקבע מחמת קדוש כ"ד דחדש ניסן, הרי נתחייבו ביום זה להקריב את העומר, וכמ"כ נתחייבו ביום זה לספור יום א' לעומר וכן הלאה, ולא הוי פירושו דהספירה או היותו ראוי לספירה היא שקובעת שיום זה הוא כך וכך לעומר, אלא דפירושו דכיון דיום זה הוא כך וכך ימים להקריב את העומר, הרי כזה הוא דחייבה התורה שנאמר ונבטא הספירה הזמנין בפה, וחובה זו דומה היא לחובת הכ"ד למנות את שני השמיטה, דגם שם ברור הוא דאין הם הקובעים את המנין, אלא דלפי המנין העומד וקיים, הרי נתחייבו הם למנותו, ורק רכאן בספירת העומר אמרה התורה, דאין מנין הימים הקבועים חובה על הכ"ד אלא על כל יחיד ויחיד, אבל לא מצינו בשום מקום דעצם קביעות מנין הימים נקבעין הם לפי מצבו של כל יחיד ויחיד, אלא רק דהוא חייב למנותו.

ואשר ממילא יוצא מזה, דאם הגיע אדם למקום שסוברים שם יום ד' לעומר, אעפ"י שאדם זה ספר אתמול רק יום ב' במקום שיצא משם וכמשיג, הרי בכל זאת יצטרך לילג יום א' ולספור כאן יום ד' כפי מקום זה, ומשום דבמקום זה הוא היקף רביעי של החמה ממקום שהתחיל היום עד מקום זה, דפירושו דמיום ט"ז בניסן כפי שנתקשר בירושלים, הרי עברו על מקום זה ד' ימים, וא"כ מצאיתו של יום זה כאן במקום הזה הוא, שזה יום ד' לעומר, ונתחייב האדם לספור יום זה שהוא עומד בו [וכן ליהו"ט, כשהלך למקום שהוא עתה יום ג', אעפ"י שכבר ספר יום ג' במקום שיצא משם, הרי יצטרך לספור שוב, מכיון שכאן במקום זה הרי הוא במצאיתו רק יום ג', וחובת הספירה היא לספור את היום שהוא עומד בו כפי מצאיתו של אותו היום].

ורק דלפי"ן יצא, דבאופן שדילג יום, הרי לכאורה יתה זה הלוי במחלוקת הראשונים במי ששכח ולא ספר יום א', אם יוכל להמשיך לספור או לאו, דשנא כולא חדא מצות היא, ודרי עכ"ס נספס להלכה כשורע ט"י, תמיד סעיף ח' דימשיך ספירתו בלא ברכה, וא"כ לכאורה דה"ה כאן לא יוכל להמשיך הספירה בברכה.

ונראה להוסיף בזה עוד, דיעו"ן בחידושי רע"א לשר"ע ט"י ק"ו, שהכ"א משי"כ בספר

שרית בשמים ראש ט"י פ"ט, דנשים פטורות מתמלת המוספין, ומשום דואת התמלה אינה באה אלא משום זכר לחיוב הקרבנות, ואשה הרי אינה שוקלת ואין להם חלק בקרבנות הצבור, אבל כבר נהגו להתמלל כל דבר, וחיובו את עצמן בכל המצות יעו"ש בדבריו, [והנה במש"כ דכל עיקר דין תמלת מוסף אינו אלא זכר לחיוב הקרבנות, הרי משמע מזה דבזמן תבית שהיו מקריבין הקרבן מוסף, שוב לא היה צורך בתמלת המוספין, אלא דיש לעיין בזה, דהוי איתא בסוכה דף גג, תנאי אמר ר' יהושע בן תנחיה כשהיינו שמונים שמונה בית השואבה לא ראינו שניה בעינינו, כיצד שעה ראשונה תמיד של שחר משום לתמלה משם לקרבן מוסף משם לתמלת המוספין וכי, יעו"ש, הרי מבורר דאין כשהקריבו קרבן מוסף צ"כ ותמללו תמלת המוספין, ויעו"ן בברכות דף יא, בשר"י דהו עבדוהו].

בשינוי בעלים לגבי הובחים, ומשום שפסולו בגופו וכי, וישנו ביצור כביחוד, ובתוס' שם ד"ה וישנו כהבו וז"ל, משא"כ בשינוי בעלים דאם שחט לשם יחיד הרי הוא בעליו, ואמילו לשם עכרים לא מיפסל, דבעינן חבירו דומיא דידיה מחויב כמרה כמותו עכ"ל, המבורר מהנ"ל, והו"ס, דלא שייך בקרבנות צבור שיוכל להיות בהם שינוי בעלים, דהוי כל אדם מישראל הרי הוא בעליו, ולשם עכרים בכלל לא שייך שינוי בעלים, דהוי אינו שייך כלל לכל ענין הקרבנות, וכתב שם בספר חזון איש ט"י א' סק"ב וז"ל, וקרבו צבור ששחטו לשם אשה שאינה שוקלת לא חשיב שינוי בעלים, דגם נשים מתכפרין בקרבן צבור, שהוי שעירים מכפרים על שומאת מקדש וקדשיו כדתנן ריש שבועות, ובראי גם נשים מתכפרין עכ"ל, וע"כ נראה שפירוש דה"ה, דאעפ"י שאין הנשים שוקלות, הרי בכל זאת הם בכלל כל קרבנות הצבור, מכיון שלא נתחייבו לשקול, הרי הם בכלל אף בלי לשקול, וכן נראה מבראר ממה דאיתא במתני' דשקלים ריש מ"ק ב', דצבור ששלחו שקליהם ונאכרו דשוב אין חייבין לשקול, והרי דאף הם בכלל כל הקרבנות צבור, אלא ע"כ דכיון דקיימו חובתן ומעתה ספריהם הם מלשקול, הרי שפיר יש להם חלק בקרבנות הצבור, אעפ"י דלמעשה אין הקרבנות כאין מכה ממונם, וא"כ היה לגבי נשים שלא נתחייבו כלל לשקול.

ומשום דא"כ הרי לומר בגמ' דשייך שינוי בעלים בקרבנות כולן ואעפ"י שאינן שוקלות, ולפי"ן דשפיר י"ל דגם הנשים הרי הן בכלל כל הקרבנות כולן ואעפ"י שאינן שוקלות, וי"ל דכמ"כ יתחייבו בתמלת המוספין וכמשיג, ושוב ראיתי בספר קהלות יעקב לובחיים ט"י ג', שהכ"א דברי הדעי"א הנ"ל, ויעו"ש מש"כ בכל זה.

אלא דלפי"ן הרי יש להעיר על הפסס שהבאנו לעיל, דהיינו דלפי דבריו יוצא דשפיר שייך באדם מישראל שיעשה חג השבועות דל"ה ב' בסיף, בזמן שכל ישראל עושין אותו, בו ס"ן וכפי שנבאר לעיל, וא"כ שפיר מצינו בזה שינוי בעלים אף לגבי קרבנות הצבור, ודחיינו בקרבנות דחג השבועות, והנה לכאורה נראה כדבר פשוט דחובת הקרבנות דכל המועדים, הרי הם באין מכה קדושת היום, וכן בשבועות הוי קרבנותיו כאין מכה קדושת המועד דשבועות [ואין זה נוגע כלל לזמן מנן חודש שהוא בו ס"ן, אלא לעצם היום הזה

דחג השבועות שהוא נ' יום למצי בניסן קדושת היום המועד מתייב בהאוקן, ועיניו זכחים דף צא. ואי באופן שכל הצבור מנו הספירה כרגיל וקידשו יום ו' בסיון לחג השבועות, הרי ממילא יום זה הוא דיקריבו קרבנות חג השבועות, ועלו קרבנות אלו לשם כל א' מישראל, ואעפ"י דיש מקומות בעולם שעדיין לא הגיעו אצלם חג השבועות בזמן שבירושלים מקריבין הקרבנות צבור לטי מולך השמש סביב לכדור הארץ, הרי אין בזה חסרון, ומשום דכמו שלבני עיקר קדושת המועדים שנתקדשו בירושלים עיי הביד, הרי ממילא נמשכת קדושתו לכל מהלך היום סביב כל הארץ, הרי כמריכ במה שמקריבין קרבנות הצבור בירושלים בזמן מסויים, הרי כמריכ נתקדש יום זה בקרבנותיו לכל מהלך חוג כולו כדור הארץ לכל מקום שיגיע לשם בזמנו, דהרי בכל מקום שמגיע, הרי שם מועד זה עליו לטי קידוש תביד, והרי ביום זה נקרכו הקרבנות המחוייבין בו לכל ישראל בכל מקום שהם, וממילא כמריכ בו סיון זה שנקרכו קרבנות הצבור בשנה זו, הרי עולה להם לכל ישראל בכל מקום כשיגיע אצלם יום זה.

אמנם הרי לאדם זה שעבר קו התאריך, באופן שנתבאר לעיל שאצלו יהיה ו' סיון יום חול, ורק בו סיון הוא ירחול אצלו לטי חשבונו חג השבועות בשנה זו, איכ נמצא דאין לו חלק בקרבנות הצבור דחג השבועות שלו, דכר הימה הוא זה, אלא דמריכ קשה מהויה גמ' דזכחים הנ"ל, דלפי"ז הרי שפיר משכחין שינוי בעלים אף בקרבנות צבור, והיינו באופן זה שבארנו, וכגון שהקריבו הקרבנות דחג השבועות לשם אותו יחיד החוג חג השבועות בו' בסיון, הרי שפיר היה בזה שינוי בעלים מכיון דאין הוא שייך לאותן הקרבנות בשנה זו לטי מנינו, וגם זה דבר הימה הוא, ורק דאפשר לומר בדוחק גדול, דכותה הנ"ל דלגבי כל קרבנות הצבור לא מצינו שינוי בעלים, דהרי לטי דברינו הרי דוקא לגבי הקרבנות צבור דחג השבועות.

אלא דחוק מזה הרי השאלה נשאלת מאליה, וכבר העיר כן בעל הפסק הנ"ל בעצמו, דהרי אם כפי שכתב דחג השבועות הרי הוא למעשה נקבע עיי יחידים, דכל יחיד ויחיד הוא הקובע החג לעצמו, איכ אין יוצא מזה קרבנות הצבור דיום זה, והרי אין כאן מועד דצבור אלא שיש כאן הרבה יחידים, וכל א' קובע החג לעצמו, ועל זה כתב דאין סתירה לזה מזה דמספירת העומר דהיחיד משתלשם גם עניני הצבור וכמו קרבנות הצבור דחג השבועות, ודוגמא לדבר כמה גודים בדיני ממונות אף שלאחר זה מסתעפים מהם דיני נמשות או להפך, עד כאן דברינו בזה, וכמובן שאין בדוגמא שהביא שום דמיון ותועלת במה שנשאל, וממילא אין גם מה להשיב עליה.

אלא דאי קשיא הא קשיא, דאמילן אם נקבל דבר זה בלי להבינו, דנתחדש כאן ענין דצבור של יחידים, ואשר בצירוף כל היחידים יש בזה נמי קרבן צבור, אבל הרי יש שאלה חדשה בתורה חדשה זו, והיינו דאיהו צבור של יחידים הוא זה שיקבע יום הקרבנות קרבנות הצבור, ומה אילו הגיעו לירושלים מחוץ לקו התאריך ממורת למערכ צבור גדול, ואשר

נמצא דביום ו' בסיון יש כאן צבור גדול שלפי מנינם ראוי להם לקבוע היום חג השבועות, אמנם יש כאן כמריכ עוד צבור גדול הזומה לו, שלפי מנין היחידים שבצבור זה, ראוי לקבוע חג השבועות בו' סיון, על מי להביא הקרבן ובאיהו יום, על בני העיר שהיו כאן כבר ובו' סיון, או על אלו שנעזרו חיל ועלו לירושלים לעליית רגל ולקביל בני רבם ובו' סיון, ואם תאמר ניל בתר רובא, מתצה על מתצה מאי.

מדתני רבה בר שמואל, דתני רבה בר שמואל אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש, מנה ימים וקדש עצרת, מה חדש למנויו אף עצרת למנויו, אימא עצרת חד יומא, אמר רבא אטו עצרת יומי מנינו שבעי לא מנינו, והאמר מר מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבעי, ועוד חג שבעות כתיב ע"כ, הרי דמשמע לטי משוטו דמה שאנו מונינו הימים הוא שקובע קדושת עצרת לחד יומא, ומה שמונינו שבעות הוא שקובע ו' ימים להשלומי הקרבנות, והרי מנין זה אינו מסור לבד אלא לכל יחיד ויחיד.

אלא דהמעיינין ראה דאין בזה שום ראיה ושייכות, הא לגירסת רשיי ורית שם בתוס' ד"ה אמרה, היינו כפי שהוא אצלו בגמ', דאמרה תורה מנה ימים וקדש חדש, ופירשו דיינו ממה דכתיב (במדבר י"א) עד חדש ימים יעריש, וכי נימא דתני ימי החדש הוא שקובע בקדושת ראש חודש להבאת קרבנותיו, וכן מאי מיימי מהוהא קרא דעך חודש ימים, דשם איירי במה שאמר הקב"ה למשה דעד חודש ימים יאכלים כשר התאוו יעריש, ומה זה נוגע לענין קדוש החדש כלל, אלא ע"כ דכל הכוונה בזה, דכיון דחיינו דהתורה כשדיברה על חשבון ימי החדש, הרי אמרה זאת בלשון ימים, הרי מזה הבינו ודרשו חז"ל, דאף הזמן בחשבון זה שהוא מקדש להבאת הקרבנות, הרי זה כימי החשבון, ואם נאמר הדבר בימים, הרי כמריכ יום המקדש הוא רק יום א', וממילא כמריכ למודו מזה, דכשדיברה התורה על חשבון הזמן שבין פסח לעצרת, וציותה התורה במצוה למנות זמן זה, וחובת הספירה היא בימים, הרי ממילא גם הקדושה שיש בזמן זה הרי הוא יום א', והיינו עצרת, ואם ציותה התורה גם לספור מנין השבועות, הרי ע"כ דיש גם קדושה של שבוע, והיינו ימי השלומין לקרבנות דעצרת, אבל הא מיהא בירר שלא נאמר שם כלל דהמנין והספירה היא המקדשת וקובעת בקדושת המועד, כמו שאין מנין ימי החדש קובעים ומקדשים יום ראש חודש, וכן אין ספירת כיד לשנים ושמימות מקדשים שנת הויכל, והיינו אף לגירסת הרב רבינו משולם המובא בחוסי' שם, וכן יעייין בחוסי' חגיגה דף יז, ד"ה אמרה, ובמנחות דף סה ד"ה מתן, אלא דפירשו כמורש"כ, דכל דאיירי התורה בחשבון ימים, אשר בהכליתה יהיה קדושה, אם נאמר החשבון בלשון של ימים, הרי גם קדושה זו היא רק יום, ואם נאמר בלשון שבועות הרי יש כאן קדושה של שבוע, ואם נאמר בלשון שנה, הרי הקדושה היא שנה, אבל לא נאמר ונרמז בכל הנ"ל, דהספירה ומנין של ימים אלו וכדומה, שהם הקובעים בקדושה זה, ואמילן במקום שיש בזה מצוה חובה למנות הימים, אמנם הרי משמש רק כסימנא בעלמא לשיעור משך זמן הקדושה וכמשי"כ.

תסב

שוואלין

סימן יח

ודרשין

סוף דבר לא ראיתי לפסק הנ"ל שום סמך או ראיה כלל, ואף לא נאמר בו שום סברא ראויה ומובנת, ואין לנו בדרכי הלימוד והבנתה, אלא בדרך שהורו לנו גדולי וגאוני עולם אשר בארץ, ולא אלמן ישראל, כמה וכמה ראשי ישיבות וגאוני הזמן ה' עליהם יחיו, אשר בדרכם נילך עד ביאת הגואל האמיתי בב"א: L

ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והכדילנו מן המועים

ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בחוכנו

הוא יפתח לבנו בחורתו וישם כלבנו אהבתו ויראתו

קונטרס

אמונת אברהם

דרושים במאמרי ומדרשי חז"ל

בדברי הראשונים וגדולי המפרשים בענינים שונים

כמבואר בראשי פרקים

09707
New York

אופי כן לא הותר להם לעשות ממש בטומאה. דאף אם נאמר דטומאה הותרה בציבור, מכל מקום במקרה כזה דטומאה אינה אלא על שעת התקייבות, לא נאמר שיעשה בטומאה ויאלץ בשעת סודה בטומאה, ולכן עשו משהו במהרה, זה מה שעשו הותר להם רק מהשעם שציבור אינו נדחה, ועיין היטיב בלשון הרמב"ם הנ"ל.

הנה הראב"ד שם כחושיו על הרמב"ם, מהב בסוף דבריו קשיא על הרמב"ם, מהא דהתפסק מעיד שאמרו, אנהו סמאם לנפש אדם, ואם כהרמב"ם שלאחר טבילה הויה היה, איזה טומאה ותי בהו, והכסף משנה שם ותפלא על הראב"ד וכתב, ותמוני מה קודש אין יאמר דבר זה, דכל זמן שלא העריב שמשו אחתי לאו שחורים ניהו, האמת הוא שהיה להכסף משנה להקשות על הראב"ד מגמרא מפורשת ביבמות ע"ד ע"ב וכוהים י"ט ע"ב, דאינא שמי לגבי מחוסר כפורים דיוולדת, וכפר עליה זכחו וסחרה, מכלל שהיא טמאה, וא"כ קודם הערב שמשו עדין נקראים טמאים, ועיין בספר מקור סי' ג', שעמד על דברי הראב"ד, וכתב לתרץ, דאף הראב"ד יסבד דטבול יום מקרי טמא מכל מקום סמא מת לא מיקרי, עיי"ש.

ואפשר לומר דהראב"ד יסבד כשינת רבנו חיים המובאת בתוספות במסכת זבחים י"ז ע"א ד"ה טבול יום, שנתב להזכיר מהא דאמרין שם בגמרא דטבול יום מחלל עבודה, וילפינן לה מהתפסק (ויקרא כא' ו) ולא יחלו, ולא אמרינן דמחלל משום דנקרא טמא, ואילו לגבי מחוסר כפורים אמרינן שם בזבחים י"ט ע"ב דמחלל עבודה מהתפסק (ויקרא י"ב ו) וכפר עליה זכחו וסחרה, מכלל שהיא טמאה, מכאן דמחוסר כפורים נקרא טמא, והחילוק הוא ונא משום דמחוסר כפורים מקרי טמא מהשעם דמחוסר מעשה, משא"כ טבול יום לא מחוסר מעשה ושמא ממילא איתא, ואף שהתוספות מליגי על רבנו חיים הנ"ל, בכל זאת אפשר דהראב"ד סובר כן ולכן הקשה על הרמב"ם, עוד יש לומר בדעת הראב"ד על פי מה

שכתב מרן הגרי"ז הלוי בהל' פרה אהר"ק פרק ד' הל' ה' בשם אביו הגרי"ז מבייטק לפרש מסקי הרמב"ם, שפסק בהלכות פסח המוקדשין פרק י"ז הלכה י"ד דמי ששחט קדשים אחר שטבל קודם שהעריב וקודם שחביא כפרו לוקח, ובפרק ג' מדש הל' ט' ס' פסק שמוסר כפורים למקדש לוקח רק מכת מרדות מדרבנן, להביא מאי שנא אכילת קדשים דלוקח טומאה ואי שנא אכילת קדשים דלוקח מדרבנן, וכתב הגרי"ז לוקח, מכלל שטבול יום אכילת קדשים הלוי בזין פסול טומאה, אית ביה אף בטבול יום, אבל ביאת הל"א באיסור, ולא יטמאו את מחניהם, שחייבים על שמכניסים טומאה במקדש, והכל יום אין בו טומאה ממש ולכן חיובו דתי דל מדרבנן, עיי"ש.

ובזה נבוא להסביר ד' הראב"ד, הויה טבול יום הו' רק פסול טומאה ולא טומאה טמא, לכן חמה על הרמב"ם מהתפסק, אנהו טמא, לנפש אדם, ואילו הו' רק פסול טומאה, מכיון דטבול הויה, אין אמרו על עצמו טמאים אנהו לנפש אדם, הלא באו לשחט ואם יש עליהם פסול לענין להקריב תפסת ואם משום דיש עליהם פסול לגבי אכילת קדשים, אחתי מנא לזו לומר שגם על הקריב הם פסולים, אלא על כדחן דטמאים ממי הויה, והרמב"ם סבירא ליה דטבול יום יש טומאה ממש, ולכן כתב אף שטבול הויה עליהם, בכל זאת טמאים הו' ונדחו לפסול על עין היטב הדיק.

תוכו במוסד הקדוש

"עורת תורה"

שנת מרן הגרי"ז הלוי בהל' פרה אהר"ק פרק ד' הל' ה' בשם אביו הגרי"ז מבייטק לפרש מסקי הרמב"ם, שפסק בהלכות פסח המוקדשין פרק י"ז הלכה י"ד דמי ששחט קדשים אחר שטבל קודם שהעריב וקודם שחביא כפרו לוקח, ובפרק ג' מדש הל' ט' ס' פסק שמוסר כפורים למקדש לוקח רק מכת מרדות מדרבנן, להביא מאי שנא אכילת קדשים דלוקח טומאה ואי שנא אכילת קדשים דלוקח מדרבנן, וכתב הגרי"ז לוקח, מכלל שטבול יום אכילת קדשים הלוי בזין פסול טומאה, אית ביה אף בטבול יום, אבל ביאת הל"א באיסור, ולא יטמאו את מחניהם, שחייבים על שמכניסים טומאה במקדש, והכל יום אין בו טומאה ממש ולכן חיובו דתי דל מדרבנן, עיי"ש.

עורת תורה

הנהו דבריהם, וכתב, ותמוני מה קודש אין יאמר דבר זה, דכל זמן שלא העריב שמשו אחתי לאו שחורים ניהו, האמת הוא שהיה להכסף משנה להקשות על הראב"ד מגמרא מפורשת ביבמות ע"ד ע"ב וכוהים י"ט ע"ב, דאינא שמי לגבי מחוסר כפורים דיוולדת, וכפר עליה זכחו וסחרה, מכלל שהיא טמאה, וא"כ קודם הערב שמשו עדין נקראים טמאים, ועיין בספר מקור סי' ג', שעמד על דברי הראב"ד, וכתב לתרץ, דאף הראב"ד יסבד דטבול יום מקרי טמא מכל מקום סמא מת לא מיקרי, עיי"ש. ואפשר לומר דהראב"ד יסבד כשינת רבנו חיים המובאת בתוספות במסכת זבחים י"ז ע"א ד"ה טבול יום, שנתב להזכיר מהא דאמרין שם בגמרא דטבול יום מחלל עבודה, וילפינן לה מהתפסק (ויקרא כא' ו) ולא יחלו, ולא אמרינן דמחלל משום דנקרא טמא, ואילו לגבי מחוסר כפורים אמרינן שם בזבחים י"ט ע"ב דמחלל עבודה מהתפסק (ויקרא י"ב ו) וכפר עליה זכחו וסחרה, מכלל שהיא טמאה, מכאן דמחוסר כפורים נקרא טמא, והחילוק הוא ונא משום דמחוסר כפורים מקרי טמא מהשעם דמחוסר מעשה, משא"כ טבול יום לא מחוסר מעשה ושמא ממילא איתא, ואף שהתוספות מליגי על רבנו חיים הנ"ל, בכל זאת אפשר דהראב"ד סובר כן ולכן הקשה על הרמב"ם, עוד יש לומר בדעת הראב"ד על פי מה

שכתב מרן הגרי"ז הלוי בהל' פרה אהר"ק פרק ד' הל' ה' בשם אביו הגרי"ז מבייטק לפרש מסקי הרמב"ם, שפסק בהלכות פסח המוקדשין פרק י"ז הלכה י"ד דמי ששחט קדשים אחר שטבל קודם שהעריב וקודם שחביא כפרו לוקח, ובפרק ג' מדש הל' ט' ס' פסק שמוסר כפורים למקדש לוקח רק מכת מרדות מדרבנן, להביא מאי שנא אכילת קדשים דלוקח טומאה ואי שנא אכילת קדשים דלוקח מדרבנן, וכתב הגרי"ז לוקח, מכלל שטבול יום אכילת קדשים הלוי בזין פסול טומאה, אית ביה אף בטבול יום, אבל ביאת הל"א באיסור, ולא יטמאו את מחניהם, שחייבים על שמכניסים טומאה במקדש, והכל יום אין בו טומאה ממש ולכן חיובו דתי דל מדרבנן, עיי"ש.

שנת נ"ב

הנהו דבריהם, וכתב, ותמוני מה קודש אין יאמר דבר זה, דכל זמן שלא העריב שמשו אחתי לאו שחורים ניהו, האמת הוא שהיה להכסף משנה להקשות על הראב"ד מגמרא מפורשת ביבמות ע"ד ע"ב וכוהים י"ט ע"ב, דאינא שמי לגבי מחוסר כפורים דיוולדת, וכפר עליה זכחו וסחרה, מכלל שהיא טמאה, וא"כ קודם הערב שמשו עדין נקראים טמאים, ועיין בספר מקור סי' ג', שעמד על דברי הראב"ד, וכתב לתרץ, דאף הראב"ד יסבד דטבול יום מקרי טמא מכל מקום סמא מת לא מיקרי, עיי"ש. ואפשר לומר דהראב"ד יסבד כשינת רבנו חיים המובאת בתוספות במסכת זבחים י"ז ע"א ד"ה טבול יום, שנתב להזכיר מהא דאמרין שם בגמרא דטבול יום מחלל עבודה, וילפינן לה מהתפסק (ויקרא כא' ו) ולא יחלו, ולא אמרינן דמחלל משום דנקרא טמא, ואילו לגבי מחוסר כפורים אמרינן שם בזבחים י"ט ע"ב דמחלל עבודה מהתפסק (ויקרא י"ב ו) וכפר עליה זכחו וסחרה, מכלל שהיא טמאה, מכאן דמחוסר כפורים נקרא טמא, והחילוק הוא ונא משום דמחוסר כפורים מקרי טמא מהשעם דמחוסר מעשה, משא"כ טבול יום לא מחוסר מעשה ושמא ממילא איתא, ואף שהתוספות מליגי על רבנו חיים הנ"ל, בכל זאת אפשר דהראב"ד סובר כן ולכן הקשה על הרמב"ם, עוד יש לומר בדעת הראב"ד על פי מה